

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ן

קהל קטנת צפון

התאחדות החרדים לדרושת ציון על טהרת הקודש

תוכן הענינים

- כ"ק החידושי הרי"מ זצוק"ל..... א
- בעקבות הסה"ק 'אם הבנים שמחה'..... ז
- החשמונאים - תורה ומלכות..... י
- מחץ מתנים קמיו..... יד
- שו"ת 'קדושת ציון'..... יז
- מדינת הלכה או מדינת כל אורחיה!..... כד
- תקומת ירושלים לפני הגאולה..... כו
- עץ יוסף ועץ יהודה..... כט
- להתענג מאכילת פירות א"י..... לה
- עלית תלמידי הגר"א ומטרתה..... לה
- צפת פתאום תבנה..... מג
- רנ"ג ויינטרוב - פורץ הדרך לא"י..... נ
- קוראים כותבים..... נד
- עיונים בדרכי העבודה..... נה

גליון
מוגדל
לכבוד ימי
החנוכה

לקוראים היקרים שלום וברכה,

ימי החנוכה מעלים בקרבנו זכרונות נעימים של רגעי הוד בתולדות האומה. אנו נזכרים כיצד קמו וחרפו נפשם גיבורים מעטים, אשר הבינו את גודל השעה וידעו מה מונח על כף המאזניים, ובתוך החושך וההסתר של התקופה היוונית - בתוך הסתר הפנים שאפיין בכלל את ימי בית שני - בלא נבואה, בלא אורים ותומים, בלא השראת השכינה וכל המאפיינים של אותו קשר מיוחד שאמור להיות קיים בין הדוד לרעייה - בלא כל אלו זכו לניסים אדירים ולנצחונות מזהירים, כאשר גולת הכותרת היא טיהור המקדש, ובעקבותיו כינון המלכות החשמונאית, מלכות ישראל הראשונה מאז חורבן הבית הראשון כמאתיים וחמשים שנה קודם לכן. היה כאן הרבה מעבר לנצחון הצבאי, והרבה מעבר לחידוש עבודת המקדש. היתה כאן הוכחה, שלא עזב ה' את הארץ. היתה כאן הוכחה לנצחיות התורה, שהתורה רלוונטית בכל הדורות, ושה' אהי ישראל מנתב את ההיסטוריה על-פי התכלית הנרצית על-ידו, ולא כפי שבני-תמותה סבורים, כאילו הם אלו אשר נותנים את הכיוון.

את הלקח הזה מחובתנו לקחת עמנו ולשאת אותו במשך כל ימות השנה - אהי ישראל א' חי וקיים הוא! הוא קיים בדורנו כפי שהיה קיים ביציאת מצרים, בשנות המדבר, בעת שעמד בית ראשון על עמדו ובכל עת, גם בצוק העיתים כאשר נדמה לאלו שאינם מבינים כאילו עזב את עולמו, חלילה. יש לה' מה לומר לנו בכל דור ובכל מצב, והדברים נוגעים לנו בדורנו יותר מתמיד! על-פני השטח רואים את גאותו של האדם על הישגיו המדעיים והטכנולוגיים, נראה לכאורה כאילו "ועתה לא יבצר מהם לעשות כל אשר יזמו לעשות" (בראשית י"א). אך מי שמעמיק להבין יודע, כי תהליך המדהים, בו עם ישראל שב לארצו, ארץ-ישראל שבה לפרוח ואף הקומה הרוחנית של האומה הולכת ונבנית דווקא בדור זה - תהליך זה מהווה הוכחה מוחצת, כי כל המדע והקדמה והטכנולוגיה ושאר המשאבים שהעולם המערבי משופע בהם - אינם יכולים לעכב את גילוי כבוד ה' ואת הגאולה השלמה, בה נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות.

קדושת ציון

אגודת קדושת ציון פועלת להעמיק את תודעת המרכזיות של ארץ ישראל ביהדות, כמקום שנתנהל בו כאומה שלמה הפועלת על פי התורה.

מו"ל עמותת 'קדושת ציון'
עורך ראשי הרב יהודה אפשטיין
עורך משנה הרב פסח הלפרין
עימוד מִכּוֹן מִירָא דְכִּיָּא

כותבים הרב יהודה אפשטיין
הרב בצלאל גז
הרב אבא שלמה גולדברג
הרב מאיר גולדמניץ
הרב מנשה בן-יוסף
הרב שמואל קרלינסקי
הרב אליהו ברייס
הרב חיים דידוביץ'
הרב שמואל יוסף שיינרמן
הרב יצחק ברזילי

מדורים דעת תורה
דעת ציון
מסילת ציון
מועדי ציון
שאלי ציון
מחזה ישעיהו
מקומות בארץ
זכור ימות עולם
פנינים משולחנם של גדולי התורה
קוראים כותבים

ועדת ביקורת

דוא"ר 7694342@GMAIL.COM

מחלקת הפצה 052-7628803

דוא"ר Y0527628803@GMAIL.COM

שאלות בכל ענין, להרשם

קבלת הגיון חינוך בדוא"ר:

KDST.OFFICE@GMAIL.COM

079-5383396

077-3181693

מודפס באלפי עותקים, ומופץ בריכוזים החרדיים ברחבי ארץ ישראל ובחו"ל אין המערכת אחראית לתוכן הפרסומות

כ"ק האדמו"ר החידושי הרי"מ מגור זצוק"ל הגאון רבי יצחק מאיר אלתר

אחד מידידיו הגביר החסיד ר' משה ענדעלמאן ספר לפני רבנו בשנת ת"ר, ששמע מידידיו השרים, וכן נדפס במכה"ע ידיעות, אשר בדעת מלכי אומות העולם ליתן את ארץ-ישראל לבני ישראל. ואמר לו רבנו - "מה הנך מתפלא, ואפשר להיות כן, כי בזמן שעם ישראל המה בבחינת 'לא זכו' ח"ו, יהיה הענין על-פי דרך הטבע, כמו שאמרו חז"ל

גלות ונאולה

סיפר הרה"ק ר' הירש טומשובר זצ"ל, שפעם אחת הלך אחרי הרבי מקאצק זצ"ל ורבנו בעת שהלכו לשוחח ביניהם, ושמע שדברו אז גם בענין ארץ-ישראל, ואמרו שאם היתה אפשרות לקנות את ארץ-ישראל מידי הישמעאלים, היתה הגאולה באופן זה.

בית המדרש בגור

ספרו לרבנו ששרי רוסיה וישמעאל מדברים ליתן את ארץ-ישראל ליהודים, ואמר - בגמ' איתא (נרכות ד.) על הפסוק (שמות טו טז) 'עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קניתי' - "עד יעבר עמך ה'" - זו ביאה ראשונה, 'עד יעבור עם זו קניתי' - זו ביאה שניה, מכאן אמרו חכמים - ראויים היו ישראל להיעשות

(נרכות ד.) - "ראויים היו ישראל להיעשות להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן-נון, אלא שגרם החטא." ושאלה הנ"ל - "מה היום החטא שגורם לזה?", והשיבו - "מה היה החטא בימי עזרא, ו'בניהם חצי מדבר אשודיית' (נממיה יג מד), והאם ילדיך אינם מדברים בשפה הפולנית?".

להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן-נון, אלא שגרם החטא." ויכול להיות גם עתה שיגרום החטא, והגאולה תהיה מוכרחת להיות על-ידי מלכי אומות העולם, שהם יתנו לישראל את ארץ-ישראל.

[*] מתוך הספר 'ליקוטי הרי"מ' עמ' קלח.

המשך דבר המערכת

היכן ראה את העלון, אלו התלבטויות והתחבטויות עבר, מה שכנע אותו וכך הלאה – כל אחד הוא עולם ומלואו, והדמעות נקוות בקצה זווית העיץ כששומעים על יהודי שעלה לארץ אחר שראה מישהו מנסה להעלים עלונים ברחבת הכותל, ומתוך כך הביין, כי כנראה יש כאן דברים של טעם... וכפי שסיפר לי אחד מבאי המפגשים – "התאהבתי היום בכל" כך הרבה יהודים!". אכן, אין זה דבר של מה בכך לפגוש באהדה כה גדולה לרעיון, אשר עד כה הודחק לפינה. אך האמת תורה דרכה, והגחלים הלווחשות שהיו עצמומת, שבות להתלהט ולהבעיר אש גדולה, אש של אהבת ה', מסוג האש שבערה בלבם של החשמונאים, עד שזכו להדליק את המנורה הטהורה ולקבוע לכל ישראל להדליק נר איש וביתו. אנו נמשיך ביתר שאת ללבות את אותה אש קדושה, וגם נשתדל להפיק את הלקחים הנדרשים, כדי שבניגוד לממלכת החשמונאים שבמשך הדורות הלכה והתנוונה – העתידה לקום במהרה בימינו תלך ותתגבר בקדושה ובטהרה, עד כי יבוא שילה.

זכינו באגודת 'קדושת ציון' לבוא עם מסר זה לקהל יושבי בית המדרש ולכלל יראי ה', ואני חייב לומר, שאני אישית עומד נפעם לנוכח ההיענות האדירה שאנו רואים בקרב הציבור, והמהפכה הגדולה שהולכת ומתקמת כאן לנגד עינינו. בשבועות האחרונים ערכנו מספר כינוסי מלוה מלכה בהשתתפות יהודים חרדים ממספר מקומות בארץ – תלמידי חכמים לצד בעלי בתים הקובעים עתים לתורה, אשכנזים וספרדים, חסידים ומתנגדים, ותיקי הארץ ועולים חדשים – יהודים מכל הסוגים והמינים, אשר המשותף להם הוא יראת ה' טהורה והבנה מעמיקה של תורתנו ושל מרכזיותה של ארץ-ישראל בתורה זו – יהודים כאלו מתאספים, מדברים, לומדים, מלבנים נושאים ומתוך דיבוק חברים ואהבת האמת מבינים, כי אנו עומדים בצומת דרכים גורלית בהיסטוריה של עם ישראל, ושעלינו לשנס מתניים כדי להקים כאן את מדינת התורה כפי שחלמנו עליה במשך אלפי שנים.

זכינו לפגוש יהודים כה רבים, וכל אחד עם סיפורו המיוחד, כיצד הגיע לרעיונות הללו,

תקציר המאמרים

בצבא – כיצד יתכן, שדווקא הם עמדו בראש הלוחמים וחרפו נפשם למות. מתוך כך הוא הולך ומונה מקרים ידועים נוספים במקרא, שבהם הלויים והכהנים במיוחד קדשו את שם ה' וישו אלי-קרב. תוך כך מתבאר מהי העדינות הנרצית בעיני התורה באופן כללי ובפרט מנושאי שם ה' – שבת לוי וכל הנלוים עליהם, כדברי הרמב"ם – ומה אינה אלא רכות-לב מערבית, שאין לה' חפץ בה.

במאמר של כותב השורות במדור 'דעת ציון' מובא ניתוח של הויכוח החוצה את החברה הישראלית בזמננו, המקביל במידה רבה לאתגר שעמד בפני החשמונאים כשנלחמו על קיום

מטבע הדברים, ימי החנוכה עומדים במוקד העלון, והרב **בצלאל גנז** מפרט במאמרו את חשיבותה של העצמאות המדינית לה זכו החשמונאים, מלבד האפשרות לחדש את העבודה ולקיים את מצוות התורה. תוך כך הוא מבאר כמה יסודות באמונה, ובתוכם את חשיבותו של עם ישראל כעם נבדל ונפרד מהאומות למען תכלית הבריאה, וכן את מהות היותנו עם ולא יחידים מפורדים.

הרב אבא שלמה גולדברג נדרש לשאלה כיצד יתכן שבני לוי, ובמיוחד הכהנים שבהם, אשר הובדלו לעבודת ה' בלבד ואינם יוצאים

שעבר, מאמר שהותיר רושם עז בקרב קוראים רבים. הרב מלוביצקי קרא ליושבי הגלות לקום ולעלות לארצנו, בהצביעו על כך שהסיבה היחידה שבגללה נשארו יהודים בגלות בשנים קדמוניות, עוד בימי האמוראים בבבל – סיבה זו חלפה מן העולם, ואין עוד כל סיבה שלא לקום ולחונן את עפר ארצנו. הרב דיברי מוזק במכתבו את דברי הרב מלוביצקי ומוסיף נופך נוסף על דבריו, בהצביעו על כך שעצם האפשרות המעשית שישנה לכל יהודי לעלות לארצנו כיום – היא המוכיחה, כי הגיע עת ש'תחפץ', וממילא יש לעורר את האהבה שבינינו לכין דודנו, עם כל ההשלכות העולות מכך.

הרב בצלאל גנז מביא כמדי גליון פנינים מאותו ספר נפלא שנכתב בשנות ההרגה – 'אם הבנים שמחה' – והפעם מושם הדגש על העובדה, שחטא זה – מאיסת ארץ חמדה – קשה לפרוש ממנו, ובכל הדורות הוא הווה נסיון גדול ליהודים, וכבר בחז"ל מצינו את רבותינו מתאוננים על כך. על-כך הורתה חכמתו של מוסבב הסיכות כולן להעמיד כנגדנו שונאים וצוררים באותן ארצות, בהן השלינו את עצמנו שהגענו למנוחה ולנחלה, וזאת כדי שנדע, שאין מנוחה ונחלה אלא בארץ, אשר עיני ה' אהינו בה.

לקראת ט"ו בשבט, אנו מביאים את מאמרו של הרב **שמואל קרלינסקי**, אשר כמו תמיד נוטע בנו את רגש האהבה לכל דבר שבקדושה, וביחוד לארצנו הקדושה ולפירותיה. הרב קרלינסקי עומד על כך, שאותו רגש אינו רק תכונה אנושית בעלמא, אלא הוא מהווה מהות עקרונית ביותר, המגדירה את מצות ישוב הארץ וכל המסתעף ממנה, וכדרכו בקודש מביא לכך שלל ראיות החל מפסוקי התורה וכלה בדברי רבותינו האחרונים.

הרב אליהו ברים מבאר בגליון שלנו את מידת הכעס, אשר מכלה כל חלקה טובה באישיותו של האדם, ומורה לכל מבקשי ה' המחשבים חשבונו של עולם כיצד להמלט ממידה זו באמצעות ניתוח שכלי והגיוני, אשר מי שמצליח להפנים אותו

האומה, מהותה וחוקתה. מלבד זאת, המאמר עומד על כך שכמו אז, היה זה כחם של מעטים הנחושים בדעתם ואיתנים באמונתם לגבור על כל המכשולים ולהביא נצחון אדיר. לשם כך מוטל על אותם תלמידי חכמים שמבינים את גודל השעה להתנער מהאדישות ומחוסר האמונה ביכולת שקנתה שבייתה בלב רבים ולהוציא מן הכח אל הפועל את התורה האדירה שאצורה בקרבם. אם יהיה ולו מישוהו אחד שיושפע בפועל ממאמר זה, והיה זה שכרי.

באיזו מדינה נחיה בעוד עשר שנים? מדינת הלכה או מדינת כל אזורייה? זו השאלה העומדת על הפרק, ובנושא זה בחרנו להתחיל במדור חדש בשם 'שאלו ציון', בו אנו נותנים במה לכם – הקוראים – לשאול ולהקשות, להעלות נושאים וללכך עניינים, כאשר מיטב כותבי העלון משיבים דבר דבור על אופניו, ובכך מעמידים את ההסתכלות התורנית הצרופה בכל נושא שעולה. **הרב מנשה בן-יוסף** נדרש החודש לשאלת אחד הקוראים – אשר טען שמדינת הלכה לא תתכן בזמננו, והעמיד יסודות איתנים שנשכחו מפי כה רבים בשל התפשטות נגע התרבות והחשיבה המערביים, המכלים כל חלקה טובה אף בקרב הטובים שבמחנה היראים.

הקמת מדור זה, בו ניתנת במה לקוראים, היא בהחלט חלק ממגמה מכוונת של מערכת הגליון, וזאת לנוכח התופעה המבורכת אותה הזכרתי בפתח דברי, כאשר אנו זוכים לפגוש רבים בכמות ובאיכות שרואים את עצמם כבשר מבשרה של 'קדושת ציון'. לנוכח אותה תופעה מופלאה, אין זה אלא טבעי, שתוענך במה נרחבת יותר לאותו ציבור, ההולך וגדל, ואשר מעוניין ליטול חלק פעיל באגודה ובמסר הבוקע ממנה. בשל כך אנו משתדלים גם לתת במה לקוראים אף מעבר למדור 'שאלו ציון', והחודש נביא מכתב תגובה של אחד הקוראים למאמר שהתפרסם בגליון הקודם.

מכתב זה הגיע מהרב **שמואל דיברי**, ובו תגובה למאמרו של הרב **משה מלוביצקי** בגליון

הנפש העצומה והמפעל הכביר של מחדשי הישוב יראי ה', עוד בטרם קמה התנועה שנטלה לעצמה את השם 'ציונות'. הרב יצחק ברזילי ממשיך להראות גם החדש את הרוח האדירה שפעמה בקרב תלמידי הגר"א בהשראת רבם, אותה רוח משיחית, השואפת לבנין הארץ בחומר וברוח. בהזדמנות זו נאמר לכל אלו המאשימים אותנו ב'משיחיות', כי זוהי אחת המחמאות הגדולות ביותר שאנחנו זוכים לקבל, ונבקש בכל לשון של בקשה מכל המלעזים, שימשיכו לקרוא לנו 'משיחיים'.

הרב שמואל יוסף שיינרמן ממשיך אף הוא בתאור חייו המופלאים של הגאון רבי נח גד ויינטראוב, ממעתיקי השמועה של רועי החסידות, אשר מסר נפשו על ישוב הארץ מתוך דלות ומחסור, ולא נח ולא שקט וביקש להעלות ארצה יהודים נוספים, וכן להקים ישובים חדשים.

וכמוכן, הרב מאיר גולדמינץ - אשר מלבד מאמריו התורניים המאלפים, זכה גם להיות בקי עצום בהיסטוריה ובגיאוגרפיה של ארצנו - ממשיך בסדרתו 'מקומות בארץ' לספר על העיר צפת, והפעם מתוארות דמותיהם המזהירות של הרב שמואל הלר, הרב שמואל עבו ועוד גאוני עולם, אשר הפכו את צפת למרכז של תורה ויראה, בנין ונטיעה, ומשם אף יצאו להפריח את השממה בישובים חקלאיים בסביבה, כפי שמתואר במאמר.

ומתוך אויר פסגות זה, אורה של ארצנו הקדושה, אשר כל אבן מאבניה מספרת את הסיפור המופלא בן אלפי שנים של הקשר שלנו עם בורא עולם, קשר שזמן רב היה מכוסה, וכעת שוב הולך ומתגלה - נאחל לקוראים כולם ולכל בית ישראל חנוכה שמח, ונתפלל שבקרוב נשוב לראות בשוב ה' לציון בצורה השלמה והראויה, ארמון על מכונו ישב, סנהדרין בלשכת הגזית תנחיל את חוקת התורה לאומה ויתקיים בנו הכתוב - "ושפכתי על בית דוד ועל יושב ירושלם רוח חן ותחנונים" (מ"א י"ג).

שלכם,
העורך

ולחיות אותו במציאות - מובטח לו שלא יבוא לידי מידה מגונה זו. בסופו של דבר, הידיעה שכל מה שמתנהל כאן בעולמנו הוא מעומק עצתו של בורא עולם להטיב לבריותיו - היא היסוד בכל בנין קומתו הרוחנית של היהודי כפרט, כפי שהוא היסוד בבנין קומת האומה.

במדור 'דעת תורה' אנו מביאים את האדמו"ר מגור מייסד השושלת, הגאון רבי יצחק מאיר אלטר. בקטעים המובאים משמו רואים כיצד ביקש לפעול למען גאולה בדרך הטבע באמצעות כל המשאבים העומדים לרשותנו, ומיאן לשבת באפס מעשה ולחכות למשיח על חמור לבן שינחת בפתאומיות בלא קשר לתהליך ההיסטורי.

אותו תהליך טבעי וניסי כאחד בו אנו חוזים הוא למעשה התגשמותו של חזון העצמות היבשות של יחזקאל. על חזון זה נקרא בהפטרות פרשת ויגש, כאשר יוסף ויהודה נפגשים, והרב **מאיר גולדמינץ** במאמר מאלף מדייק דיוקים נפלאים באותה נבואה, אשר מתפרשים בבהירות ומתחווים כשמלה דווקא לנוכח המציאות בימינו - קראו ותרוו נחת!

עקרון זה, ולפיו המציאות היא הפרשנות הטובה ביותר לנבואות סתומות - עקרון זה כבר נוסד על-ידי הרב חיים דוידוביץ' בסדרת המאמרים שלו על נבואות ישעיהו. הפעם הוא עומד על צורת הגאולה במצב של 'לא זכר', ומוכיח מהפסוקים את אותו עקרון שהזכרנו, שהגאולה במצב כזה היא כדרך הטבע, בתהליך של קמעה קמעה, כאשר היעודים המופלאים האמורים נביאים שמורים עדיין לעתיד לבוא, אך אין זה סותר את עצם היותנו כבר כעת בתהליך של גאולה.

במסגרת המשוב שקבלנו על הגליון הקודם, התבלטו התגובות הנלהבות למאמרים ההיסטוריים, וגם הפעם נמשיך לספר את תולדות הקמת הישוב בארץ, את אותו סיפור שהועלם במשך השנים בידי גורמים שונים ומגוונים - מתוכנו ומחוץ למחננו - שלכולם היה ענין שהדור הצעיר לא ידע על מסירות

בעקבות הספר הקדוש 'אם הבנים שמחה'

ליקט: הרב בצלאל גזן

[פרק חמישי]

אולם לכאורה יפלא הדבר מאד.

למה יעשה ה' ככה להביא לנו משיחו באמצעות הצרות הגדולות, הכי קצרה ח"ו יד ה' מלהושיענו בלי צרות? הלוא היה יכול משיח צדקנו לבוא מתוך רוב טובה שהיה משפיע לנו.

...ועפ"ז גם אנו נאמר בטעם הצרות שיהיו לנו קודם ביאת המשיח, דידוע דגאולה זו האחרונה יהיה נצחית ואין אחריה גלות ושעבוד, והקב"ה רוצה דאף נפש אחת ישראלית לא תלך לאיבוד בין העמים כדכתיב (ש"י כו ט): "ואתם תלקטו לאחד אחד", ולא ידח ממנו נדח. ועתה אם הגאולה הייתה מתוך טובה ושלווה והשקט בין העמים, היו נמצאים הרבה והרבה מאחינו בני"ש שלא היו רוצים לצאת, כי מה חסר להם פה בגלות? המה עשירים וחשובים שרים בין העמים כמו ה... מישראל שהשיגו גדולה וכבוד ונתרוממו לשרים וחורי ארץ, מה להם ולמשיח ולארץ ישראל? להם יש פה משיח וירושלים, ואינם צריכים למשיח יותר טוב ממה שיש להם פה, וכאשר עשו באמות כן עשירי ישראל שהיו יושבים בשלווה בבבל בימי עזרא, כאשר כתב רש"י בקידושין (סג: ד"ה ואמיה), דאפילו הכשרים, שהיו יושבים בשלווה ובעשירות בגלות, לא עלו עמו. רק העניים והמדוכאים הלכו אתו - עיי"ש.

בפרק הראשון של ספרו, הנקרא "הצרות וחבלי משיח", דן רבנו על הסיבה, שבגללה לפני ביאת המשיח תתרבינה צרות כה גדולות. הוא מחפש את הסיבה לריבוי וגודל הצרות, ומנסה להבין מה רוצים ללמדנו משמים.

כותב רבינו בעמ' 69:

"נבאו לנו נביאינו וגם חכמינו ז"ל בש"ס ובמדרש ובספרי הקבלות מגודל הצרות והריגות והרדיפות שיהיה נעשה לעם בני"ש באחרית הימים קודם ביאת המשיח.

מזה לבד יש להכיר זמן התנוצצות אור של משיח כאשר מבואר בספרותינו הקדושים, **דקישוי הגלות אין מתחיל רק אחר זמן צמיחת הגאולה** (עין נספר עבודה עבודה על ע"ז לרצו הגאון רבי שלמה קלוגר מבראד דף ט. ציטור מלאמר

שי אלפים ימות המשיח). וכן כתב רש"י בפסוק (ש"י כו ז): "כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה כן היינו מפניך ה'", וז"ל: "רואין אנו צרות מתחדשות, וסבורים אנו שהם מיני סימני ישועה וגאולה, לפי שאנו מובטחים ליגאל מתוך צוקה וצרה כילדה זו. 'מפניך' - מפני גזירותיך."

וכל אלו הצרות והגזרות קשות ושמדות הבאים עלינו בעת הזאת, עלינו לישא באהבה ובחיבה ולסבול בכל מאמצי כוחנו, כי הם חשובים לנו כקרוב כליל וכעולה כאשר הבאתי למעלה בפתחה בשם רבנו הרמב"ם באיגרת תימן.

גדולים. ובענין זה נתחדש עליהם גזירות יותר משאר הקהילות ומדינות, עכ"ל.

ונראה לי להוסיף, דאולי מטעם זה הייתה מיד ארץ אשכנז יתד תקוונה לרעה לישראל, כי כל הצרות והגזירות יצאו תחילה משם, כאשר נודע מקורות ימי חיי ישראל מימי הביניים עד עתה בדרור.

עכ"פ אנו רואים, דמפני שהחזיקו עצמם בטוחים במדינתם, על כן עליהם הצרות והגזירות והגלות. וכן מהאי טעמא בכל ארצות הגולה, יען שהסיוח דעתם מלישב ולשוב לא"י.

על כן מעצה העמוקה של גדול העצה, מסבב תמיד גלות ושעבוד קשה עליהם, כדי שירצו לשוב לא"י.

וכן ראיתי ביעב"ץ (בסקדמת סולס צית 4 לסידורו), כתב ג"כ דעל היסח הדעת מא"י באים הגזרות הקשות תמיד על ישראל. וזה אמת וברור, והוא סוד הגלות.

ועתה בא ברוך ה' וראה, כי דברינו מפורשים במדרש חז"ל בפסוק "והנה עלה זית טרף". יונה- הוא סימן לישראל. כשם שלא מצאה היונה מנוח לכף רגלה, כך ישראל לא יהיה להם מנוחה בגלות. שנאמר "ולא יהיה מנוח לכף רגלך". וכשם שהיונה שבה אל התיבה, כך **עתידי** ישראל **לשוב לארצם מן הגלות מפני עול הגוים** שנמשלו למים. שנאמר (ישעיהו ז' ג'): "הוי המון עמים רבים כהמות ימים יהמיון". ע"כ המדרש במדרש אגדה בראשית (פיין ט). הרי מפורש במדרש, שהגלות ידחקם לארצם.

וכן נשנו הדברים במדרש איכה רב (פ"א ד"ה ומנוח עזרה) בפסוק "היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח". ריש לקיש אומר: הא אם מצאה מנוח לא הייתה חוזרת". וכן הוא בב"ר (ג' ו): "יהודה בר נחמן בשם ר"ש אומר: אלו מצאה מנוח לא הייתה חוזרת".

וכן הביא ב'סדר הדורות' ה' אלפים ש"פ בהשמטה בשם ספר 'מעשה ניסים' בזה"ל: "ר' יוזפא שמש בחרותו למד בישיבת הגאון מו"ה פנחס סג"ל כשהיה אב"ד בק"ק פולדא. והיה אז שנת ש"פ, ואמר בשם רבו הג"מ וואלק בעל מחבר ספר סמ"ע, מה ששכיחין גזירות בק"ק וורמיישא יותר משאר קהילות ומדינות, כי בחורבן בית ראשון באו ונתיישבו בק"ק וורמייז, ואחר כלות שבעים שנים גלות בבל חזרו הגולים לירושלים ולא"י, ואילו אשר בוורמייז לא חזרו לא"י. וכתבו יושבי ירושלים לאנשי ק"ק וורמייז שיבואו גם המה לישב בא"י כדי שיהיו יכולין בשלוש רגלים לילך לירושלים שהוא רחוק מאד מהם. ולא השגיחו על זה, וכתבו תשובה: 'שבו אתם בירושלים הגדולה, ואנחנו נדור פה לירושלים הקטנה'. כי באותו הפעם היו חשובים מאד בעיני השר והנכרי, והיו עשירים

הרב עובדיה יוסף:
"חוב גמור על כל מי שחרד לדבר ה' לעלות לארצנו הקדושה."

הרב יהושע בנימין זילבר:
"גם בתקופה זו בשלטון החופשים לא נפטרו ממצוה זו."

ספר חדש

חובת העליון לארץ ישראל

גדולי התורה והחסידיות קוראים לעם ישראל לעלות לארצנו הקדושה

הרב שלמה זלמן אוירבך, שרת ציץ אליעזר, החתם סופר, היעב"ץ, התשב"ץ, המכתב מאליהו, האדמו"ר מצאנז, הרב יוסף חיים זוננפלד, הרב איסר יהודה אונטרמן, האדמו"ר מגור, האדמו"ר מוכסאטשוב, הנצי"ב מוולוז'ין, הרב משה כלפון הכהן, הרב יצחק אלחנן, השד"ח חמד, ועוד רבנים הקוראים לעליה לארץ ישראל.

להשגת הספר 052-7675321

ויסורים של המקל מאויבינו, עד שהם יכריחו אותנו לרוץ לפניו יתברך לא".

וזה שאנו אומרים לפני השי"ת "משכני אחרך נרוצה", היינו שיקנה אותנו בקנין משיכה כזו, שאחרך נרוצה, בבחינת 'קורא לה והיא הולכת אחרי'. שתתן בלבנו להימשך אחרך לשוב לארצנו הקדושה ע"י קול קריאתך לחוד, שאתה קורא לנו ע"י צדיקי הדור שקוראים אותנו בשמך לשוב לאחוזת אבותינו. ולא תקנה אותנו במשיכת המקל שלא יהיה ברצוננו לשוב, רק המקל יכריחנו לשוב. דאז צריך ריצה לפניו, שאנחנו נהיה לפניך ואתה אחרינו". עכ"ד ודפח"ח.

ואחזק את דברי רבנו עם דברי המדרש תהלים (פיק ז') דכל הכאות באים על ישראל ע"י שאין מבקשים את א".

אבל אחר ההכאות, כבר המה רצים לא". כאשר מעשי זמננו מוכיחים, דכולם היו רצים לא"י אם היו מניחים אותם לילך, אף אלו דהיו מתנגדים מעולם לעליה. אך הליכה כזו הוא בבחינת הכישה במקל והיא רצתה לפניו. בכל אחת הקריאה של הצדיקים אשר התעוררו לזה, היו נמשכים אחריהם בבחינת 'משכני אחרך נרוצה', ולא היו צריכין לכל אלו ההכאות שלקינו בעתות האחרונים הללו.

וה'כפות תמרם' (קונטרס יוס מרועה ר"ה ל' ד"ה ויג'ל) בפסוק 'ציון היא דורש אין לה' (ימיה ל יא) כתב, דפ' דהאי קרא הוא: דישאל היו מתרעמים על צרותיהם. על כן שלח ה' דברו ואמר: מה אתם מתרעמים, הן לא קצרה ידי מלהושיע. אבל מה אעשה דעונותיכם גרמו ד'ציון דורש אין לה'. והיא צועקת לפי שאין אתם זוכרין אותה. א"כ איפוא איך אזכור אתכם לגאלכם עכ"ל.

הרי דאם אנו זוכרין את ציון לדרוש בשלומה, אז יפסקו הצרות".

עכ"פ נודע לנו מדברי חז"ל הנזכרים לעיל סוד הגלות וקישוי הגזירות הבאים עלינו תמיד מימים ימימה כדי לעורר אותנו משנת הגלות. והקול קול דודנו זה הקב"ה, דופק על פתח לבנו לעורר בנו החשק והכסיפה לשוב לארצנו הקדושה אשר כבר הסחנו דעתנו ממנה זה כמעט אלפיים שנה, והתפשרנו עם שלווה קטנה ומעוטה לישב בגויים, בכחישת כבוד ה' וכבוד ארצנו הקדושה, ומכרנו את בכורו של ישראל עבור נזיד עדשים של ארץ הנעמים.

...ונחזור לראשונות למה שכתבתי למעלה, שכל המכות שלקינו הוא רק לעורר אותנו לשוב לארצנו הקדושה.

ושמעתי בזה דבר נאה משמא דרבנו איש האלים הגאון הקדוש רבי בונם

מפשיסחא, בפסוק 'משכני אחרך נרוצה' (פסוק 6 יד), דביארו כן: דהנה בקניית בהמה יש שני מיני משיכה, האחת - קורא לה והיא הולכת אחרי, והשני - הכישה במקל ורצתה לפניו. בכל אחת מאלו שני המינים הוא קונה אותה במשיכה. רק החילוק באלו שני המינים הוא, דבמין א', דהמשיכה היא בדרך קריאה, הבעל בית הולך לפניו והבהמה אחרי. ובמין ב', דהמשיכה היא בהכשת מקל, אז הבהמה הולכת לפניו והבעל בית הוא מאחוריה. ואיזה המשיכה עדיף לבהמה? ודאי המשיכה בדרך קריאה, דאין לבהמה שום כאב. משא"כ המשיכה דהוא דרך הכאה, כואב לה וסובלת יסורי הכאה. כן אנחנו לפני הקב"ה בעניין קריאתנו לשוב לא"י. דאם נשמע לקול הקורא אותנו בשם הקב"ה לשוב לא"י, אז נהיה בבחינת 'משיכה', דקורא אותה והולכת אחרי. ולא נסבול שום צער ושום הכאות, רק נלך מרצוננו הטוב בלי איזה הכרח מבחוץ. והשי"ת ילך לפנינו ואנו אחרי. משא"כ אם לא נשום לבנו לשוב לארצנו מעצמנו, רק נמתין עד שיבוא המקל ויכה אותנו - אז יהיה המשיכה בבחינת 'הכישה במקל ורצתה לפניו', נסבול כאבים

החשמונאים - תורה ומלכות

הרב בעלזאל גנז

באם אכן האפשרות השניה נכונה, אזי נשאלת השאלה מדוע לא הסתפקו בכך, ומה החשיבות בהעמדת מלך ובכך ש"חזרה מלכות לישראל יתר על מאתיים שנה".

[והאמת היא, שאת השאלה הנ"ל יתכן לשאול בכלל על עצם המצווה של העמדת מלך, לשם מה? הרי כבר למדנו מדברי שמואל לעם בבקשם מלך שאמר (שמואל ב' 6 י"ז): "ודעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני ה' לשאול לכם מלך", וכן (ס"ג): "וה' להיכם מלכם". אבל אנו יודעים, שפסק הרמב"ם במצוות עשה קעג: "שצונו למנות עלינו מלך מישראל, יקבץ כל אומותנו, וינהיגנו". ואת תוכחתו של שמואל הנביא יש להבין על הצורה והמטרה שלשמה הם בקשו את המלך - 'ככל הגויים'.]

אפשר לשאול את השאלה בצורה אחרת.

הקב"ה מבטיח ונשבע לאבות - כל אחד בזמנו - שיקים מהם אומה גדולה ואדירה, ויקבלו ארץ מיוחדת.

לאברהם - "ואעשך לגוי גדול" (בראשית י"ב), "לזרעך אתן את הארץ הזאת" (ס"ג).

ליצחק - "לך ולזרעך אתן את כל הארצות האלה והתברכו בזרעך כל גויי הארץ" (ס"ג כ"א).

ליעקב - "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך. והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך" (ס"ג כ"ג-כ"ד).

וביציאת מצרים הקב"ה אומר למשה, שנקודת הגאולה היא: "וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההיא אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש" (שמות א' ט).

כתב הרמב"ם (הל' חנוכה פ"ג ה"ב): "**בבית שני** כשמלכו יוון, גזרו גזירות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות.

ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם, ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול, עד שריחם עליהם לאי אבותינו, והושיעם מידם והצילם.

וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים, והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים.

וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתיים שנה עד החורבן השני".

מבואר בדבריו, שכדי להתגבר על הצרה הרוחנית, לא נקטו בני חשמונאי רק בדרך של תפילה תשובה והפגנה כדאיתא בראש השנה י"ט - 'צאו והפגינו בלילה' - אלא יזמו מרידה ומלחמה בכלי נשק לפי דרך הטבע כמבואר בספרי מקבים ויוסיפון, והעמידו מלך ושלטון שהחזיק מאתיים שנה עד החורבן.

ויש להתבונן בדברי הרמב"ם, האם המלחמה והעמדת המלך והשלטון היו גם הם חלק ממטרות ההתקוממות נגד היוונים, או שהיו אלו רק אמצעים טכניים, שבאותו רגע היו נצרכים, אבל לו יכלו להשיג את החזרת קיום התורה והמצוות ללא אמצעים אלו - לא היו נזקקים להם?

מדברי הרמב"ם המצוטטים לעיל - "**וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתיים שנה** עד החורבן השני" - נראה שגם חלק זה היה אחת מהמטרות וחלק מהישועה, יותר מאשר לו כתוצאה מההתקוממות היו מגיעים, למשל, לפשרה במשא ומתן עם היוונים, שאמנם המלכות תשאר ליוונים, אך יתנו 'חופש פולחן אישי ולימוד תורה לפרט, וקיום העבודה בביתה מקדש' ליהודים החוסים תחתם.

בכל יום אחר התפילה, הוא - "אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח". ומשיח זה הוא מלך בשר ודם שנוולד מאב ואם לבית דוד, וכלשון הרמב"ם בהקדמתו לפרק חלק - "ושיאמיני בו שיהיה לו יתרון ומעלה וכבוד על כל המלכים שהיו מעולם. ולגדלו ולאהבו ולהתפלל בשבילו כפי מה שנבאו

עליו כל הנביאים ממשה רבנו ע"ה עד מלאכי ע"ה. ומי שהסתפק בו, או נתמעט אצלו מעלתו, **כפר** בתורה שיעדה בו בפירוש בפרשת 'בלעם' ופרשת 'אתם נביאים'. ומכלל האמונה הזאת, שאין מלך אלא מבית דוד ומזרע שלמה. וכל החולק על המשפחה הזאת - **כפר בה' יתברך ובדברי נביאיו'**.

כלומר, זה שהגאולה תהיה דווקא ע"י מלך בשר ודם ולא 'מספיק' שהקב"ה יגאלם לבדו - הנחה זו היא מעיקרי האמונה, ומי שלא מקבל זאת נחשב ככופר!

והדבר צריך ביאור, מה כל כך חשוב ויסודי בצורך למלך בשר ודם דווקא. **נחזור** לעיין בגדרה של מצוות ישוב א"י, ונבדוק שני היבטים של מצוה זו.

[א] **מדי** המצוה, האם הגורים בארץ ישראל אינם חשובים כשלעצמם, אלא שהם רק 'היכי תמצו' טכנית לקיים את אותן מצוות שאין אפשרות לקיימן במקום אחר, כמו מצוות התלויות בארץ דווקא או מצוות התלויות במקדש [שביחד מהוות את רובן הגדול של המצוות!], אבל לו יצויר שאדם יוכל לקיימן גם אם הוא שוהה בדרך כלל בחו"ל, ויש לו קרקע בא"י והוא עולה לביהמ"ק כשצריך, שוב אינו מחויב להיות דווקא כאן. או שמא מעבר לקיום המצוות המחויבות בארץ, ישנה חשיבות בעצם ההמצאות בא"י.

[ב] **האם** מצות ישוב הארץ מחייבת רק את היחיד שיגור בארץ, או את הכלל.

וכן מפורש הדבר בתשובת הבן החכם, ששואל: "מה העדות והחקים והמשפטים אשר ציווה ה' אלינו אתכם. ואמרת לבנך עבדים היינו לפרעה במצרים... ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו" (דברים ו-כ-ג).

ולכאורה יש מקום לשאול, מדוע מחשיבה התורה את נתינת הארץ עד כדי כריתת ברית [!] עם האבות על כך, מה העיקר והחשוב - תפוצת הרעיון והאמונה בא' אחד וקיום התורה שתתקבל ממנו בצורה אוניברסלית לכל באי עולם לכל הרוצה להצטרף ולכל מקום בעולם כולו, או בחירת עם אחד מכל העמים שיתרכז במקום אחד בלבד והוא ישא לבדו באחריות לבשורת הבורא?

הקב"ה בחר באפשרות השניה. מדוע?

תמיהה נוספת:

הגמרא אומרת בסנהדרין צט. - "ר' הילל אומר: אין להם משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיה. **רש"י**: אלא הקב"ה ימלוך בעצמו ויגאלם לבדו.

אמר רב יוסף: שרא ליה מריה לרבי הלל. [רש"י: ימחול לו הקב"ה, שאמר דברים אשר לא כן] חזקיה אימת הוה? בבית ראשון. ואלו זכריה קא מתנבי בבית שני ואמר: "גילי מאד בת ציון, הריעי בת ירושלים, הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא, עני ורוכב על חמור ועל עיר בן אתונות (זכריה ט טו)".

מדי בדיוק הבעיה ש'מפריעה' לרב יוסף בדברי ר' הילל? וכי מה רע בכך שהקב"ה ימלוך בעצמו ויגאלם לבדו? הרי בהכרח, שזו תהיה גאולה בדרגה גבוהה יותר מגאולה ע"י מלך בשר ודם, גאולה של 'עני ורוכב על חמור' ומדוע ביקש רב יוסף שהקב"ה ימחל לר' הילל?

אבל אנו הרי יודעים, שאחד מעיקרי האמונה, בה מאמינים כל ישראל ואף נהגו לומר אותה

וצריך כל איש ישראל לחבב את א"י ולבוא אליה מאפסי ארץ בתשוקה גדולה כבן אל חיק אמו. כי תחילת עונינו שנקבע לנו בכיה לדורות, יען מאסנו בה. שנאמר (ספרי יק, כד), וימאסו בארץ חמדה". ובפדיון נפשינו מהרה יהיה, כתיב: (ספרי קט טו) "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו".

גם הקרובים והרחוקים אשר חוצה לה, ראוי שיהיו נכספים ותאבים אליה, **כי כשם שבחר בהם, כך בחר בא"י, ויחד אותה להם. ואין נקראים גוי אחד אלא עמה. שכך פ' רשב"י** (ספרי פ"ג ג' אג) **על מקרא שכתוב (שמואל ב' ז' אב) "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ"**.

הרי שהמגורים בא"י עומדים כענין לכשעצמו מתכלית כוונת הבורא, ולא רק אמצעי לקיום המצוות.

עכשיו נעבור לשאלה השניה - האם יש ענין לשלטון יהודי בא"י ואי מציאות נכרים בה.

הרמב"ן בספר המצוות (השמיטה ד' עשין) כותב - **"שנצטוונו** לרשת את הארץ אשר נתן ה' אתה לעלה לאבותינו לאברהם יצחק ויעקב.

ולא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות, או לשמומה. והוא אמרו להם (במדבר לג נג-נד) 'הורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה. והתנחלתם את הארץ'.

ונכפל כזה הענין במצוה זו במקומות אחרים, כאמרו ית' (דברים ב): 'בואו ורשו את הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם'. ופירש אותה להם במצוה זו כולה בגבוליה ומצריה כמו שאמר: 'ובואו הר האמורי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים' וגו'. שלא יניחו ממנה מקום.

וזו היא שהחכמים קורין אותה (סוטה פ"ט מ"ז) מלחמת מצוה.

וכך אמרו בגמר סוטה (מז): 'אמר רב יהודה: מלחמת יהושע לכבש דברי הכל חובה. מלחמת דוד להרווחה דברי הכל רשות'.

ולשון ספרי (סופטים י' ז'): 'ירשת וישבת בה, בזכות שתירש תשב'.

וכן אחר הכריתנו את העממים הנזכרים, אם רצו אחר כן שבטינו לעזוב את הארץ ולכבוש להם את

כלומר האם יש בעיה מצד מצות ישוב הארץ בזה שיגורו כאן מלינו גויים והם ישלטו בא"י, ובלבד שלא יפריעו ליהודים לקיים את מצוותיהם ויניחו להם את עבודת המקדש? או שחלק מהמצוה זה היות שלטון יהודי ואי-מציאות גויים כאן?

לגבי השאלה הראשונה כבר קבעו רש"י (דברים יא יב) והרמב"ן (ויקרא י"ט טז) בהביאם את דרשת חז"ל (ספרי עקב מג) על הפסוק "ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר ה' נתן לכם", וז"ל הרמב"ן -

"אע"פ שאני מגלה אתכם מן הארץ לחו"ל, היו מצוינים במצוות. שכשתחזרו לא יהו עליכם כחדשים. משל לאדון שכעס על אשתו ושלחה לבית אביה. אמר לה - הוי מתקשטת תכשיטים, שכשתחזרי לא יהיו עליך חדשים. וכן אמר ירמיה 'הציבי לך ציונים' - אלו מצוות שישראל מצוינים בהם".

והנה הכתוב שאמר 'ואבדתם מהרה וכי' ושמתם את דברי אלה על לבבכם וקשרתם אותם לאות על ידכם וכי' אינו מחייב בגלות אלא בחובת הגוף בתפילין ומזוזות. ופרשו בהן כדי שלא יהיו חדשים עלינו כשנחזור לארץ. **כי עיקר כל המצוות ליושבים בארץ ה'.**

ולפיכך אמרו בספרי (ראה פ) וירשתם אותה וישבתם בה ושמתם לעשות", ישיבת א"י שקולה כנגד כל מצוות שבתורה"

הרי לנו מפורש, שאין זה נכון לומר, כי השורש העיקרי וכוונת חיוב קיום המצוות הוא לכשעצמן, בעוד ישיבת הארץ היא רק פעולה טכנית לקיומן, כמו גידול עץ אתרוג על-מנת שיהיה לנו פרי, או גידול עדר כבשים כדי שיהיו לנו קרבנות, אלא אדרבה - העיקר הוא ישיבתנו בארץ, כי רק בהיותנו בה מתקיימת עיקר כוונת המצוות, **אפילו שבת ותפילין, שאינן שייכות לקרקע.**

גם בספר 'חרדים' (טז-טז) אנו מוצאים את אותו רעיון -

"מצות עשה מן התורה לדור בא"י. שנאמר: (דברים יו ב) "וירשת וישבת בה". ואמרו ז"ל בספרי (ראה פ): שמצוה זו שקולה כנגד כל מצוות שבתורה וכו'. ע"כ ממנין תרי"ג לרמב"ן ולרשב"ץ.

וכתב על כך השל"ה:

"ובעניין הזה היה טעות בעז. כי עניין 'ויצבט לה קלי' היה רומז על משיח שיצא ממנה כדאיתא בר"ר. ובעז היה חושב כי ביאת משיח צדקנו לגאול אותנו הוא ענין מיותר. רק זה' יהיה בראשנו.

וכמו שנאמר 'והיה ה' למלך'. ובענין כעס שמואל הנביא על ישראל מפי הקב"ה שבקשו לשום עליהם מלך, כי ה' הוא מלכנו.

ולא ידע, כי מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע. והקב"ה מתאוה להשרות שכינה בתחתונים. ואדרבה, בזה המלכות, הצדיק מוריד ההשפעה ממלכות שמים. ואלו ידע שהתורה מכתוב עליו כך, ממילא היה יודע שענין זה הוא גדול, היה מאכילה פטומות".

ויסוד גדול התבאר

בדבריו.

והוא, שמרצונו ית' להשרות שכינה בתחתונים ובכלי הקיבול של 'התחתונים', כלומר בצורה של מלוכה על עם בארץ מיוחדת, דווקא, ולא על יחידים שנשא אותם ליבם לעבודתו [עיי' שם באריכות דברי השל"ה, שעבודתו של יוסף הייתה ליצור את העם, עליו ימלוך יהודה, ולא לקחת את מלכות מיהודה כמו שהבינו אחין].

ומכאן נחזור ונבין את דברי הרמב"ם בפתיחת מאמרנו, ששלמות הישועה אצל החשמונאים הייתה דווקא בחידוש המלוכה והחזרת השלטון לישראל, ולא רק בהחזרת האפשרות לקיום המצוות, שהתבטלה בימי היוונים.

ויעזרנו ה', שנוכה בקרוב לחידוש המלוכה ולשלמותה של מצוות ישוב א"י ובנין המקדש עוד קודם לביאת המשיח, וכדברי הירושלמי שהובאו בתו"ט מע"ש פ"ד מ"ב בכ"א. ■

[תגובות: GANZBBB@GMAIL.COM]

ארץ שנער או את ארץ אשור וזולתם מן המקומות, אינם רשאים. שנצטוינו בכיבושה ובישיבתה.

וממאמרם 'מלחמת יהושע לכבש', תבין כי המצוה הזו היא בכיבוש... הרי נצטוינו בכיבוש בכל הדורות".

מדברי הרמב"ן האלו למדנו כמה פרטים במצוות הישוב.

התורה הרוצה לארץ ישיבת יחיד בא"י ללא נפק"מ היכן, וללא נפק"מ מי שולט, אלא ישיבה באופן 'שלא נעזבה לשממה', כלומר התורה רוצה שלא תהיה שממה בא"י אלא כולה תהיה מיושבת. אם זה רק ענין של קיום המצוות, אזי היה מקום לשאול מה החסרון של שממה?

עוד למדנו מדבריו, 'שלא נעזבה ביד האומות' כלומר, גם השלטון צריך שיהיה יהודי! הגם שגם תחנת שלטון גוי אפשר לכאורה לקיים כל המצוות.

ובן כותב רש"י בגיטין ח: ד"ה משום ישוב א"י: "לגרש עובדי כוכבים ולישב ישראל בה". **מפורש** כהרמב"ן.

למדנו מכל הנ"ל, שרצונו יתברך הוא מציאותו של עם, לא המון יחידים, שמתרכז בארץ אחת, לא בעולם כולו, שבה הוא שולט ומיישבה כולה, ולא מניחה שממה!

ועתה נחזור לנקודת הפתיחה בענין מלך המשיח [ומלך ככלל], שתמהנו מדוע באמת צריך גאולה ע"י מלך בשר ודם ולא ע"י הקב"ה לבדו.

נקדים את דברי השל"ה בפרשת וישב על דברי חז"ל (רות רבה פ"ה ס"ו):

"אמר רבי יצחק בר מריון: בא הכתוב ללמדך שאם אדם עושה מצווה יעשנה בלב שלם... ולו היה יודע בעז שהקב"ה מכתוב עליו, ויצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותותר', עגלות מפוטמות היה מאכילה".

מחץ מתנים קמיו הרב אבא שלמה גולדברג

בזמר 'ברוך ה' בבית של יצפיר העזים הגדיל עצומי', יסד הפייט 'בידי כהניו מגר מתקוממיו'. מה לנו מפארים את הכהנים על תפקיד אשר לא להם?

אל תעלה בדעתך לומר, אמת נכון הדבר, אין הלויים אנשי מלחמה, אנשים רוחניים הם, עדינים, דרכי נועם דרכיהם, מה להם ולכלי קרב, אולם כאשר ראו כי אין איש, ואין עוזר ואין סומך לישראל, לגודל קדושתם לא נמנעו מלעשות אף מה שכנגד טבעם, ויצאו בחרב ובחנית למסור נפש להרוג ולהרג על קדושת שמו הגדול.

אין הדבר כן, שהרי רבינו משה בברכתו לבני שבטו - ברכה המורה על תכונתם ותפקידם - ברכם כך - "ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה מחץ מתנים קמיו ומשנאיו מן יקומוך" (דברים לג יב), וכיוון בזה לבני חשמונאי (ש"ס). אף אבינו יעקב תיאר את עזותו של לוי - "ארור אפס כי עז" (בראשית מט ו) - הנה ראינו, כי לוי עצמו, השבט, קדוש ה', עת חללו את בת ישראל, והוא עול לימים, נטל חרבו בידו - "ויהרגו כל זכר... ויבוזו העיר אשר טמאו אחותם" (בראשית לה כה). ראש וראשון לכל בני לוי, אבי הנביאים, איש האהים, ממנו למד מתתיהו בקוראו "מי לה' אלי. ויאספו אליו כל בני לוי. ויאמר להם כה אמר ה' אלהי ישראל שימו איש חרבו על ירכו עברו ושוכו משער לשער במחנה והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרבו. ויעשו בני לוי כדבר משה ויפל מן העם ביום ההוא כשלושת אלפי איש" (שמות לג כו-כז). גיבורים הם הלויים, אנשי מלחמה, ובגמרא בבבלי שלנו (ב"ק כג). נמנה שבט לוי עם הגבורים שבשבטים, זהו שאמרו רבותינו במדרש (בראשית רבא טז) - "משה זיווג שנים כנגד שנים... לוי כנגד מלכות יון - זה שבט שלישי וזו מלכות שלישיה

מנהג טוב שנהגו ישראל, שחבורה טובה מתחילים עם סתירה ברמב"ם. ובוודאי בסוגיה בסתית של חג הנוכה המלא במנהגים, אין לך טוב מכן, כי הנה בהלכות מגילה (פ"ג ה"ב) פסק רז"ל -

"בבית שני, כשמלכי יון גזרו גזרות על ישראל, ובטלו דתם, ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות; ופשטו ידם בממונם ובכנותיהם, ונכנסו להיכל, ופרצו בו פרצות, וטמאו הטהרות; וצר להם לישראל מאד מפניהם, ולחצום לחץ גדול. עד שריחם עליהם אלהי אבותינו, והושיעם מידם והצילם, וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים, והרגום, והושיעו ישראל מידם; והעמידו מלך מן הכהנים, וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנים, עד החורבן השני."

הרי מפורש, שהלוחמים כנגד היוונים היו הכהנים, שהם בחירי שבט לוי, וזה צריך עיון גדול, שהרי שבט לוי לא לוחם ולא מתגייס לצבא לכבוש את ארץ ישראל, וכמו שפסק הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל (פ"ג ה"ב) אחרי שהביא שאינם משתתפים בבית הארץ, וז"ל -

"ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביתתה עם אחיו - מפני שהובדל לעבוד את ה' לשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים, שנאמר יורו משפטך ליעקב ותורתך לישראל. לפיכך הובדלו מדרכי העולם - לא עורכין מלחמה כשאר ישראל, ולא נוחלין, ולא זוכין לעצמן בכח גופן, אלא הם חיל ה' שנאמר 'ברך ה' חילו', והוא ברוך הוא וזכה להם, שנאמר 'אני חלקך ונחלתך'."

אם כן, אם אין הלויים אמורים לערוך מלחמה, ולזכות בכח גופם כשאר ישראל - מדוע משבחים אותם על אשר הערו למות נפשם? ומדי שבת

אם כך, מתהפכת הקושיה במלא עוזה - אם כל-כך עזים הם, מדוע אינם עורכים מלחמה? אם גיבורים הם, עזים שבלוחמים הם, מה הסיבה שכלל ישראל לא יהנה מהשימוש בכח גופם? וכאשר רצו ישראל לשוב מצרימה, לחמו הלויים בעזות דקדושה, וזה לשון רש"י (צמדנר כו יג) - "ומצאתי בגמ' ירושלמית, שכשמת אהרן נסתלקו ענני כבוד ובאו הכנענים להלחם בישראל ונתנו לב לחזור למצרים וחזרו... ורדפו בני לוי אחריהם להחזירים והרגו מהם שבע משפחות, ומבני לוי נפלו ארבע משפחות".

התשובה היא פשוטה, פשוטה ומתוקה. הרמב"ם לא כתב שהם אינם עורכים מלחמה בכלל, אדרבה - הם עורכים מלחמה, אבל לא כ'כשאר ישראל'. הוא לא כתב שהם לא חיילים, שיש להם פטור, הם אכן חיילים, אבל איזה סוג חיילים - 'חיל השם', וכדברי רש"י (על צמדנר ב מט) - 'לגיון של מלך'. הם לעצמם בשום פנים לא זוכים, אבל למלך - למלך זו הרי הסיבה שבגללה הם אינם עורכים מלחמות כשאר ישראל. הם שמורים למלחמות הפרטיות של המלך, ולכן כאשר יש פגיעה בחצר המלך, הם הרי היחידה שזה התפקיד שלה - "מחץ מתנים קמיו". "כהן ששמש בטמאה, אין אחיו הכהנים מביאין אותו לבית דין, אלא פרחי כהונה מוציאין אותו חוץ לעזרה ומפציעין את מוחו בגזירין" (פסחין פ"ב). וכשנקבצו היונים ופרצו חומות מגדלי, מי לה' אלי! ויקחו איש חרבו, איזו עדינות אמיתית - אשר הערו למות נפשם בשביל כבוד שמך הגדול, הגבור והנורא. זאת, מכיון שבכל פעם שחיל ה' מזהה פגיעה בקודש או בקדושה - שם אתה מוצא גבורות, וזה לך העד - כוחו של לוי במלחמת מדין ובפלגש בגבעה, הם הרי שוטרי ישראל האמתיים (צמנת פ"ה).

... באיזו זכות - מברכתו של משה, שאמר 'מחץ מתנים קמיו'. ביד מי מלכות יון נופלת - ביד בני חשמונאי שהם משל לוי".

בוודאי, דרכי נועם דרכיהם, עדינים ורכים - "נקרא ריע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות". אולם אין זו עדינות הגויים והליברליות המזויפת והמאוסה, אלא עדינות אמיתית, עדינות של תורה, אותה עדינות שכאשר פגם נשיא שבט בקדושת ישראל - הרי העדינות עצמה היא היא הנוטלת את הרומח, ודווקא הכהן אוהב ישראל הוא זה ש'וידקר את שניהם את איש ישראל ואת האשה אל קבתה" (צמדנר כ"ט ט), שהרי כאשר מדובר בצרכי שמים - "ונהנין ממנו עצה ותושיה

בינה וגבורה, שנאמר (משלי ט יז): 'לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה'. אדרבה, דווקא מי ש'אני בינה' - דווקא הוא לי גבורה. אין לך מתוק ונעים שבישראל כבן תורה, אוהב באמת כל יהודי, מסביר פנים, אבל אל תתבלבל - זו לא חולשה, ממש לא נאיביות או נאורות מטונפת. כל מקום שאתה מוצא ענוותנותם - שם אתה מוצא גבורתם. ועל דוד מלך ישראל נאמר - "ישב בשבת תחכמי ראש השלשי הוא עדינו העצני על שמנה מאות חלל בפעם אחד" (שמואל ב כג ט) ודרשו רבותינו במסכת מועד קטן - "עדינו העצני - כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת, ובשעה שיוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ. על שמונה מאות חלל בפעם אחת - שהיה זורק חץ ומפיל שמונה מאות חלל בפעם אחת, והיה מתאנח על מאתים, דכתיב (דברים לג ז) 'איכה ירדך אחד אלף'". והרי ת"ח הם הם אלו שמרבים שלום בעולם, ודווקא מחמת כך, כאשר יש קנאת ה', נאמר (ויג' כג) - "כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם".

אבל לא הוא הזוכה להם, אלא "הוא ברוך הוא זוכה להם". וכתב בשה"ק קדושת לוי (דרכי מנוחה יג) - "מסרת גבורים ביד חלשים. לכאורה הלא היו גבורים גדולים חשמונאי ובניו כנזכר בספר יוסיפון. אלא הכוונה הדיו כל כך צדיקים דלא תלו נצחונם מחמת גבורתם רק מאת ה' היתה זאת. וזהו מאמרם חלשים, שהיו חלשים בדעתם שידעו שמחמתם לא ינצחו רק מחמת עזר ה'. והנה בכל הגאולות לא היה פעולת ישראל רק הקדוש ברוך הוא בעצמו נצח והכניע הקליפות בלי פעולת ישראל ... אמנם בגאולת חשמונאי ובניו היה פעולה מישראל דעשו מלחמה ובדבר שאדם עושה פעולה הוא נסיון גדול להאמין שלא פועל ידו גרם רק מאתו ברוך הוא עוזר האמיתי ולזה צריכין הסתכלות בבורא ברוך הוא שמחמת הסתכלותם באדון כל רואה שהכל הוא מאתו שעל ידי כן זכה להנסס הוא ומדליקין נרות חנוכה דנר הוא אור רמז הסתכלות שמחמת הסתכלותם בבורא ידעו כי ה' הוא נצח קרבין. ובוזה מתורץ קושית טורי זהב באורח חיים למה אין עושיין זכר להצלת נפשות. ולפי הנ"ל מתורץ, דהנרות הוא זכר גם כן להצלת נפשות שעל ידי ההסתכלות דמרומו לנו ידעו שיד אהים עשתה זאת להציל נפשם ולא עזר להם גבורתם".

"ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה' והלך ישר כמו שעשהו האהים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים הרי דוד ע"ה אומר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי" (דברים סוף הלכות שמיטה ויוגל).

ובכן יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואהי אבותינו, שתהא חשובה ומקובלת ומרצה לפניך מצות הדלקת נר חנוכה כאילו כוונתי כל הכוונות שכווננו הכהנים משרתיך בעת אשר הערו למות נפשם בשביל כבוד שמך הגדול, הגבור והנורא. ואתה ברחמיך הרבים עוררת נצחך עליהם לנצח את אויביהם ולנצח על מלאכת בית ה'.

ויעתה אחי הגע בדעתך, האם ניתן לגייס את שבט לוי לצבא המקולקל בגדרי הצניעות? לא יעלה ולא יבא!

וההבדל מדויק כבר בפסוקים, כל ישראל הרי הם נקראים 'יוצא צבא ויבא לצבא', ואין שבט לוי נמנה עמהם. לא, אין הוא בכלל 'יוצא צבא בישראל', הוא צבא אחר, צבא של 'לצבוא צבא לעבוד עבודה' (נמזכר ד טו). אתה יודע מה הצבא שלו? 'צבא העבודה'. הוא אשר אמר הרמב"ם - 'חיל ה''. ורמז לדבר דרשינן סמוכים, כאשר נתברכו על נצחון המלחמה, מה נאמר שם? 'מתוך מתנים קמיו ומשנאיו מן 'קומון' (דברים ג טו). ומי הם שונאיו ומי הם קמיו? ממשין מיד משה לבנין בית המקדש בברכת בנימין ואומר - 'יידה ה' ישכן לבטח עליו חפץ עליו כל היום ובין כתיפיו שכן' (שם טו).

והנה כתב הרמב"ם, שהזכיה שלהם היא 'לא בכח גופן' - 'הוי אומר יש להם כח, והרבה,

כוס תנחומים

נשגור קמיה מורנו הגאון רבי יצחק ברנד שליט"א, על פטירתה כשיבה טובה בגיל 101 שנים של אמו האשה הצדקת מרת רחל ברנד ע"ה אשר זכתה בחסדי ה' המופלאים להנצל בנסי ניסים מהשואת האיומה של יהדות אירופה, ולהקים בית לתפארת זרע ברך ה' בנינים וזבנות וצאצאים רבים החולכים כולם בדרך המסורה, תלמודי חכמים המאירים את העולם בתורה וביראה, אנשי אמת בכל לבבם. יהי רצון שמורנו ומשפחתו ידעו אך טוב כל ימי חייהם, ובבנין ירושלים ינוחמו. מערכת "קדושת ציון"

שו"ת 'קדושת ציון'

מדינת התורה: מדינה יהודית ומדינת הלכה

מדינת הלכה

לדעת זהו מושג אוטופי עד מופרך. ואסביר – בדרך הלצה – מדוע:

לשרת התחבורה דהיום, לא ממש אכפת אם הרכבות תצאנה בזמן לדרכן, או אם תסלל מסילה חדשה לאיזו עיר. מה כן אכפת לה? נשים שהתלוננו על טמפרטורת המזגן ברכבות^[**].

היא מנסה להשליט את האג'נדה החברתית שלה דרך התפקיד, כאילו היא שרת החניך – לא שרת התחבורה.

אותו דבר יהיה עם אנשי 'מדינת הלכה'.

אם שר האנרגיה יהיה חזונאישינק, הוא לא יתעניין במחירי החשמל ובמצב זרימת הגז מהים לחדרה, הוא רק יקפיד לסגור את השלטר מדי יום ששי.

אם שר הכלכלה יהיה חסיד צאנו, לא מעניין אותו שוק חופשי, הוא יאסור על אפיית מצות מכונה.

אם הרב קובי לוי יהיה שר התקשורת, חסל סדר סמארטפונים, מחשבים ואינטרנט בכל המדינה.

וכן הלאה.

זו כבר לא תהיה 'מדינת הלכה'. זה יהיה אולי 'הלכה', אבל בלי מדינה. ולא לחינם מתבטא הרמב"ם (הלכות ממרים פרק א) כלפי תינוקות שנשבו – "עד שיחזרו לאיתן התורה" [ולא לכל מיני חומרע'ס מגוריות].

כמדומני שלא למדינה כזו אנחנו מצפים.

אנו שמחים לפתוח מדור חדש, בו קוראים מעלים סוגיות ברומה של דרישת ציון על טהרת הקודש, וכותבי העלון משיבים דבר דבור על אופניו. הפעם נביא את הנושא הקריטי של אפשרות קיומה של מדינת הלכה בזמננו.

מדינת התורה:

מדינה יהודית ומדינת הלכה

יותר ויותר אנחנו שומעים על רצון למדינת הלכה, או 'מדינת התורה' בניסוח של 'קדושת ציון'. לאחרונה פרסמה 'קדושת ציון' חוברת בנושא, ובה שלל התבטאויות של גדולי תורה. אבל ככל שעיינתי בדברים, לא מצאתי שם יותר מאוסף של אמירות כלליות מאד.

ברצוני לנתח את המושגים 'מדינה יהודית' ו'מדינת הלכה'. ואשמח לקבל הערות ופירוכות.

מסירת מודעה

חילונים יקרים, ראשית כל עלי להבהיר: אנחנו, היהודים החרדים, לעולם לא נעניק לגיטימציה לתופעת החילוניות כתופעה לגיטימית. לדידנו – זו תאונה קשה שקרתה לעם ישראל בגזרה האירופית, ומשם נפוצה לעבר יהודי המזרח. אנחנו לא נפסול את החילוני הכודד, בן אברהם, יצחק ויעקב, ולא נשנא אותו. אבל החילוניות כתופעה – לעולם תהיה פסולה בעינינו. בינו נא זאת, כי אתם עמלים בכל עוז לקבל מאתנו לגיטימציה לחילוניות – וזה לא יקרה לעולם^[*].

[**] זה היה אחד הפוסמים הראשונים שלה כאשר נכנסה לתפקיד.

[*] אלו דברים שאני רגיל לומר בכל מפגש עם קבוצות חילוניות.

אבל אלו הפורקי עול לגמרי כגון מחלל שבת בפרהסיא או אוכל נבלות להכעיס, כבר יצא מכלל 'עמיתך' ואין חייב להוכיחו". ולא זו בלבד, אלא "כל מה שמחויבים להוכיחם הוא רק כשידינו תקיפה למחות בהם בחזקת היד, אבל כשאין בידינו כח להפרישם - אין מחויב להוכיחם".

אחר הדברים האלה, לא ברור לי בכלל מה ההוה אמינא לכפות את חוק התורה על החילונים. אכן ברור לי, שאנחנו חייבים להקדיש זמן, תרומות ומאמץ לטובת ארגונים כמו 'ערכים' או 'הידברות' וכיוצא בהם, העומדים בחזית של הפרויקט החשוב ביותר מאז קום המדינה - שכל יהודי יכיר את בוראו. וזה ממש לא יקר ע"י כפיה^[*].

אין לנו סנהדרין

עובדה פשוטה זו נעלמת משום מה מכל הדיונים. כשאין סנהדרין, אין מה לדבר על ענישת עוברי עבירה. לא מלקות ולא קנסות. אמנם במסגרות קהילתיות שהיו בימי קדם, כגון אצל קהילת וילנא בימי הגר"א, היה ניתן לענוש עוברי עבירה, ואפילו אצל קהילת הכבא סאלי במרוקו. אבל כיום? המדינה המודרנית ירשה את מקום הקהילה, ואין על מה לדבר.

אפילו בימי הסנהדרין, כשראו את ריבוי הרצחנין - גלתה סנהדרין וישבה לה בחנויות כדי שלא יהיו חייבים לדון דיני נפשות. ומשרבו הנואפין, בטלו מי סוטה.

האם יש מישהו שחושב להחזיר אותנו לסנהדרין בחנויות? האם מישהו מוכן בתקופתנו, תקופת הסתר פנים, למחוק את השם על המים ובסוף להוכיח שלא צבתה בטנה ולא נפלה ירכה, ונמצא שמו הגדול מחולל לשווא?

האם גדולי התורה ערוכים למתן תשובות לשאלות מצד הממשלה?

שמעתי בלחשיה מכלי שני בשם הגרש"ז אויערבך ע"ה: "נס שהם לא שואלים אותנו,

[*] בל אחמא בשפתי, אך יש לי הרגשה שתומכי הכפיה וההפגנות למיניהם, מעולם לא תרמו מאומה לארגוני הקיבוץ.

עד כמה יש בכלל חובת אכיפה בזמן? הזה?

מרגלא בפומא דכולי עלמא הגדרתו של החזון איש בהלכות שחיטה (י"ד ס"ז ק"ט) לגבי דין מורידין ואין מעלין בענין מומר לתאבון. כתב שם החזון"א בסוף הענין - "ונראה, דאין דין מורידין אלא בזמן שהשגחתו ית' גלויה כמו בזמן שהיו ניסים מצוין ומשמש בת קול, וצדיקי הדור תחת השגחה פרטית נראית לעין כל, והכופרים אז הוא בנליזות מיוחדת בהטיית היצר לתאוות והפקרות, ואז היה ביעור רשעים גדרו של עולם, שהכל ידעו כי הדחת הדור מביאה פורעניות לעולם ומביא דבר וחרב ורעב בעולם, אבל בזמן ההעלם שנכרתה האמונה מן דלת העם אין במעשה הורדה גדר הפרצה אלא הוספת הפרצה שיהיה בעיניהם כמעשה השחתה ואלומות ח"ו, וכיון שכל עצמנו לתקן, אין הדין נוהג בשעה שאין בו תיקון, ועלינו להחזירם בעבותות אהבה ולהעמידם בקרן אורה במה שידנו מגעת".

בזה לדעתי יורדת מהפרק האפשרות לכפות את חוקי התורה כל עוד אנחנו ב'הסתר פנים' ולא חזרה הנבואה לישראל. במילים אחרות - אולי אולי אם יהיו לנו 119 ח"כים שומרי תורה, אז יהיה ניתן לדבר על אכיפת חוקי התורה.

תוכחה ומהאה

כבר אמרו חז"ל - "תמינהי אם יש בדור הזה מי שראוי להוכיח" (כסף ערכין טז). ובכל זאת זכינו ויש על כך פסיקה ברורה בשו"ע (הלכות י"ב סימן מ"ח).

פסק השו"ע: "מצוה להוסיף מחול על הקודש בערב יו"כ, אבל נשים שאוכלות ושותות עד שתחשך והן אינן יודעות שמצוה להוסיף מחול על הקודש - אין למחות בידן, מוטב יהו שוגגין ואל יהיו מזידין".

ועל זה מוסיף הרמ"א - "דדוקא בדבר שאינו מפורש בתורה אמרינן מוטב, אבל אם מפורש בתורה - מוחין בידן".

ממשיך בביה"ל "בדבר שאחזו להם מנהג גרוע להקל בפרהסיא מיקרי גלוי לנו שלא יקבלו ואין צריך למחות אלא אם כן הוא מפורש בתורה". ועוד שם - "וכל זה הוא דוקא כשעוברין באקראי,

הפרטיים וענייני הקהילה בה הוא בחר לחיות, ומוטב למזער את התערבות המדינה בהם.

לעומת זאת, דמותה הממלכתית של המדינה: המשפט, הכלכלה, מוסר הלחימה, מדיניות החוץ, הפנים, קיבוץ הגלויות והגירור, היחס לארץ ישראל, שפת המדינה והתנהלות מוסדותיה הרשמיים - כל אלה הם הזירה שבה צריכה להתבטא באמת יהדותה של המדינה כמדינה.

הגדרה כזו תתקבל ברצון אצל מרבית הציבור היהודי בארץ. ומידיעה אישית - אפילו אצל המתקראים רח"ל 'אתיאיסטים'.

הקף הקף תחילה

מפורסם המעשה במורנו ר' ישראל סלנטר זי"ע. כאשר הגיע לעיר ממל והיא עיר נמל חשובה, וכל הסוחרים היהודים בעיר היו מחללי שבת בגלל עסקיהם, וראה שאי אפשר להפרישם לגמרי. מה עשה? בתחילה דרש להם שעל כל פנים לא יטלטלו את התיק המשרדי בעצמם אלא ע"י גוי, ואחרי כמה שבתות הוסיף ודרש להם שגם את מלאכת הכתיבה במשרדים לא יעשו בעצמם אלא ע"י גוי, וכן הלאה התקדם עמם מעט מעט, עד שלבסוף לא נשאר סוחר אחד מחלל שבת בעיר.

דוק מינה לעניינינו.

לסיום הנני מתנצל בפני מי שאולי נפגע מההקצנה שבה נקטתי במכוון. אשמח לקבל הערות ופירוכות על דברי.

בברכה,
אלחנן רפאלי
ביתר עילית

לא בטוח שאני יודע לענות על כל מה שהם היו עשויים לשאול".

במשך אלפיים שנה היה לנו 'שימוש' פרקטיקה בלע"ז ביחס להלכות שבת, נידה ואחרות. אבל מעולם לא היה לנו שימוש בהלכות מדינה. ויש קושי גדול לדמות מילתא למילתא, ולחצוב פסקים חדשים ממש אשר לא שערום אבותינו.

בהחלט יתכן עם הזמן, וככל שיתקיים דיאלוג בין גדולי התורה לצמרת השלטון, שתתפתח גם ספרות שו"ת חרדית בהלכות מדינה. אלא שעד היום - במיוחד מהצד החרדי - לא התקיים דיאלוג כזה. לשם השוואה - הרב זילברשטיין שליט"א מקיים דיאלוג קבוע עם טובי הרופאים וכתוצאה מזה נכתב כבר שו"ת חשוב ומקיף בן חמישה כרכים.

יש לנו כבר 'בית מדרש' להלכה בהתישבות, ישנם בתי דין לדיני ממונות, יש בית הוראה להלכות ריבית, ישנם רבנים המתמחים בשמירה מתולעים במזון. אבל עוד לא ראיתי 'בית מדרש חרדי' למדינה יהודית'.

כרגע, מי שאכן עוסקים בנושא הם בעיקר מצד רבני הכיפות הסרוגות - מכון 'צומת' וקובץ 'תחומין' הם הבולטים שבהם.

מה לעשות למעשה?

או: מהי מדינה יהודית?

אחרי פסלתי, במחילה, את ההזיה של 'מדינת הלכה', אני מחויב לדבר על מדינה יהודית ומהי צורתה.

ההגדרה ל'מדינה יהודית' היא כזו -

אורח חייו של האזרח, שבתותיו, נישואיו, אכילתו, תרבותו, השכלתו ודתו - הם ענייניו

תשובת מערכת 'קדושת ציון' - הרב מנשה בן יוסף

אולם לא זאת מה שבאנו להעמיד בדברינו אודות מדינת הלכה. אין אנחנו עסוקים כרגע לתקן את החילונים, אלא את עצמנו.

להבהרת הדברים ניקח את הציונות הדתית כמשל. נידוגש כי אין הכוונה בדברים לומר שכל או רוב ציבור זה לוקה בעייה זו, אלא שבציבור זה בעיה זו קיימת אצל רבים].

בחוגי הציונות הדתית מדובר רבות אודות אהבת ישראל הכוללת אף את הרשעים שבישראל, שאף אותם יש לאהוב מצד נקודת ישראל הפנימית שבהם, ושאף הם בעומק פנימיותם כוונתם לשמים, גם אם בחיצוניותם עדיין לא נודע להם על אותם שמים.

תפיסה זו בעצמותה, יש לה יסודות נאמנים בדברי רבותינו שבכל הדורות [אם כי, כמובן, ישנם גם מקורות רבים הפוכים, והרבה יש לעיין, כדי לדעת איך לקבוע את ההנהגה, על פי כלל דברי התורה בזה], והראייה קוק וצ"ל הלך בדרך זו בכח גדול, כידוע.

אולם אם נתבונן לעומקם של דברים, הנהגת הציונות הדתית ביחס לרשעים אינה נובעת מהיותם תלמידי הרב קוק, או מפני שהם סבורים, שכך היא הנהגה הנכונה ביחס לרשעים ע"פ התורה.

הציונות הדתית חיה בעולם מערבי, שערכי התרבות המערבית, המודרנית והפוסט־מודרנית, הם השולטים בו. ערכי התרבות המערבית הם בראש ובראשונה העדר אמת מוחלטת ומחייבת, שמזה נגזר, חופש פולחן, סובלנות, הומניות, הכלת השונה, וזכות האדם לעשות הישר או העקום בעיניו כרצונו.

משכך, כשבן הציונות הדתית נפגש ברשע שאינו שומר את חוקי התורה, הוא נמצא בסתירה. מצד אחד ע"פ התורה, הוא צריך להרגיש כלפיו דחיה ובוז ואפילו מיאוס, אבל מאידך ההשקפה המערבית אינה מניחה לו להרגיש כך כלפי בן אדם, ש"כל חטאו" מסתכם בכך שהוא אינו חושב כמותו. וכאן מגיע הרב קוק 'להושיעו', ונותן לו את האפשרות לנהוג בכבוד וביחס אוהד לרשעים, כביכול בשם אהבת ישראל העמוקה השייכת אף

טיעונו המרכזי של הרב כותב המאמר הוא, כי אי אפשר לכפות על החילוניים מדינת הלכה, כי הם אינם מעוניינים במדינה שכזו[*].

לא ברור מה סבור הרב הכותב, האם הוא חושב שבמרתפיה הסודיים של 'קדושת ציון' אוגרים נשק, בדרך לאיזו הפיכה שתהפוך את חוק התורה לחוק השולט במדינה. אם כך היא מחשבתו, הרינו להרגיעו ולהודיעו, כי אין לנו כרגע תכנית מעשית להשתלט על המדינה בכוח, ולהפוך אותה למדינת הלכה, וגם לדעתנו הדבר אינו בר סיכוי[**].

ברור ופשוט הוא ג"כ טיעונו של כותב המאמר, כי יש ללכת בדרך של הקל הקל תחילה, ולתקן תחילה את הדברים שהם ברי תיקון, גם אם לא הוכשרה עדיין השעה לתקן את הכל, ועי' בשו"ת הרשב"א (מ"ה ס"ו דלג) שהאריך בדברים האלו, שפעמים אי אפשר לתקן אלא מעט מעט, והרוצה לתקן את הכל בבת אחת יפסיד את הכל.

[*] הדברים שהובאו מהחזו"א על דין מורידן, ומהביאור הלכה על דין תוכחה, מיותרים בנוגע לנידון האמור. שם מדובר על דינים, שבאופן מעשי ישנה שייכות לקיים אותם גם אם הם לא יביאו לתיקון [אפשר להוידומו מרמז לתיאורו, ואפשר להוכיח, גם אם הדבר לא יביא לתיקון ולעצירת החטא]. וצריך לחדש, שאין דינים אלו נוהגים, אם הם לא יביאו לתיקון. ביחס להקמת מדינת הלכה, שלדבר בעצמו אין היתכנות מעשית כיום - די לנו לומר שאין כוח היתכנות, ותו לא.

[**] עם זאת באותה מידה נראה לי, שגם התכנית שתתקבל לפי דעת כותב המאמר, על מרבית הציבור היהודי בא"י, והיא שהפנים הממלכתיות והעניינים הציבוריים במדינת ישראל תהיינה יהודיות, ועניני הפרט יהיו מסורים לרצון הפרט - גם היא אינה ריאלי במציאות בת ימינו. סביר אולי להניח, כי רוב היהודים במדינת ישראל לא יצאו לרחובות להתנגד למדינה שכזו [והאתאיסטים שהוזכרו במאמרו בוודאי לא יתנגדו למדינה כזו, שכן אתאיסט אמיתי אין לו כל ערך, מלבד צרכיו הפרטיים], אך בוודאי שרוב הציבור לא יתן יד להקמתה של מדינה כזו [ומספר המנדטים של משה פיגליץ גם לאחר צירוף הקנביסאים יוכיח]. וככל הודיע לי, במדינה דמוקרטית, אם רוב הציבור לא יקים מדינה כזו - היא לא תקום מאליה.

הראוי, אם מחוסר אפשרות מעשית, ואם מפני שזה ירחיק אותו לגמרי מכל קשר ליהדות.

ובאין עלינו להזהר, שחוסר היכולת לפעול כפי דרך התורה, ישאר עומד בלבנו כחוסר יכולת ותו לא. עלינו לשמור מכל משמר את לבנו, לבל יקבל את העובדה שאנחנו מתיחסים לאותו פורק עול בנימוס ובכבוד, כעובדה נכונה מצד עצמה. ועלינו לזכור, שלפי האמת, אם הוא אשם במעשיו - הרי הוא רע ורשע ומתועב, ואם הוא תינוק שנשבה ואינו אשם במעשיו הרעים - הרי הוא אומלל, מסכן, ומנותק מן החיים האמיתיים. בין כך ובין כך, היה ראוי לנו לכפות אותו על שמירת התורה והמצוות, אלא שאין הדבר בידינו.

עלינו להשמר מכן, שהתנהגותנו בפועל לא תתחבר בנפשנו עם התפיסות הרווחות בעולם המערבי, לפיהן זכות החיות לחיות, וזכות בני האדם לחיות כחיות, ולפיהן אין לנו זכות לכפות על העם את משפט התורה. ועלינו לזכור תמיד, כי הצודק והנכון, הישר והטוב הוא להקים את מדינת התורה ולכפות על כל העם את משפט התורה, בדרכים נעימות יותר ופחות, אולם מה נעשה ועדיין אין הדבר בידינו.

ובאין המקום להרחיב קצת, במעלתה וברוממותה של אותה מדינת הלכה, שתכפה על כל העם את שמירת התורה והמצוה.

עם ישראל מצפה ומייחל מקווה ומתפלל, לחזרתה של מלכות בית דוד, וחז"ל אמרו (מדרש שמאל י' ד), שישאל מאסו במלכות בית דוד, ואינם רואים סימן טוב עד שיחזרו ויבקשוה. מהי אותה מלכות, ומפני מה אנו מחכים לה?

אי אפשר לפרש, שהכוונה לכך, שעם ישראל יהיה בן חורין ולא ימשלו בו זרים, שכן ישראל מעולם לא מאסו בחירותם, והם אינם צריכים לחזור ולבקשה. המלכות המדוברת היא מלכות

לרשעים, כשבפועל הדעה הפועלת בלבו נשל אותו יהודי, לא של הראי"ה קוק, חלילה, היא הדעה שאין אמת מוחלטת, וזכותו של החילוני לנהוג כחילוני.

וכאשר ההנהגה בפועל היא הנהגה של כבוד ואהבה לרשעים, גם אם היא לבושה באיציטלה של אהבת ישראל, הדור הצעיר מבין נכון את לב הוריו ורבותיו, ומבין שבאמת באמת, אין אמת מוחלטת, ולא כל-כך חייבים לשמור את התורה, שהרי הוא ראה אצל הוריו ורבותיו את היחס המכבד והאוהד לרשעי עולם. ומכאן שורש השבר של הדור הצעיר של אותו ציבור.*]

כפי שהקדמנו, אין המכוון לכלל אותו ציבור אלא לחלקו, ורבים מבני הציונות הדתית, ובתוכם קהילות חשובות ובתי מדרש חשובים, ערים לבעייתיות הזו, והם נלחמים בתופעה זו ובתולדותיה, וביחוד יש להדגיש את הגאון הרב צבי טאו, אשר לוחם בחרוף נפש נגד תופעה זו, ואף היה מוכן לספוג מחיר ציבורי עבור מלחמתו זו, ויהי רצון שחפץ ה' בידו יצלה במלחמתו זו].

בציבור החרדי ב"ה לא פשה חולי זה, אין אנו אמונים על אהבת הרשעים ללא תנאי וכיו"ב, אולם עדיין אנחנו צריכים להזהר מפני תופעה דומה.

גם אנו מתחככים לא מעט בחילונים, בזירה הפרטית והציבורית, ועם גידול הציבור החרדי הדבר הולך ומתרחב, וכך גם אנו מוצאים את עצמנו באותה דילמה. מצד אחד חונכנו ע"פ התורה, שהמעשים של אותו אדם שאנו נפגשים אתו הם רעים ומתועבים, וא"כ עלינו להתייחס אליו בבוז ובתיעוב, מצד שני אנחנו מוכרחים להתחסס אליו כאל בן-אדם, ואין אנחנו יכולים לנהוג בו כפי הדין

[*] כפי שראיתי בחוברת אחת, שהסביר זאת כטוב מעם רב מרבני אותו ציבור.

זמן שיש כוח ביד החוטאים לחטוא כתאוות ליבם, הרי אין ה' שולט בעולמו, ומלכותו נעלמת. וצורתו הנכונה והמתוקנת של העולם היא, שדבר ה' יהיה מוחלט, ולא תהיה אפשרות לסור ממנו. אמנם ה' ברצונו לתת משמעות למעשינו, שנעמיד אנו את מלכותו בעולם, כדי שנוכח בזה לחיי עולם, הסיר את שלטונו המוחלט מן העולם, ונתן את האפשרות שיהיה העולם הולך בדרכים אחרות מרצונו. אולם תפקידנו שלנו הוא להחזיר את שלטון ה' בעולם ולהמליכו בו, ובכלל זה - שיהיה רצונו ית' אמת מוחלטת ומחייבת, שאין לסר ממנה זכות קיום.

ובמה חילול ה' יש בכך, שחוקים אחרים הם מחייבים, וחוקי ה' נתונים לבחירה חופשית של כל אחד ואחת, כביכול אינם אמת מוחלטת, ואינם מחייבים באמת.

וא"כ עלינו ראשית להחזיר בלבנו, כמה אנו רוצים ומקוים בתקומתה של מדינת הלכה, שתכפה את כל ישראל ללכת בדרך התורה והמצוה, וזה כל תיקונו של עולם. ועלינו להתרחק מכל מיני ביטויים שמשמעותם היא כביכול שאנחנו נגד מדינת הלכה, וכל כיו"ב, שאם אולי יש להם לפעמים תועלת רגעית כלפי חוץ, גדול מאוד הנזק שלהם כלפי פנים.

אמנם לא רק עבודה שבלב יש כאן, אלא גם עבודה למעשה. אמנם עבודה רבה דרושה לנו בזירה החילונית, עד שיפקחו אחינו התועים את עיניהם, לרצות להקים כאן את מלכות התורה המיוחלת^[*]. אולם עבודה רבה לא פחות דרושה לנו בזירה הפנימית. ואם לא נפעל בה כעת, כשתיגע השעה ונוכל להקים את מדינת התורה, נעמוד בפני שוקת שבורה.

העבודה האחת שיש לנו, היא כמו שכתב כותב המאמר - לשמש בהלכות מדינה, כל אותן סוגיות שהיו זנוחות במהלך הגלות, מפני שלא היתה לנו מדינה לנהל, ולא היו אלו הסוגיות

של תורה, מלכות שתכפה את כל ישראל על שמירת התורה והמצוה, וכלשון הרמב"ם על מלך המשיח, (מלכ"ט דף ט) - "ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו, כפי תורה שבכתב ושבעל פה, ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה... הרי זה בחזקת שהוא משיח". במלכות זו מאסנו, ואותה אנו צריכים לחזור ולבקש.

בסוגית מצוות מינוי מלך, אמרו בגמ' (פסחים דף כ) - "תניא ר"א אומר זקנים שבדור כהוגן שאלו, שנאמר 'תנה לנו מלך לשפטנו', אבל עמי הארץ שבהן קלקלו..." ופרש"י שם, שהזקנים שאלו מלך לשפטם ולרדות סרבנים שבתוכם. הוא אומר, ששאלת המלך הרצויה, היא שאלת המלך כדי שיכפה על הסרבנים שבעם את שמירת התורה והמצוות, ולמלכות זו נשואות עינינו.

חשיבותה של מלכות שכזו, והיותה כל תקוותינו, היא, כי הברית שכרת ה' אִהינו עמנו, אינה ברית בינו לבין יחידים, אלא בינו לבין כל בית ישראל, ועלינו מוטל להעמיד לה' לא רק את עצמנו כשומרי הברית, אלא להעמיד לפניו את כל העם כולו כשומר את בריתו. ומכיון שבכל עם יש סרבנים, הרי שמוטל עלינו - על כלל העם - להעמיד מערכת אכיפה שתכוף את העם לשמור את התורה, ולא יתקיים בנו אותו מקרא שנאמר 'בימים האלה אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה'.

אמנם לפי מבט זה, ענין המלכות הוא ענין שבדיעבד, שכן אילו היינו זוכים ולב כל ישראל היה אל ה', וכולם היו שומרים את מצוות התורה, לא היינו צריכים לה למלכות. אולם במבט עמוק יותר, אין כאן רק ענין של דיעבד, שכן אם כל ישראל היו שומרים את מצוות התורה, איש מרצונו הפרטי, לא היתה שמירת התורה והמצוות פעולה של העם ככלל, אלא פעולת יחידים רבים. רק בהעמדת מערכת אכיפה, שכוחה בא לה מהעם כולו, מתממש היעוד הגדול של שמירת התורה על ידי עם ישראל כאחד, שכן כוח שלטון זה שניתן לחוקי התורה - ניתן לה מהסכמת כלל העם.

בחינה נוספת של תיקון במציאותה של אותה כפייה דתית מיוחלת היא כבוד ה' ומלכותו, שכל

[*] וישר כוחם של כל ארגוני הקירוב שפועלים גדולות ונצורות בזה. ולמען הסר לזות שפתיים, אודיע כי גם אנכי הקטן עוסק בזה, ולא כמו שזן כותב המאמר מסברה לומר, שכל מי שהוא בעד כפייה דתית - אינו עוסק בקירוב.

משמעות הדבר, שציבור יראי ה' מפולג לכיתות כיתות, כשכל קבוצה הולכת ע"פ חכמים מסוימים. זה פוסל דיינו של זה וזה פוסל דיינו של זה. ואין החיסרון בכך שיש מחלוקת בין החכמים, אלא שבעיני קבוצה אחת, רק רבם ראוי להוראה, ורבם של הקבוצה האחרת, אינו ראוי להוראה כלל. ובעיניהם

אין כאן גדר מחלוקת, שהם נוהגים בה כרבם, אלא יש כאן רק דעה אחת ויחידה, שכל הנוטה ממנה הוא ממהרסי ומחריבי הדת, ובמצב כזה, אי אפשר כלל להקים מדינה שתתנהג כפי חוק התורה, שכן לכל אחד תורה משלו, ועל זה ידויו כל הדוויים.

והמצב הנרצה הוא, שיוסכם על כלל היראים לכה"פ, מי הם החכמים שהם ראויים להוראה, ואם תהיה מחלוקת ביניהם, אזי תִקבע ההלכה ע"פ רוב החכמים כדין התורה, וכך תוכל להתנהל מדינת התורה, לתפארתה של כנסת ישראל.

וזו בעיה כאובה מאוד, והדרך לפתרונה אינו נראה באופק, אולם גם בזאת, עלינו להשתדל כפי יכולתנו, להיעשות כולנו אגודה אחת לעשות רצונו בלבב שלם, וה' יאיר עינינו ויעזרנו על דבר כבוד שמו, להיות לגוי אחד בארץ. ■

חילול השבת שנעשה בחברת החשמל הוא ענין הנוגע לחווגינשיאם כלבד. וזה מנוחך, שכן גם אם רבים נוהגים להקל בהשתמשות בחשמל בשבת, וסוברים שאין זוה משום מעשה שבת, ולא משום גרם של חילול שבת, מחמת סברות כאלו ואחרות, בוודאי כולם סבורים שהעבודות בחברת החשמל הנעשות שלא לצורך פיקו"ג, אסורות הן באיסור גמור, ובמדינת התורה לא יראו ולא ימצאו, אלא נבבולות הנצרכים לפיקו"ג ע"פ דעת חכמי התורה.

וההלכות נוגעות למעשה. עלינו לעסוק בהן, עד שנדע איך לנהוג למעשה בכל הלכות מדינה.

אינ לנו להרים ידים ולהתיאש מזאת^[*], בטוחים אנו באהי ישראל ובנותן התורה לעמו ישראל, שיעמיד לנו גדולי תורה, שיוכלו להבין ולהשכיל מן התורה, מן המפורש בה, או מן הנלמד מרוחה, איך עלינו להעמיד מדינת הלכה, ואיך לנהוג בכל פרטי הלכות מדינה על פי דרך התורה.

ואם נרצה להתחזק באמונה זו, די לנו להתבונן במצוות התלויות בארץ, שהיו מבעלי התוס' שכתבו עליהן (כמוטס קי: ד"ס הוא אומר לעלות) שיש כמה מצוות התלויות בארץ, שאין אנו יכולין ליוזרה בהן ולעמוד עליהן, עד שמחמת כן כתבו, שפטורין אנו מלעלות לא"י בזמן הזה. ובזמן שעלינו לא"י, הגדיל ה' עמנו, והעמיד לנו את רבנו החזו"א, שברר ופרש כשמלה את כל הלכות מצוות התלויות בארץ, עד שאין לך כל תינוק ותינוקת בציבור היראים שאינם בקיאים בהלכות אלו למעשה.

וכה יתן ה' וכה יוסיף עמנו, כשנעמוד בפני שאלות מהלכות מדינה, לתת לנו את הכלים, לדעת את רצונו באותן שאלות. ועלינו מוטלת החובה הקדושה והזכות הנעימה לעשות כל אשר בכוחנו להגיע לידי כך.

נקודה נוספת וקשה לא פחות, שאף עליה רמז כותב המאמר בתחילת דבריו, היא הכיתיות.^[**]

[*] כפי שעשה כותב המאמר, שבעקבות טיעון זה, של חוסר השימוש בהלכות מדינה, התיאש מהאפשרות של הקמת מדינת הלכה, ופנה לו לאפשרויות אחרות.

[**] וכאן המקום להעיר על מה שכתב בהלצה, שהחוגינשיא יוריד את השלטר ביום שיש, כביכול

מתקרבים לנקודת ההכרעה - מדינת הלכה או מדינת כל אזרחיה! הרב יהודה אפשטיין

חדש, ממוקד הרבה יותר, אשר מחלק את אזרחי ישראל לשתי קבוצות מובחנות.

קבוצה אחת - היא הקבוצה הנמצאת כעת בשלטון. מדובר בתערוכת של גויים רבים - רובם המוחלט ערבים שונאי ישראל, וחלק בלתי מבוטל מהם גויים רוסים אנטישמים שנצלו את הפרצות בחוק השבות כדי לבוא ארצה, לנצל את ההטבות שהמדינה מעניקה לעולים ולהטיף את הארס האנטישמי שלהם כאן בארץ הקודש, ביחד עם שמאלנים בוגדנים תומכי ארגוני החרם נגד ישראל המבקשים לתבוע את קציני צה"ל בבית הדין הבינלאומי בהאג, כוחות פרוגרסיביים בעלי אג'נדה אוניברסלית של הרס העולם, הרס החברה, הרס התא המשפחתי והרס כל הערכים ה'מיושנים' בעיניהם, ביחד עם נהנתנים חלולים, שאמנם ניתן לומר כי אכפת להם כאזרחי המדינה מגורלה, ואין הם מזדהים אוטומטית עם האויב הערבי השואף להשמידנו, אבל המושגים שלהם ביחס למהותו של עם ה' כה רחוקים מהמהות האמתית שנקבעה בהר סיני, עד שהם מוכנים לעשות הכל בכדי שנהיה עם 'נורמלי', ולשם כך הם מוכנים לחבור לגורמים ההרסניים הנ"ל. לדאבוננו התגלה, כי גם בקרב מה שהיה קרוי 'הימין', ואף בקרב האגף הליברלי של 'הציונות הדתית' נמצאו כאלו, שבחרו להצטרף לאותו מחנה בשל גחמות אישיות, שאיפות מגלומניות ותופעות נוספות מעולם הפסיכולוגיה - בעיקר רגשי נחיתות ביחס לאליטות של השמאל.

הקבוצה השנייה - אשר כיום נמצאת באופוזיציה, כוללת את כלל יראי ה' - הציבור החרדי לגווניו, הציבור החרד"לי, הזרם המרכזי בציונות הדתית [זה שאינו חרד"ל ולא ליברל] ואת הציבור המסורתי, אשר אמנם אינו מדקדק בכל

עם בואם של ימי החנוכה, אותם ימים בהם אנו נזכרים ומזכירים את גבורת המקבים אשר נלחמו ללא חת ומסרו נפשם על קיום האומה וזכו לנצחון מפואר, אשר משמעותו היא לא פחות מהמשך הקיום היהודי בתוך עולם יווני שכל כולו זועק כפירה - דומה, כי יותר ויותר ניכר לעין, שמאבק זה שהתחולל בימים ההם - נמשך ביתר שאת בזמן הזה, כאשר שני הצדדים מחזדים עצמדות לקראת הכרעה.

במשך מעל שבעים שנה מאז קום המדינה היהודית היחידה מאז ימי החשמונאים, הייתה שאלת ההגדרה הלאומית של עמנו שאלה שעסקו בה מעטים. השיח הפוליטי נסוב סביב שאלת גבולות המדינה, צביון החברה היה נתון למחלוקת בין תפיסות כלכליות וחברתיות שונות, והנושא הקרוי 'דת ומדינה' תפס חלק משני, ונסב על נסיונות של שני הצדדים למשוך את החבל כל אחד לכיוונו אחר שנקבע אותו 'סטטוס-קוו' ידוע, שבמסגרתו קמה מדינה חילונית-מערבית-דמוקרטית^[*] במהותה, אך נותרה בידי ההלכה סמכות כלשהי בעיקר בתחומי האישות ובקביעת ימי המנוחה הרשמיים של המדינה.

כיום, אחר ברור עמוק שנעשה בעיקר בשנתיים האחרונות, וזאת באמצעות ידו המכוונת של בורא עולם, המשתמש במאווייהם, תאוותיהם, נקמותיהם ושאר תכונותיהם השפלות של בני האדם, ובעיקר הפוליטיקאים שבהם, כדי להביא את העולם לידי תכליתו - נקבע סדר יום

[*] הכוונה ב'דמוקרטיה' היא לערכי הכפירה באמת המוחלטת וכל הנגזר בכך. כמוכן, שמאלו המאמינים בתורת ה' באמת מוחלטת נשללו כבויות 'דמוקרטיות' לרוב, המוענקות למחבלים, מסתננים, שוטנים ושאר מרעין בישין.

אמר המשורר - "מאיבי תחמני" (מלס קט מ). אם כוחות החושך הצליחו באמצעות קבוצה קטנה של אנשים נחושים להביא הרס וחורבן כה רב, אזי לנו - יראי ה' - ישנה יכולת להפוך את הקערה על-פיה, כאשר הנתונים נוטים לטובתנו הרבה יותר מאשר להם. אחת המסקנות המרנינות ביותר מהברור שנערך כאן,

כאמור, בשנתיים האחרונות, הוא שכלל הציבור המסורתי - נמצא קרוב אלינו, החרדים לדבר ה', ביחס למהותה של המדינה ולמהותה של העם. אף שמבחינה חיצונית רבים מהם אינם שומרים תורה ומצוות, וניתן היה לשייך אותם לצד השני מבחינה זו - התגלה שבפועל, הזהות היהודית

שלהם גוברת באופן מובהק על הערכים המערביים שניסו להחזיר להם במשך שנים כה רבות. מדובר בתופעה מופלאה במיוחד, וזאת לנוכח הכספים האדירים שהשקיעה מערכת החינוך בהטמעת אותם ערכים בקרב האוכלוסייה. כאשר אנו מגובים בציבור ענק, כל שעלינו לעשות זה לקחת את המטרה האדירה של מדינת הלכה ולפרוט אותה לפרטים קטנים, עם דרכי יישום מעשיות.

אם רצוננו שמדינת התורה אכן תנוהל לפי ההלכה המסורה ללא כל סטיות וכרצון ה' - מחובתם של האברכים היקרים, יושבי בית המדרש, הרבנים, הדיינים, גדולי התורה - כולם כאחד חייבים להתרם ולתכנן את מדינת התורה שבדרך. יש להקים מכוני-מחקר הצמודים לכוללים, שיעסקו בהיבטים השונים של מדינת הלכה - צבא ובטחון, כלכלי, מערכת בתי הדין, מערכת האכיפה והענישה, ועוד - כל נושא שקשור לחיים שלנו כאומה בארצה חייב להיות מלווה היטב עם מסקנות מעשיות פרקטיות. אין זו אלא שאלה של זמן - וזמן לא רב - עד שהקבוצה בעם שדוגלת במדינה יהודית תגיע לשלטון. כאשר זה יקרה, אם נבוא עם תכניות מוכנות - ניתן להגשים את החלום של מדינה יהודית אמיתית. **בידנו הדבר!**

ההלכות, אך יהדותו היא יהדותנו, והוא רואה עצמו בראש ובראשונה כבן לעם הנבחר, הוא אוהב את עמו, ארצו ומדינתו, והערכים של השמאל הם בעיניו זרים ומנוכרים. קבוצה זו נהנית מרוב מוצק וחד-משמעי בקרב יהודי ארץ ישראל, ואילולא המנגנון ההתאבדותי שמאפשר לאויב הערבי - כמו גם לשאר הגויים - לבחור ולהבחר לכנסת, לא היה לצד השני שום סיכוי להגיע לשלטון.

המאבק בין שתי הקבוצות אינו נסוב עוד על גבולות המדינה, על גובה המסים או על כל פרט אחר. הוא נסוב על כל הקופה כולה - מדינת התורה

לפי ההלכה המסורה לנו מסיני, או מדינת כל אזוריה, שמשמעותה - קץ המדינה היהודית. במאבק זה ישנה חשיבות עליונה דווקא לכוחות האידאולוגיים שבשני המחנות, אלו הקרויים 'קיצוניים'. זאת, מכיון שעל-אף הכמות המועטת שתומכת באותן עמדות - הם אלו אשר בסופו של דבר יקבעו את סדר היום, כי יש להם אג'נדה ברורה, הם חדורי מוטיבציה, והם יודעים לבנות אסטרטגיה ארוכת-טווח. לדאבונו, השמאל עד כה ידע לקרוא את המפה היטב, וכבר לפני שנים חתר בכל מאודו לעבר מטרותיו, גם כשהעם ברובו המוחלט לא תמך בהן.

דוגמא לכך היא הסכם אוסלו הידוע לשמצה. לפני אותו הסכם, הנכונות לשאת ולתת עם אש"ף ולהקים מדינה פלשטינית הייתה נחלת השמאל הקיצוני בלבד. מפלגת העבודה בחרה ברמטכ"ל לשעבר, ששווק כאיש מרכז, לעמוד בראשה. אולם הוא לא היה אלא בובה של אנשי השמאל הקיצוני. יוסי ביילין ושותפיו רקמו את הסכם אוסלו בחשאי עוד בזמן ממשלת הליכוד. הם היו חדורי מטרה, וכשזיהו את חלון ההזדמנות - עטו עליו והביא בפני הממשלה מוצר מוגמר. המשך ההיסטוריה ידוע, והיא חרוטה בדמם של אלפי יהודים ובהקמתה של הרשעות הפלשטינית בלב ארצנו.

תקומת ירושלים לפני הגאולה השלימה

הרב חיים דוידוביץ'

[פרק ז]

ה' צָךְ-אוֹת' (יד-טו), שהוא ממש פירוש המקרא 'שריך סוררים' וגו'.

הקלְקוֹל האִישִׁי הִיא יען כי גָּבְהוּ בְנוֹת צִיּוֹן

אחר כך, בפרשה נפרדת, מצביע הנביא על עיקר הסיבה שגרמה לכך ש'כספך היה לסיגים', ואבד את יקר תפארתו גם מבחינה אישית - 'יֵאמֶר ה' יען כי גָּבְהוּ בְנוֹת צִיּוֹן וַתִּלְכְּנָה נְטוּיוֹת גְּרוֹן וּמְשַׁקְרוֹת עֵינַיִם הִלּוּךְ וְסָפֵף תִּלְכְּנָה וּבְרָגְלֵיהֶם תַּעֲפֹסְנָה' (טו) - שבכך הכשילו הן את בחורי ישראל (ע"י שם סב) בזנות וניאוף. לכן, כדי להסיר צרעת ממארת זו, יסיר מהן ה' כל חן ויופי שהיה להן. תחילה מתאר הנביא את השפל שיגיע להן באופן כללי - 'וְשִׁפַּח אֶד-נִי קְדָקֵד בְּנוֹת צִיּוֹן וְהָ פְתָהֶן יַעֲרֶה' (טז), ותרגם יונתן: 'וישעביד יי יקרת בנת ציון ויי יקרהן יעדי'. ובפרשה שלאחריה מפרט הנביא איך יאבד החן מכל מה שהתגאו בו בנות ציון, ושהאנשים שעליהם שמו בנות ציון את מבטחן ימותו, ואז כשל עוזר ונפל עוזר (ישעיהו לב ג), כאומר - 'מִתְיָד בְּחָרֵב יִפְלוּ וּגְבוּרֵתְךָ בְּמִלְחָמָה, וְאָנּוּ וְאָבְלוּ פְתַחֶיהָ וְנִקְתָּה לְאַרְץ תִּשָּׁב' (כה-כו) [18]. ומסיים את הפרשה בתארו את תכלית חרפתן - 'וְהִחֲזִיקוּ שָׁבַע נְשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד בְּיוֹם

במאמר הקודם בארנו, כי פרק ב נכנס כבדרך אגב, ואילו פרקים ג-ד הם פרוט הנבואה התמציתית שבפרק א, לפיה עיקר הקלקול הוא בעיות הדין והמשפט שהגיע עד לרציחה, ובחטאות הזנות שהפכו את הכסף לסיגים. ושם בארנו, איך מפרש המקרא את הסרת גורמי קלקול המשפט, שהם מנהיגי העם ושריו.

'נַצַּב לְרִיב' כַּנֶּגֶד 'אֵיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה'

לְבִיּוֹם ברור הטעם לכך שנפרע ה' מראשי העם ומשעניו, מפרש הנביא נאם ה', שהוא פרוש דבריו בפרק א, שם אמר - 'אֵיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה קְרָה נְאֻמָּנָה מְלֹאֲתֵי מִשְׁפָּט צָדֵק יִלִּין בָּהּ וְעַתָּה מְרֻצָּחִים', שהתשובה לכך היתה - 'כִּסְפָךְ הָיָה לְסִיגִים סָבָאךְ מְהוּל בְּמִים, שְׂרִיף סוֹרְרִים וְחֻבְרֵי גְנָבִים כִּלּוֹ אֵהָב שַׁחַד וְרִדָף שְׁלֹמְנִים יְתוֹם לֹא יִשְׁפֹטוּ וְרִיב אֲלֻמָּנָה לֹא יָבֹא אֲלֵיהֶם'. וכאן, כשהוא מתואר כפרעון ועונש, הוא מוצג באפן של דין, לאמר - 'נַצַּב לְרִיב ה' וְעַמְד לְדִין עַמִּים' (יג), והכוונה להמון עם ישראל, כמו שבארו אבן עזרא ומצודת דוד. ומתחיל במה שסיים, שהוא עוון ראשי העם: "ה' בְּמִשְׁפָּט יָבֹא עִם זְקֵנֵי עַמּוֹ וְשָׂרָיו וְאֵתֶם בְּעֶרְתֶּם הַכָּרֶם גִּזְלַת הַעֲנִי בְּבִתְיֶכֶם, מִה לְכֶם תִּדְכְּאוּ עַמִּי וּפְנֵי עַנְיִים תִּטְחָנוּ וְנָאם אֶד-נִי

[א] ראה מה שכתב האברבנאל בענין זה: "הפסוקים האלה יעידון יגידון שכל מה שנוכר למעלה ו'ושפח ה' קדקד בנות ציון' וגומר, 'ביום ההוא יסיר ה' את תפארת העכסים' וגומר, 'והיה תחת בשם מק יהיה' וגומר - שאין הדברים ההם כפשוטו, שביא הקדוש ברוך הוא על נשי ציון נגע וצרעת ממארת כמו שחשבו כל המפרשים, אבל שכלו היה ייעוד החרבן והגלות אשר יבוא על יהודה וירושלם, באופן שיסיר ה' את תפארת העכסים, ותחת בשם הנשים המתגאות - מק יהיה, ונקפה וכריתה וקרחו ומחגורת שק, לפי שעם הגלות והחרבה אשר תבוא עליהם הנשים ילכשו בשת וכלימה, ויקרחו קרחה בראשן שק ואפר על מות בעליהן והתהפכות ארצן. ולפי שכל מה שזכר היה בדרך משל ומליצה, לכך ביאר כאן הנמשל והמכוון במשל ההוא והוא אמרו 'מתוך חרב יפולו וגבורתך במלחמה', כאילו היה מדבר לנשים אשר זכר, הלא תדעו היפה בנשים למה תלכשי שק ותקרחי קרחה, הנה הוא לפי ש'מתוך חרב יפולו' וגבורתך' והם גבורי עמך - יפלו במלחמה".

הצדיקים - 'ביום ההוא יהיה צמח ה' לצבי ולכבוד ופרי הארץ לגאון ולתפארת לפליטת ישראל, והיה הנשאב בציון והנוטר בירושלם קדוש יאמר לו כל הקתוב לחיים בירושלם' [א] (ד 3-2). והסיבה לכך היא גדיעת קרן הרשעים, כאומר: 'אם רחץ אדם-ני את צאת בנות ציון ואת דמי ירושלם ידיח מקרבה ברות משפט וברוח בער' (ז), שהם שני העונות המרכזיים, שהם עריות וקלקול המשפט ששיאו הוא הרציחה. 'צואת בנות ציון' היא כנגד חטאי הניאוף, ואילו 'דמי ירושלם' הם כנגד שנשפכו בה באשמת ההנהגה המושחתת (בדברי סגרי' א' והמלצ' ע"ס). אחר כך הוא מתאר את כבודם של ציון והצדיקים היושבים בה, וההשגחה המיוחדת שיוזכו לה אז - 'וברא ה' על כל מכוון הר ציון ועל מקראה עני יומם ועשן ונגה אש להכה לילה פי על כל כבוד חפה. וספה תהיה לאל יומם מחרב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר' [א] (ד 1).

ההוא לאמר לחמנו נאכל ושמלתנו נלפש וקיקרא שמך עלינו אסף חפתנו' [ב] (ד 6). כל זה מקביל לתיקון האמור בפרק א על 'כספך היו לסיגים', שהוא 'ואצרוף כבור סיגך ואסירה כל בדילך' [א].

כיון שכלו גורמי הקלקול, מתרוממת קרן הצדיקים ותפארתם

אחר הסרת גורמי הקלקול, אז יתוקן המצב כבראשונה, מפרש הנביא את מה שאמר בקיצור בפרק א - 'אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה', והמשיך שם ותיאר איך יגדע בכך קרן הרשעים - 'ושבר פשעים וחסמים יחדו ועזבי ה' יכלו. פי יבשו מאלים אשר חמדתם ותחפרו מהגנות אשר בתרתם' (ב כח-טו) - כאשר מכך היה מובן הרמת קרן הצדיקים כיון שנעשה דין ברשעים. ואילו כאן מפרט הנביא איך תרום קרן

[ב] הערל שסדר את התנ"י לפרקים בחר במעוות לפתוח בפסוק זה פרק אחר.

[ג] כנגמרא (פסדרין דב). דרשו: 'אמר רב פפא אי במלי יהורי במלי אמגושי, דכתיב וואצרף כבר סניך ואסירה כל בדילך'. ופירש רש"י: "'הירי' - גסי רוח מישראל. 'אמגושי' - פרסיים מכשפין שמצערין ישראל ... ואיכא למאן דאמר גדופי גוים. 'ואצרוף כבור סיגך' - רבים וגדולים בגסותם כשאצרוף ואסלקם ממך, או 'אסירה כל בדילך' - 'אמגושי' הברלים מיראת המקום. 'סיגך' - כמו 'רב, דמתרגמינן 'סגי''. ולפי דרכנו לדמונו כי ענין 'סיגך' הוא גסות הרוח, מקביל למה שנאמר כאן 'עני כי גבהו בנות ציון' וגו', ופירש הגר"א: "בחמשה דברים נמצא פרי המתנאה. אם בעיניים, וכפן הוא הצואר. אם בגוף, וכפן הוא הרגלים. ואם בלב, ואמר 'כי גבהו' - היינו בלב".

[ד] כפי שפירש רש"י: 'לצבי ולכבוד', הם הצדיקים הנשארים בס והחכמים תלמידי התורה, בהם יתלו את צבי כבודם. 'ופרי הארץ', הם בני הצדיקים פרי עץ חיים, הם יהיו לגאון ולתפארת, אשר בהם יתפארו ויתהללו 'פלטת ישראל'.

[ה] כתב האברבנאל: "ואננם מזה יהיה הענין הזה ועשן ונגה אש להבה, ומה יהיה ענין הסוכה ההיא - האם יהיו ענני כבוד או סוכות ממש - הנה נדחקו המפרשים וכדו דברים מלבם כדי לישב כל זה על פי פשוטו, ולא עלה בידיהם, לפי שבין שתיה הנובאה כמו שזכרתי בשאלות על ימי חזקיהו, או על החרש והמסגר ודניאל וחבריו שהלכו לכבל, או על זיובבל שהוא בבית שני - אין ספק שלא מצינו שהיה שם לא עמוד ענן ולא עמוד אש ולא סוכות. והכמים זכרונם לברכה לא זכרו שיהיה דבר מזה לימות המשיח, עם היות שבמסכת חגיגה אמרו שסוכה של ענן עב יברא הקדוש ברוך הוא ביום הדין על ישראל להצילם מהחום אשר תלהט הרשעים כמו שאמר (מלבי"ם ג ס) 'ולדת אותם היום הבא, ולמחסה מזרם האש שיוורד על הרשעים וממטר הגפרית והפחים שירד גם כן עליהם כמו שאמר (מלבי"ם א 1) 'ימטר על רשעים פחים אש וגפרית' וגומר. אבל זה כלו הוא דרך דרש ועל יום הדין דרשוהו, ואין זה דרושנו פה. ולכן אומר אני שהדבור הזה כולו המשליי ואינו כפשוטו. יאמר, שבימי חזקיהו יהיה הש"ש שומר את ירושלם ואת יושביה בהשגחה נפלאה ובשמירה מעליא כיום עלותם מארץ מצרים, ולכן אמר בדרך משל 'וברא ה' על מכוון הר ציון ועל מקראיה עני יומם ועשן ונגה אש להבה לילה', שהוא משל לשמירה האהית ולהנהגה העליונה, ולכן המשיל אותה גם כן לסוכה ש'תהיה לצל יומם מחורב למחסה ולמסתור מזרם וממטר'. והחורב והיום והמטר הוא משל לאויבים, ובפרט לסנחריב וכל חילו אשר באו על ירושלם לשחתה, ושומר נפשות חסידיו הן על העיר למענו ולמען דוד עבדו כמו שיגיד אחר זה". וע"ע מלבי"ם.

**תקומת ירושלים שלאחר התקומה הרוחנית
אינה ירושלים של הגאולה השלמה**

כבר התבאר במאמרים קודמים, שהגמרא במסכת מגילה (י) דרשה סדר גאולה מן המקראות שבפרק א, לפיהם לאחר קיבוץ גלויות נעשה דין ברשעים, ועל כן סודרה ברכת 'השיבה שופטינו' אחר ברכת קיבוץ גלויות. דבר זה נלמד מן המקראות - 'ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סיגיד', 'ואשיבה שופטיך כבראשונה' (כה-כו). וכיון שנעשה דין ברשעים כלו המינים, והוא נסמך על המקרא 'ושבר פושעים' וחסאים יחדיו ועוזבי ה' יכלו' (כז).

פסגת המצב המתוקן מנוסחת בפרק א כך - 'אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה'^[1]. אלא שאף שהמקרא מתאר את המצב שכבר לאחר קיבוץ גלויות, ואף לאחר כליון הרשעים והרמת קרן הצדיקים, עדיין אין הכוונה לירושלים שבמדרגה הגבוהה של הבית השלישי שבגאולה השלימה, שהיא בחינה שלא היתה מעולם, אלא מדובר על ירושלים כפי שהיתה בעבר בימי תפארתה, כפי שהמקרא מוכיח עליו כאשר תמה - 'איכה היתה לזונה קריה נאמנה צדק ילין בה' - הרי שבימי תפארתה בעבר היתה נקראת 'עיר הצדק קריה נאמנה', ועתה לאחר התיקון תחזור ירושלים למצבה הראשון. אבל ירושלים שבגאולה העתידה תקרא 'עיר

הבנו, אפוא, את המהלך הכללי של פרקים א-ד, כאשר בפרק א אף נוכחנו לראות לאור דרשות חז"ל איך הגאולה הבאה באופן של 'לא זכו' - שהיא כאשר בני ישראל אינם שבים מעצמם בתשובה - באה קמעא קמעא, עקב בצד אגודל, כאשר גם התיקון הרוחני מובטח מכל מקום. אלא שתחילת הכל היא קיבוץ גלויות וירושת הארץ על ידי גירוש הנכרים שהתאזרחו בה, כאשר נוכחנו גם מדברי רבותינו, שפשוט היה להם, כי ישועת ישראל זו שבראשונה - תתחולל בטרם יתגלה המשיח ויבנה המקדש.

כאשר אנו בוחנים את דרשות חז"ל במקראות אלו, לאור מהלך סדר הדברים, מקבלים הדברים משנה תוקף. ומדבריהם אנו למדים עוד את אשר הוכחנו במאמרים קודמים, שכאשר הגאולה מפציעה בעידן של 'לא זכו', מלבד מה שהיא באה קמעא קמעא, כאשר הישועה הגשמית קודמת לתקומה הרוחנית, הרי שהיעודים המופלגים עליהם הובטחנו לעת הקץ בגאולה השלמה, יגיעו רק לאחר העמדת המצב כבראשונה בגשם וברוח.

[1] ומה שנאמר בסוף המקרא של 'ואשיבה שופטיך', ואילו בנמרא מתואר כי 'שבר פושעים' הוא המשך של 'ואשיבה שופטיך', שכוון שנעשה דין ברשעים כלו המינים. הוא כפי שכבר בארנו במאמרים קודמים, כי 'ושבר פושעים' הוא פירוש למה שאמר 'ואצרוף כבור סיגיד ואסירה כל בדילך', אבל כשאמר 'אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה' - זה הוא תכלית התיקון בענין זה, שלאחר הצנתו בקצרה, פירש את משמעות צירוף הסינים והסרת הבדילים. ועל כן לא קבעו חז"ל על פיו את ברכת ירושלים לאחר ברכת השופטים. וכן משתמע גם מדרחבת החיון שבפרק א בפרקים ג-ד, שגם שם מוצגת תקומת ירושלים כפסגת התיקון כמו שנאמר בסוף פרק ד - 'והיה הנשאר בציון והגותר בירושלם קדוש יאמר לו'.

עץ יוסף ועץ יהודה הרב מאיר גולדמינץ

הפטרת פרשת ויגש

אחרי שקראנו בפרשת ויגש על המפגש בין יוסף לאחיו, ובמיוחד בין יהודה ליוסף – ויגש אליו יהודה, אנו קוראים בהפטרה על מפגש נוסף ביניהם – בין עץ יוסף לעץ יהודה.

כך כותב הנביא (יזקאל ל, טו) :

וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר: (טו) וְאַתָּה בֶן אָדָם קַח לְךָ עֵץ אֶחָד וְכַתֵּב עָלָיו לַיהוּדָה וְלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל [חברון] חֲבֵרְיוֹ וְלִקַּח עֵץ אֶחָד וְכַתֹּוב עָלָיו לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל [חברון] חֲבֵרְיוֹ: (יז) וְקָרַב אִתָּם אֶחָד אֶל אֶחָד לֵךְ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ לְאַחָדִים בְּיָדְךָ: (יח) וּכְאֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי עַמְּךָ לֵאמֹר הֲלוֹא תִגְדֵּל לָנוּ מָה אֵלֶּה לָּךְ: (יט) דַּבֵּר אֲלֵהֶם כֹּה

המשך מאמר תקומת ירושלים לפני הגאולה השלימה

עירך ברחמים תשוב'. ניתן ללמוד זאת מכך, שתחילה נאמר בפרק ד' – 'ביום ההוא יהיה צמח ה' לצבי ולכבוד ופרי הארץ לגאון ולתפארת לפליטת ישראל' וגו', והוא הרמת קרן הצדיקים, והיא מתרוממת בירושלים, שנאמר – 'והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו', וככל הנאמר שם בפרשה בהרחבה.

במאמר הבא נמשיך ונראה כיצד מדרשי חז"ל על המקראות שבפרקים ב-ד לאור המהלך העיקרי בהם שהתבאר במאמרים האחרונים – תואמים גם הם את מהלך הגאולה שהתבאר במאמרים הללו.

האמת' (זכריה ח א), כפי שכתב הרקנטי (לך לך ד"ה ומלכי צדק) על פי דברי הזוהר^[1].

סדר ברכות העמידה מתאים גם לנאמר בפרקים א"ו

חזרת ירושלים לתפארתה הראשונה המובטחת בנבואה זו, בפרק א, ובהרחבתו בפרק ד, מתאימה לברכת 'ולירושלים עירך' שנקבעה אחר ברכת הצדיקים, וכפי שאמרו במסכת מגילה – 'והיכן מתרוממת קרנם בירושלים', שאף ברכה זו היא על חזרת המצב כבראשונה – 'ולירושלים

[1] חז"ל הרקנטי: 'מלכי צדק מלך שלם' וגומר (בגלשית די יט), בראשית רבה (נג ט) – 'המקום הזה מצדיק את יושביו, מלכי צדק', 'אדוני צדק' (יסועט ב). נקראת ירושלים 'צדק', שנאמר 'צדק ילין בה'. כוונתם היא כי מלך 'צדק' רומז לשכינה ... ספר הזוהר (ח"ג פלדל זועט פלדל) – "'צדק' מהאי 'משפט' איתון, ולומנין קרי לה 'מלכי צדק מלך שלם'. וכר מיתערין דינין מ'משפט' כולוה רחמי כולוה בשלימו, דהאי מבסם גהאי 'צדק', ודינין מיתתקנין וכולוהו נחתין לעלמא בשלימו ברחמי דמתחבר דכר ונוקבא וכל עלמא כולוהו ברחמי ובחירותא, זהו שנאמר לעתיד (זכריה ח א) 'ונקראה ירושלים עיר האמת', וגם נקראת הוי"ה שמה. ספר נקראת הוי"ה שמה. ספר פלדל רבא קל' ע"ג) – "ולומנא דאתי אשתכח בה עינא חד דרחמי, עינא דעתיקא דעתיקי, הה"ד (ישעיה גז ז) 'וברחמים גדולים אקבעך'. כיון דאמר 'ברחמים', מהו 'גדולים', אלא רחמי דעתיק דעתיקי אינון איקרון 'רחמים גדולים'. רחמים דועיר אפין איקרון 'רחמי' סתם". וסוד הענין, כי עד אז נקרא 'עיר הצדק' [וכן כתב בפרשת בראשית (ד"ה ספר הכניס)].

נחלקה מלכות ישראל לשתי ממלכות - ישראל ויהודה, לעתיד לבוא לא יהיה כך, אלא "מלך אחד יהיה לכלם למלך, ולא יהיו עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד".

מלכות ישראל מתוארת כאן כ'עץ יוסף', כי המלכים המרכזיים בה היו משבט יוסף - שבט אפרים. במיוחד בולט מייסדה של מלכות ישראל הנבדלת, ירבעם בן נבט, שהיה משבט אפרים. מלכות יהודה נמשלת ל'עץ יהודה', כי כשמה כן היא - 'מלכות יהודה', ומלכיה כולם היו זרע בית דוד משבט יהודה.

הבדלים בין דבר ה' לבין הביצוע בפועל

אלא, שאם נשים לב, יש הבדל בין מה שה' אומר לו לעשות, לבין מה שהוא אומר לעם שהוא עושה -

ה' אומר ליחזקאל לקחת את עץ יהודה ועץ יוסף, לקרובם ולאחדם, "וְקָרַב אֶתְּךָ אֶחָד אֶל אֶחָד לֵךְ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ לְאַחֲדִים בְּיָדְךָ". ואילו בתיאורו לעם את אשר הוא עושה, יחזקאל לוקח את עץ יוסף, לכאורה בשלב הזה לבדו, ולאחר מכן שם עליו את עץ יהודה. רק כאשר יהודה על יוסף, הם נהיים לעץ אחד. "וְנִתְּתִי אוֹתְם עָלַי וְאֶת עֵץ יְהוּדָה וְעֲשִׂיתֶם לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ לְאַחֲדִים בְּיָדְךָ".

שני הבדלים יש כאן:

האחד - ביחס לשאלה מי קודם, יוסף או יהודה? בציווי האלהי יהודה קודם, ובתיאור לעם יוסף קודם.

והשני - כיצד נעשה הדברים? בציווי המקורי הם באים יחדיו, ואילו בתיאור לעם קודם מגיע יוסף, ועליו ניתן יהודה.

מדוע?

דיוקים נוספים שצריך לשים לב אליהם [בנביא כל מילה מדויקת, ואם יש שינוי - כנראה יש לכך סיבה].

אמר ה' אלהים הנה אני לקח את עץ יוסף אשר בידי אפרים ושבטי ישראל [חכרו] חכריו ונתתי אותם עליי את עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד והיו אחד בידי: (א) והיו העצים אשר תכתב עליהם בידך לעיניהם: (ב) ודבר אליהם כה אמר ה' אלהים הנה אני לקח את בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל אדמתם: (ג) ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא [יהיה] יהיו עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד: (ד) ולא יטמאו עוד בגלוליהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם והושעתי אתם מפל מושבתייהם אשר חטאו בהם וטהרתי אותם והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים: (ה) ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקתי ישמרו ועשו אותם: (ו) וישבו על הארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב אשר ישבו בה אבותיכם וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד עולם ודוד עבדי נשיא להם לעולם: (ז) וכרתי להם ברית שלום ברית עולם יהיה אותם ונתתים והרביית אותם ונתתי את מקדשי בתוכם לעולם: (ח) והיה משפני עליהם והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם: (ט) וידעו הגוים כי אני ה' מקדש את ישראל בהיות מקדשי בתוכם לעולם: (י)

ה' אומר לנביא יחזקאל בחזון הנבואה לקחת את עץ יוסף ועץ יהודה, לקרובם ולאחדם. בהמשך, תוך כדי החזון הנבואי, הוא מתאר לעם את אשר הוא עושה. ואז, במהלך אותה נבואה, ה' מפרש לו את כוונת מראה הנבואה.

מי הם עץ יוסף ועץ יהודה?

נראה מהפסוקים, שהתשובה ברורה:

הפסוק מפרש את נבואת העצים במילים "ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא [יהיה] יהיו עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד" (א ב).

כלומר, אומר ה' לנביא יחזקאל, בניגוד למאות השנים המסופרות בספר מלכים, שם

ימות], ולאחריו יבוא משיח בן דוד [ויציל את גאולת ישראל - סוכה דף נב.].

מה תפקידו של משיח בן יוסף, ומה תפקידו של משיח בן דוד?

למדנו רבנו הגר"א, שמשיה בן יוסף מופקד על החלק הגשמי של הגאולה, ואילו משיח בן דוד מופקד על החלק הרוחני של הגאולה.

בהסבר פשוט - משיח בן יוסף מופקד על קיבוץ גלויות, בניין הארץ, הקמת יישובים, כפרים, ערים, תעשייה חקלאות, על הקמת צבא יהודי ושלטון יהודי בארץ ישראל.

ואילו משיח בן דוד מופקד על השבת הנבואה לישראל, הקמת סנהדרין, השראת השכינה במקדש, טהרה מהעוונות והפשעים כמופיע בתנ"ך, והקירוב בין ישראל לאביהם שבשמים, כפי שמופיע בפסוקים "והיו לי לעם והייתי לכם לאהים".

רבנו הגר"א למד זאת מן הפסוקים על תפקידם של שני אלו -

על יוסף נאמר "יוסף הוא המשביר לכל עם הארץ" (בראשית מז ו). יוסף אחראי על המזון במצרים, הוא אחראי לפרנס את אחיו, וכך הוא אחראי על העשיה הגשמית בגאולת ישראל. בנוסף לכך, יוסף הוא זה אשר 'הודה בארצו', כמובא במדרש (דברים רנב ואלפתן ט ג), וממילא מובן, שה'נקודה' של יוסף היא ארץ-ישראל.

לעומת זאת, על יהודה נכתב "היתה יהודה לקדשו" (מלכים קיד ג), וכן "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורת לפניו גשנה" (סס מו כט), ופרש"י - "להקים לו בית הוראה, שמשם תצא תורה". יהודה הוא האחראי על הקודש באומה, ועל בנין הקודש בגאולת ישראל.

וכך גם היה ההבדל בין מלכות ישראל למלכות יהודה.

מלכי ישראל, החל מירבעם וחבריו, דרך אחאב וממשיכיו, היו עובדי עבודה זרה, ואף

בציווי נכתב על עץ יוסף "לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם", ואילו בהסבר לעם נכתב "עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד אֶפְרַיִם".

בנוסף, בציווי נכתב "וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל [חברו] חֲבָרִיו: ", ובביצוע נקט הנביא את הלשון "וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל [חברו] חֲבָרִיו".

גם המילה "כל" חסרה כאן.

הלא דבר הוא.

עוד צריך ביאור, מדוע באמירה הראשונית נכתב "וְקָרַב אֹתָם אֶחָד אֶל אֶחָד", עבודה המוטלת על יחזקאל, שנראה כאילו היא טבעית ופשוטה, ואילו בביצוע נכתב "וַעֲשִׂיתֶם לְעֵץ אֶחָד", ביטוי ממנו משתמע, שהקב"ה הוא זה שיעשה אותם לעץ אחד.

נקודה נוספת יש להתבונן, מדוע דווקא על עץ יוסף מצטרפים "חֲבָרִיו", ואילו עץ יהודה עומד לבדו.

הנקודה הזו מתורצת בפשיטות, כי בזמן חלוקת המלכות, שבט יהודה היה כמעט לבדו, ואילו ממלכת ישראל, אשר החלה בידי ירבעם בן נבט משבט אפרים, כלל עשרה שבטים. לכן אל עץ יוסף צריך לצרף את שבטי ישראל.

ועדיין צריך ביאור, מדוע הבדל זה נכתב רק בשלב השני, כאשר הנביא מספר זאת לעם. ואילו בשלב הראשון, כאשר ה' אומר לנביא לקחת את העצים, גם בעץ יהודה כתוב "לְיַהֲוֶהּ וְלְבָנָי יִשְׂרָאֵל [חברו] חֲבָרִיו".

משיח בן יוסף ומשיח בן דוד

ננסה להעמיק בדברים, ולחבר את הכל למהלך אחד:

בידוע, ישנם שני משיחים - משיח בן יוסף ומשיח בן דוד.

הדברים מפורשים בכמה מקומות בש"ס, ידועים ומפורסמים.

גם מקובלנו מכל אותם מקומות בש"ס, שקודם יהיה משיח בן יוסף [ואולי, חלילה, הוא

יהושע בן נון, שהנחיל את הארץ ולמד תורה לישראל, הוא האוחז את שתי המעלות גם יחד.

יהושע בן נון הוא ממשיכו של משה רבנו, כפי שפותחת המשנה במסכת אבות - "משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע". הוא הדור השני לשרשרת מסירת התורה בישראל, והוא פני הלכנה, שהיא המאור הגדול אחרי פני החמה.

בנוסף, עליו נאמר הפסוק - **וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוֹשֻׁעַ, וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל חֹזֵק חֹזֵק וְאֶמֶץ, כִּי אַתָּה תָּבֹא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָם לְחָתָן לְהָבִיא, וְאַתָּה תִּנְחָלְנָהּ אֹתָם**" (דברים 31: 6).

יהושע הוא המכניס את עם ישראל אל ארץ ישראל, והוא העומד בראש צבא ישראל, היורש את הארץ ומוריש אותה מיושביה.

ונשאלת השאלה - איזה משני התפקידים הוא המרכזי בדגש שהתורה והנביאים שמים על יהושע בן נון?

ניכר לעין, כי הרוח המרכזית הנושבת מהפסוקים מטילה דגש מאוד ברור על דברי ה' ליהושע - **וַיִּצְוֵה אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוֹן, וַיֹּאמֶר חֹזֵק וְאֶמֶץ, כִּי אַתָּה תָּבִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם, וְאַנְכִי אֶהְיֶה עִמָּךְ**" (ס"ג). כל מי שלומד את **ספר יהושע** בתנ"ך, רואה כי הדבר המרכזי שנכתב על יהושע בן נון הוא עיסוקו ב**ירושלם הארץ**. כמובן, שאין הדבר בא למעט את תפקידו התורני במסירת התורה בישראל, ולכן

והוא ובניו ממנשה. ויאמר מי אלה. מהיכן יצאו אלו שאינן ראויין לברכה. בזה. הראה לו שומר אירוסין ושטר כתובה, ובקש יוסף רחמים על הדבר, ונחה עליו רוח הקודש".

ואחרי שיעקב שיכל את ידיו, על הפסוק **"וְאֹלָם אָחִיו הִקְטַן וַיְגַדַּל מִמֶּנּוּ"** (ס"ט) כותב רש"י - "שעתיד יהושע לצאת ממנו, שניחל את הארץ וילמד תורה לישראל".

הרי לנו שני 'סוגי' צאצאי אפרים משני צידי המתרגם - ירבעם ואחאב מחד גיסא, ויהושע בן נון מאידך גיסא.

נלחמו בקודש והעמידו שומרים שלא יעלו ישראל לרגל. אך בנין האומה היה יקר בעיניהם, והיו מוכנים למסור את נפשם למענה. נאחאב יצא למלחמה עבור ספר תורה, יזם מלחמה למען השבת רמות גלעד לרשות ישראל, וזאת למרות שידע שימות במלחמה זו. אף כשנפצע, עמד במרכבה וחזק את רוח העם להילחם, ולא עזב את הקרב לטיפול רפואי. ככל הנראה, הוא מת מאיבוד דם - דבר שיכל להימנע אם היה דואג לרפואתו ומוותר על חיזוק רוח העם]. הרי לנו שהם היו 'מודים בארצם', כיוסף שהודה בארצו, כדברי המדרש שהזכרנו.

לעומת זאת, **מלכות בית דוד** התרכזה סביב המקדש, ועניינה היה **"וישב שלמה על פסא ה'"** (דברי הימים א כ"ג, כג). גם אם חלק ממלכי יהודה היו עובדי ע"ז, על כל פנים יסוד המלכות הוא דוד ושלמה והשראת השכינה בישראל.

יוסף או יוסף הצדיק

אלא מאי, גם יוסף אינו סתם יוסף. הוא **יוסף הצדיק**. הוא התגבר על נסיון אשת פוטיפר, וזכה לתואר 'צדיק' לדורי דורות.

וכך גם תפקידיו של יוסף, אינם רק בניינה החומרי של האומה, אלא גם הקמת אנשי אמונה, גילוי סודות התורה, ועוד דברים שהם חלק מבניינה הרוחני של האומה.

אם כן, מי מזרעו מביא לידי ביטוי את הגדרתו של יוסף כיוסף הצדיק?

נראה לי, שהתשובה המתאימה ביותר היא **יהושע בן נון**^[*].

[*] **אציין**, כי האישים המובאים כאן - ירבעם, אחאב ויהושע בן-נון - לא הבאתי מודעת עצמי, אלא לקוחים הם מרש"י בפרשת ויגש.

כתוב כבראשית מוח-ט - **"וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה. וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָבִיו בְּנֵי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים כְּהֵן וַיֹּאמֶר קָחֵם נָא אֵלַי וְאָבְרָכֵם**". וכתב שם רש"י **"וירא ישראל את בני יוסף, בקש לברכם ונתמלקה שכינה ממנו, לפי שעתיד ירבעם ואחאב לצאת מאפרים,**

הנביא מתאר במדויק את המציאות

נראה, שהנביא דייק כאן בראיית המציאות, שהיום אנו יכולים להתבונן בה, אחרי שחלקה הגדול כבר קרה.

רבש"ע רצה להביא את הגאולה על ידי גדולי ישראל ומצוקי ארץ. ה' שלח את גדולי מעתיקי השמועה שיעודדו את תלמידיהם לשוב ארצה. הבית יוסף ותלמידיו, האר"י הקדוש וגוריו, חסידי הבעל שם טוב, תלמידי הגר"א, האור החיים הקדוש, רבי חיים אבולעפיה, ועוד רבים מאוד מגדולי ישראל שעלו ארצה לחנון את עפרה.

רבש"ע רצה שדרכם ישוּבו ישראל לארצם. דרכם תבוא הגאולה. דרכם ארץ ישראל תבנה. הם יובילו את משיח בן יוסף להיות בחינת 'יוסף הצדיק', בדרך ש'יהודה' עומד בראש ומורה את הדרך ל'יוסף', כך שהקודש נותן את הערך לבני החומרי של קיבוץ גלויות ובנין הארץ.

אך המציאות היתה שונה. בסופו של דבר, רבותינו - שאת מימיהם אנו שותים ולאורם אנו הולכים - הצליחו להביא ארצה מעט מעט של ישראל. אלפים ורבות, אך הם אינם רוב מנין של עם ישראל, שנשאר בגלות.

דווקא אלו שבנו את בנינה החומרי של האומה מתוך התנכרות לקודש - הם אלו שהצליחו לקבץ נדחי ישראל למאות אלפים ואף למיליונים. אלו שחפצו להיות 'יוסף' בלי 'הצדיק'. אלו שהעמידו את 'עץ יוסף' לבדו, בלי ש'עץ יהודה' יעמוד לצידו.

את הפער הזה חזה הנביא. ההבדל בין מה ש'עלה במחשבה', לבין מה שקרה בפועל. הפער בין מה שיכל לקרות אילו עם ישראל בכללותו היה נשמע לגדולי ישראל שעוררו לשוב ארצה, לבין המציאות, בה אחרים מובילים את תהליך שיבת ציון. וזה הפער בין 'ואתה בן אדם קח לך', לבין 'דבר אלֵהם'.

הגדרתי אותו כ'יוסף הצדיק'. עיקרו 'יוסף', שהוא המשביר לכל עם הארץ, ומצטרף אליו ה'צדיק', הכורת ברית בין ישראל לרבש"ע (צפוק מ וצפוק מד) ומוסר את התורה לדור הבא, ובכלל זה תורה שבעל-פה, כפי ששינינו במשנה באבות, שעוסקת במסירת תורה שבעל-פה.

והנה כעת תשאל השאלה - איך יראה משיח בן יוסף? האם הוא יהיה 'יוסף' או 'יוסף הצדיק'? האם מובילי התהליך יהיו כירבעם בן נבט וכאחאב בן עמרי, או שהם יהיו כיהושע בן נון?

נראים הדברים, כי הכרעת שאלה זו תלויה בעם ישראל, במי שיזכה להוביל את תפקידו של משיח בן-יוסף בבנינה החומרי של הגאולה, ועד כמה הוא יהיה קשור לקודש - ליהודה.

כעת ננסה ללמוד את הפרק מחדש

התוכנית המקורית של הקב"ה היתה "ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל (סג"ו) חב"ריו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל (סג"ו) חב"ריו. וקרב אתם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך:" (יחזקאל לו טז-יז).

משיח בן יוסף הולך יד ביד עם משיח בן דוד. גאולת הגוף באה יחד עם גאולת הרוח. יתירה מזאת, הוא אפילו מקדים את עץ יהודה לעץ יוסף. משיח בן יוסף מבין שיהודה קודם לו. קדושת ישראל קודמת לבנינה החומרי של האומה, ורק כאשר 'בן ישי בראש' יש מקום ל'אני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן' (ראה סנהדרין קג).

בפועל מה קורה? אומר הפסוק - "דבר אלֵהם כה אמר ה' אלהים הנה אני לקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושבטי ישראל (סג"ו) חב"ריו ונתתי אותם עליו את עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד והיו אחד בידך" (שם יט).

בראשית הדרך, משיח בן יוסף הולך לבדו. יהודה אינו בא אתו. 'יוסף' בלי 'יוסף הצדיק'. רק לאחר מכן עץ יהודה נבנה על גבי עץ יוסף.

ואולי, לכן יש הבדל בין הקרי לכתוב. בין "חברו" ל"חבריו", כי לא כולם חברים. בפועל, גם על פי מה שעלה במחשבה, ראה רבש"ע שלא כולם יהיו חברים של העולים ארצה, לא כולם יצטרפו אליהם, וגם העליה בפועל עדיין לא תכלול את כולם. עוד הרבה עבודה נדרשת, עד שההבטחה האלהית - "וְאָתֶם תִּלְקְטוּ לְאָחֵד אֶחָד בְּיַיִשְׂרָאֵל" תקוים בשלמותה.

תפקידנו כעת להוסיף את עץ יהודה

ומאחר והדרך בה מתקדמת גאולת ישראל בפועל היא הדרך השנייה, הרי שתפקיד גדול נכון לנו כעת - "וְנִתְּתִי אוֹתָם עֲלֵי אֶת עֵץ יְהוּדָה". לבנות את בניין הקודש על בנין החול, לתת רוח טהרה על הבנין החומרי של האומה, ולצקת תוכן רוחני לקיבוץ הגלויות ולבנין הארץ.

העבודה הזו קשה. כאשר "יוסף אשר ביד אפרים" נבנה לבדו, לא קל לו לקבל את יהודה מעליו. לכן דרש לכתוב "וְעֲשִׂיתֶם לְעֵץ אֶחָד". זו אינה קרבה טבעית כפי ש'עלה במחשבה. כאן נדרשת עשייה מיוחדת, מאמץ מצדנו, ועשייה מצידו של רבש"ע, כדי שהדבר יצליח.

ב"ה יהודים טובים רבים עוסקים בזה, ואף על פי כן יש טעם לשבח בפועלה ותפקידה של 'קדושת ציון'.

כי רק מי שמבין שמה שקרה עד כה הוא בחינת "הַגָּה אֲנִי לִקְחָ אֶת עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד אֶפְרַיִם", אזי עבודתו להוסיף את עץ יהודה תהיה בחינת "וְנִתְּתִי אוֹתָם עֲלֵי אֶת עֵץ יְהוּדָה" - 'עֲלֵי' דייקא. לא כתחליף לעץ יוסף, אלא קומה נוספת של עץ יהודה על-גבי עץ יוסף.

כאשר הדברים נעשים בצורה כזו, מגיעים לשלמות המוחלטת של עץ יוסף ועץ יהודה: לכל אחד ישנו מקומו, לכל אחד ישנו תפקידו, אין אחד מהם מצר בהצלחתו של זולתו, יהודה נבנה על גבי יוסף, ואף הופך אותו להיות 'יוסף הצדיק', וכך מתקיים - "וְעֲשִׂיתֶם לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בְּיַדִּי".

מבט היסטורי זה נותן גם ביאור להבדל בין "לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם" לבין "עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד אֶפְרַיִם".

על אפרים נאמר - "אֶפְרַיִם מַה לִּי עוֹד לְעֲצָבִים" (ישע' י"ט).

משיח בן יוסף יכול להיות כיהושע בן נון שבא מאפרים, ויכול להיות כירבעם וכאחאב שבאו מאפרים.

הרצון האלהי היה שמשח בן יוסף יהיה כיהושע. "לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם". מהותו הוא יוסף, יוסף הצדיק, ותפקידו הוא תפקיד אפרים. אך בפועל התרחש מהלך אחר. מובילי בנין הארץ היו "עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד אֶפְרַיִם". יוסף השבוי ביד אפרים. יוסף הצדיק השבוי בדגש של אפרים, דגש של בנין האומה כדבר העומד בפני עצמו, בלי כתרה של התורה מעליו.

כך גם ההבדל בין "בֵּית יִשְׂרָאֵל" וליתר דיוק "וְיָבֵל בֵּית יִשְׂרָאֵל", לבין "וְיִשְׁבְּטֵי יִשְׂרָאֵל".

בזמן הבית יוסף, בזמן האר"י, בזמן הבעל שם טוב, בזמן הגר"א, בזמן האור החיים הקדוש וכו', בשעה שהיה אפשר להביא את קיבוץ נדחי ישראל על ידי גדולי ומאורי האומה, עדיין לא היו 'חילונים'. כל היהודים היו צדיקים ושלמים, ראי ה' ושומרי תורה ומצוות. אילו זכינו, כולם יחד, כל בית ישראל, היו עולים ארצה עם גדולי הדור בראש המחנה.

אך כאשר ממשיכהם של ירבעם ואחאב הובילו את בנין הארץ, כבר היו סוגים שונים של יהודים. חרדים, חילונים, ציונים, סוציאליסטים, קומוניסטים, בונדיסטים... קבוצות שונות, חלוקים למפלגותיהם, כמעט שבטים שונים. לכן כעת צריכים להביא ארצה את 'שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל'. את כל סוגי היהודים. ועדיין לא זכינו להביא את כולם, ואלו הכתובים כאן - ממשיכהם של ירבעם ואחאב - כבר סיימו את תפקידם. לכן לא כתוב 'כל'.

להתענג מאכילת פירות ארץ ישראל הרב שמואל קרלינסקי

א לאכול פריה לשבוע מטוב הגשמי, בן לאכול טובה כאשר היא ארץ מוכנת להשיג בה הטוב האמתי והאושר הנפשי.

ג בסיום ברכת מעין שלוש: "וכנה וירושלים עיר הקדש במהרה בקימינו והעלנו לתוכה ושמחנו בקימינו ונאכל מפריה ונשבע מטובה ונברך עליה בקדשה ובטהרה". וכבר תמה הרא"ש על נוסח זה, שהרי אמרו בגמ' (פטי"ד): "דרש רבי שמלאי, מפני מה נתאווה משה רבינו לכנס לא", וכי לאכול מפריה או לשבוע מטובה הוא צריך, אלא אמר - הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בא", אכנס אני כדי שיתקיימו על ידי". משמע לכאורה, שאין לחמוד את הארץ בשביל פריה וטובה, אלא לקיים מצוות התלויות בה. ולכן היתה דעת הרא"ש שלא לומר נוסח זה, כמבואר בטור סימן רח (ידוע מרובו של סי' ס). וצ"ע, שמכל הפסוקים הנ"ל משמע שארץ ישראל. שהיא פסגת הקדושה - היא אמצעי בשביל אכילת פירות - אתמהא!

אהבת ארץ ישראל

באור הדברים הוא כדלהלן - במצוות ארץ ישראל ישנו פרט מיוחד שאינו קיים בשאר מצוות. מלבד המצווה לירש ולשבת בארץ ישראל, ישנה מצווה לאהוב את ארץ ישראל, כמבואר ברמב"ם (מל"ב ט"ז): "גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל ומנשקין אבניה ומתגלגלין על עפרה, וכן הוא אומר 'כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו'" (מל"ב ק"ט). וכתב שם רש"י - "כי רצו - אהבו אף את אבניה ואת עפרה". [יש שדייקו כך מהפסוק (ממזנז פרק לו ז) "ולא תסב נחלה לבני ישראל ממשא ארץ משה כי איש נחלת משה אבותיו ירדקו בני ישראל" - שלא מספיק לגור בארץ ישראל, אלא יש לדבוק בארץ ישראל, ודבקות פרושו אהבה ללא הפסקה].

לקראת ט"ו בשבט הקרב ובא, בו נהגו ישראל קדושים לאכול מכל מיני פירות הארץ הקדושה, בנותן טעם הוא להתבונן קצת במעלה ובתכלית שיש לפירות ארץ ישראל הקדושה, גם בכל השנה כולה.

אנו מתפללים כמה פעמים ביום לזכות לאכול מפירות ארץ ישראל:

א אנשי כנסת הגדולה תיקנו לנו [לפי חלק מהנוסחאות] לומר בברכה תשיעית מתפילת שמונה עשרה: "ברך עלינו ה' אלהינו את השנה הזאת ואת כל מיני תבואתה לטובה. ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה וישבענו מטובה". וכתב בסידור "אוצר התפילות" (דף קס"ג) בפירוש "עיון תפילה": "הגרא" בשו"ע או"ח סוף סי' רמא כתב: "בברכת השנים - ושבוענו מטובה", וקאי על ארץ ישראל, ולא מטובך" (פכ"ל הגר"ם). כדברי הגר"א, שברכה זו הולכת על ברכת ארץ ישראל, היא משמעות הגמ' (מגילת י"ז): "מה ראו לומר קיבוץ גלויות לאחר ברכת השנים - דכתיב 'ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא'". מבואר שהאדמה המוזכרת בברכת השנים - היא ארץ ישראל.

ב בברכת מעין שלוש אומרים: "ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו לאכל מפריה ולשפוע מטובה". כלומר, מטוב פירות ארץ ישראל. מלשון זו למדים, שלא זו בלבד שאכילת פירות א"י - היא 'אכילת מצוה', אלא אף זו - היא התכלית שלמענה הקב"ה נתן לנו את ארץ ישראל. וכן משמע מלשון הפסוק (וימיו פרק ז ז): "ואביא אתכם אל ארץ הנחלת לאכל פריה וטובה". וכמו שמבאר המלבי"ם: "והיתה תכלית ההבאה שני דברים,

בר אלעאי כל ערב ר"ח בשמחה רבה ומתחננים
לא שאל יגרשנו מאליה".

מבואר בדבריו, ששורש הגלות - מחמת
חוסר אהבת ארץ ישראל, והגאולה השלמה בב"א
תלויה באהבת ארץ ישראל.

אהבה בתענוגים

הנה הפסוק אומר בשיר השירים (ו ט): "מה
יפית ומה נעמתי אהבה בתענוגים" כלומר,
שהאהבה והקשר נוצרים
ע"י תענוגים. וכן מצאנו
בענין הדבקות בהקב"ה,
שהדרך להגיע אליה - היא
ע"י העונג על ה', וכמש"כ
(ישעיהו נח ט) - "אז תתענג על
ה'". וכן בתהלים (ל ג-ד):
"בטח בה' ועשה טוב שכן
ארץ ורעה אמונה והתענג
על ה'". וכלשון המסילת
ישרים (פ"ב) - "שהאדם לא
נברא אלא להתענג על ה'
ולהנות מזיו שכינתו".

זה גם שורש החומרה
הגדולה שמצאנו בתורה
על חסרון ההודיה והתענוג
על ה' בזמן שמחה וטוב
לבב, ככתוב (דברים פק כט,
מ) - "תחת אשר לא עבדת
את ה' אלהיך בשמחה ובטוב
לבב מרב כל". לפי משמעות הגמרא (פירין פ"ב),
העונש הנאמר בפסוק הוא מחמת שלא הודו, שרו
והתענגו על טוב ה' כאשר היו במצב של שמחה
וטוב לבב. ובזה הפסידו את עיקר מטרת האדם
בעולמו - אהבת ה'.

זו כוונת הברכה "ארץ חמדה טובה ורחבה
שרצית והנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשובע
מטובה" - על-מנת להדבק ולאהוב דבר, צריכים
להתענג ממנו, שהתענוג מביא לידי דבקות ולכן
כתב האגלי טל, שצריך להתענג בלימוד התורה]. הדרך

וכעין זה כותב הגר"א באגרתו - "הארץ
הקדושה שהכל מצפים לראותה, חמדת כל
ישראל, וחמדת השי"ת, וכל העליונים ותחתונים
תשוקתם אליה".

יש שמצאו לזה מקור בתורה, שכתוב (שמות
יג ט) - "והיה כי יבאך ה' אל ארץ הפנעני כאשר
נשבע לך ולאבותיך ונתנה לך": ופרש רש"י:
"ונתנה לך - (מללל) תהא בעיניך כאלו נתנה לך
בו ביום, ואל תהי בעיניך כירושת אבות". מכאן
למדנו, שצריך שהארץ תהיה חביבה
בעינינו תמיד.

כמו כן מצאנו בתורה
דבר יוצא מגדר הרגיל,
שזכו חמש בנות להכתב
בתורה שלוש פעמים, וזכו
ליתר פרשת נחלה בתורה,
וזכו לדבר נדיר - שהקב"ה
הודה לדבריהן, כמו שכתוב
"כן בנות צפחד דוברות".
במה זכו אותן בנות יותר
מכל בנות ישראל? אומרים
חז"ל, שמעלתן היתה "שהיו
מחבבות את ארץ ישראל".
רואים אנו מכאן, עד כמה
חשובה בעיני הבורא
חיוב ארץ ישראל.

האריך בדברים בספר
חרדים (משו"ת סלחיות ג'ליון ש"ל)
פק ג) וכתב - "צריך כל איש

ישראל לחבב את א"י ולבא אליה מאפסי
ארץ בתשוקה גדולה כבן אל חיק אמו, כי תחלת
עוננו שנקבעה לנו בכיה לדורות יען מאסנו בה,
שנאמר 'וימאסו בארץ חמדה'. ובפדיון נפשנו
מהרה יהיה כתיב 'כי רצו עבדיך את אבניה ואת
עפרה יחוננו', ושם נאמר 'אתה תקום תרחם
ציון'. ולפיכך היו האמוראים מנשקים עפרותיה
ואבניה בבואם אליה, ומה טוב ומה נעים לשיר
שיר ידירות אשר יסד ר' יהודה הלוי עליה
באהבה רבה תחלת השירה ארץ הקדושה יקרה
חמודה וכו'. כן אנו משוררים על ציון רבי יהודה

פקפוק ממידת חסידות ללכת ממקום למקום מהלך איזה שעות בשביל אכילה והנאה של מותרות הגוף, כי כל אכילה זו היא בכלל מותרות נחשב או דלמא שרי גם לפי מידת חסידים משום חיוב ארץ ישראל, כי פירות הם של א"י ויש מצוה בהליכה לשם לאכול מפירות החשובים של א"י. יורנו המורה לצדקה ושכמ"ה.

תשובה: גם לפי מדת חסידים לית בהא פקפוק וחשש, דכן מצינו בגמרא דערוכין דף ל. – "אמר רבבי"ח כי הוה אזילנא בתריה דרבי יוחנן למיכל פירי דגנוסר כי הוינן בי מאה הוה מנקטינן לכל חד חד מאה מאה ולכל מאה מנייהו לא הוה מחזיק להו צנא בת תלתא סאוי והוה אכיל להו לכולהון" וכו' –

ע"ש – הרי מפורש שהיו הולכין רבי יוחנן וסיעת מרחמוהי מאה רבנן ממקום למקום כדי לאכול פירות מתוקים וטובים, וכל הליכתם בשביל זה, שכן מוכח מן הלשון. ובודאי הם היו מכונים בזה בשביל חיוב ארץ ישראל לאכול מפירות המתוקים וחשובים שלה, וכוונתם לשם שמים. והנה ודאי כולם היו חסידים וקדושים, נמצא דבר זה הוא משנת חסידים ולית ביה פקפוק, ולכן מאחר שגם אתה השואל כונתך לשם שמים בשביל חיוב א"י ולהודות לה' על הארץ ופירותיה הטובים – לך אכול בשמחה, והכל הולך אחר כונת הלב. והיה זה שלום, ול ש-די ה' צב-אות יעזור לי. כ"ד הקטן יחזקאל כחלי נרו. ■

ניתן להשיג את החוברת הנפלאה 'פירות הילולים' על מהותו של טו בשבט והתבוננות בחסדי הבורא בפירות, חוברת צבעונית מרהיבת עין, מלווה בספירים, וורטים, חידות ועוד בחנויות הספרים ובעשרות מקומות בארץ ישראל. לפרטים: 055-6785647.

כמו כן ניתן להשיג את החוברת 'ונטעמס' – מצוות נטיעת אילנות בארץ ישראל, ומעלת פירות ארץ ישראל, במשלוח עד הבית. לפרטים: 055-6785647.

להדבק בא"י היא ע"י התענוג הגשמי של הגוף מארץ ישראל ופירותיה. משום כך התורה מייחסת חשיבות למעלתם של פירות הארץ.

ומה שאמרו על משה רבינו – "וכי לאכול מפריה הוא צריך" – כבר כתב הכתב סופר (דברים ג מג) – "הנה הגמ' לא אמרה 'וכי לאכול מפריה הוא רוצה' או 'תאב', אלא אמרו 'הוא צריך' – מהו צריך? אלא שכל אדם צריך את פירות ארץ ישראל כנ"ל, אבל משה רבנו – שהיה דבוק בשכינה ממש [שהיא החלק הרוחני של ארץ ישראל] – לא צריך. אבל אנו אדרבה – מתפללים לאכול מפריה וע"י זה נשבע מטובה, טוב אמיתי, ע"ד שאמרו (פסוק 17) 'וטוב לך בעוה"ב'."

בכל הנידון הזה ישנה

נפקא מינה גדולה למעשה – האם ראוי לאדם במשך כל השנה – וקל וחומר בט"ו בשבט – לחפש לזכות לאכול מפירות ארץ ישראל. כאשר הוא זוכה לאכול מפירות ארץ ישראל, יש להתבונן בפירות – בטעם הנפלא שיש בהם, בחסד הגדול שיש בכריאתם [נכמבאר בארוכה בחוברת שהוצאנו – 'פירות הילולים'] ולהתבונן שהוא נהנה מהתענוג של ארץ ישראל, ולהדבק ע"י זה בארץ ישראל ובנותנה.

לטרחה עבור אכילת פירות א"י – האם יש בזה מצוה

נסיים בתשובתו הנפלאה של הכן איש חי (שו"ת תורה לשמה סימן תס): "שאלה אנכי העבד זכני השי"ת וקבעתי דירתי בארץ הקדושה תוב"ב צפת תוב"ב והנה רחוק מן העיר באיזה שעות יש מקום אחד אשר גם הוא מארץ ישראל, שיש בו פרדסים ונמצאים שם פירות חשובים, טובים ומתוקים ומשובחים במאד מאד, אשר גם בשאר ארצות המגדלות פירות טובים יש לפירות אלו שבח ויתרון. והנני שואל ממעכ"ת אם ארצה לילך בזמן גידול הפירות למקום ההוא ואשב שם איזה ימים כדי לאכול מפירות הטובים שבו אם יש בזה איזה

עליית תלמידי הגר"א ומטרתה

הרב יצחק ברזילי

[פרק שני]

לישראל, נודע ביהודה וכישלאל גדול שמו, מארי דארעא קדישא לרעות ביעקב עמו, ותהי המשרה על שכמו, האי תנא ירושלמאה עטרת ראשנו הרב המאור הגדול החסיד המפורסם, כל קביל די רוח אהין ביה אשתכח מנחם שמו מענדל נ"ע, אשר יצק מים על ידי רבינו אליהו החסיד מווילנא זי"ע הרב דומה למלאך ה' איש איהם קדוש ונורא רבן שכבה"ג^[א], וע"י החזיק הרב המובהק המפורסם המנוח מהר"ש זלמן שפירא ז"ל, קמו ונתעוררו לשבר בת עמינו וציון הק"א^[ב].

וכבר כתב הגר"א: כתיב ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה (ישעי' 6 טו) כלומר שתחילה תפדה ציון ואחר כך 'ושביה', לכן אמר בתחילה בהגדה של פסח 'לשנה הבאה בירושלים' - היא גאולה לירושלים, ואח"כ 'לשנה הבאה בני חורין' - היא גאולה לישראל^[א]. ורבי מנחם מנדל משקלוב כותב בהקדמה להגדה

בפרק הקודם הצגנו מספר מקורות המאששים את העובדה, ולפיה הגר"א ותלמידיו הבינו, כי הגיעה עת לפעול בעולם המעשה למען גאולת ישראל, ועל רקע הבנה זו יש לראות את עליית התלמידים וכל פועלם באותה תקופה. לתועלת הקוראים ולשם הוציפות, נביא תחילה את הפסקה האחרונה שהובאה בפרק הראשון, ואחוריו נמשיך בדברים -

והנה באגרת ששלחו מנהיגי העדה אחר שקבלו הפיראמן בשנת תקצ"ו ממלך מצרים לבנות את החורבה, בשנת 'אקבץ עלו לנקבציו' נלומר, שהם הנקבצים הראשונים, ומקווים שה' יוסיף ויקבץ עם ישראל עליהם קראו התלמידים בהתרגשות והכריזו בקול גדול - "קומי שבי ירושלים": התפתחי מוסרי

צווארך קומי שבי ירושלים ציון גילו ושמחו בה' אהיכם. מאז הוחל רוח ה' לפעמו, באיש אהים צדיק מתהלך לתומו, רועה נאמן

[א] מהתיבות 'ותהי המשרה על שכמו אשר יצק מים ע"י אליהו' ניתן אולי להבין, כי ר' מנחם קיבל משרה וציווי מהגר"א לבנות את ירושלים. וידוע, שהגר"א היה מתגלה בהקנין לר' מענדל ביום כעדותו בכתביו.

[ב] 'גנוי ירושלים' ח"ב, אגרת א'. יתכן שזה היה המקור להנהגת חבורת החורבה להפסיק לומר לזמן קצוב את הנוסח 'התנערי מעפר קומי' בל"ה דודי' לפי משמעות המכתב של הרב לעהרן לר' ישראל משקלוב. עיין בספר 'השיבה לי-ם'.

[ג] הגדה של פסח עם פירוש הגר"א פראג תקע"ה דף ג"ב.

ושם נפשו בכפו והכניס עצמו לכתחלה בסכנה עצומה מלבד כל יד עמל ותלאה אשר מצאתהו בדרך אשר תלא העט לפרטם"א].

של פסח שנים ספורות קודם שעלה: "ויקיים בנו השתא הכא לשנה הבאה בירושלים"א].

הגר"א מכין את תלמידיו לעולות לארץ ישראל

עובדה שיכולה ללמד על ההכנה שהכין הגר"א את תלמידיו ואת עם ישראל לקראת עליה לארץ ישראל, ניתן ללמוד מבני הגר"א, אשר מספרים שמשנת תק"מ הקים הגר"א בית מדרש ששם לימדם יסודי הלימוד - "ולהשלים את בני דורו, יסד בית מלא תורה, להיות אנשי תמיד עומדים על משמרתם סביב לשולחן ה'. דשנים ורעננים ממקרא משנה וגמרא, והוא גם הוא היה מסב עמהם בראש לעיתים קבועים, וסידר לפניהם מעשה השולחן, לכל מעשה עבודתם, איך במעט שנים יזכו לדעת כל התלמוד ערוך בפיהם, וידעו מקור הדינים והתורות של כל ארבעה טורים בתכלית השלמות. הזהיר שלא לעסוק בפלפול"א]. ... וקימו וקבלו עליהם ולמדו בחיים חיותו שמונה עשרה שנה והוא היה נהנה מנחת רוח שנעשה רצונו הטוב". עפ"י כת"י שרשמו

משנת תק"מ הקים הגר"א בית מדרש ששם לימדם יסודי הלימוד - "ולהשלים את בני דורו, יסד בית מלא תורה, להיות אנשי תמיד עומדים על משמרתם סביב לשולחן ה'. דשנים ורעננים ממקרא משנה וגמרא, והוא גם הוא היה מסב עמהם בראש לעיתים קבועים, וסידר לפניהם מעשה השולחן, לכל מעשה עבודתם... עפ"י כת"י שרשמו תלמידי הגר"א, כתבים שבחלקם הגדול גם נדפסו בספרי הגר"א, ומצויים כיום בידונו, מתברר כי בהדרגתו עסקו תלמידיו בעיקר בהלכות התלויות בארץ, בסוגיות בתלמוד ירושלמי, בסדרי זרעים, טהרות וקדשים, ובספרי קבלה

הראשון שמצינו שכתב מפורשות שהתלמידים עלו במצות הגר"א הוא סופר הכולל ומנהיגה עשרות בשנים משנת תרכ"ו ה"ה ר' יוסף ריבלין, בעיתון הצבי תרמ"ו: "ויחי בהוסד תחלת ישוב אה"ק במצות הגר"א מווילנא ז"ל ע"י תלמידיו הגאונים זיע"א אשר חרפו נפשם לגשת אל הקדש, ויהי גם הרח"כ בין העולים וילך אתו אברהם, הוא אברהם אשר עסקנו בקבורתו היום. בן עשרים ושלש היה אברהם בצאתו מחו"ל וילכו באוניות תורן בלב ים סוער בין שורדי ים ורודפי אניות, כי לא כהימים האלה הימים הראשונים למסע הים. בימים האלה כהולך בחליל ילך אדם מקצה ארץ עד קצהו באין מגור ופחד, ובימים מועטים

תלמידי הגר"א, כתבים שבחלקם הגדול גם נדפסו בספרי הגר"א, ומצויים כיום בידונו, מתברר כי

יבא למחוז חפצו על כנפי אש וקטור, אך הימים הראשונים כי הלך איש בדרך רחוקה כזו דרך ים,

[ד] הקדמתו לפירוש הגר"א על הגדה של פסח, הורודנה תקס"ה.

[ה] ר' יוסף ריבלין עלה ארצה בשנת תר"ד עם אביו בעקבות זקנו ר' משה מגיד שעלה בשנת תר"א, ור' הלל ריבלין מרואי פני הגר"א שעלה בשנת תקצ"ב, בנו של תלמיד הגר"א ר' בנימין שהתחל לעלות בשנת תקע"ב ונפטר בדרכו לא"י, והכיר רבים ממשפחות תלמידי הגר"א שעלו ארצה, כמו ר' אריה נאמן שעבד איתו יחד בהשלמת "החורבה", וודאי שלא דיבר דופי בפיו, בפרט שדבריו כמסוּח לפי תומו בפני כל העדה ורבניו. וכן העיד הגאון ר' ישעיה חעשין בספרו "דברי ישעיה" (ט"ב), על יסוד הישוב במצוות וברכת הגר"א, ורק בכח זה היה להם הכח לעמוד בכל הניסיונות והצרות הרבות שנחתו עליהם. הני"ל היה בנו של ר' יצחק חעשין שגולד בצפת כבר בשנת תקפ"ה, וגם פעל יחד עם בני תלמידי הגר"א בכיסוס הישוב, וודאי היתה לו מסורת נאמנה מפי אבותיו.

[ו] הקדמת בניו של רבינו הגדול ז"ל לשו"ע או"ח עם ביאור הגר"א ז"ל.

וכן כותב אחד ממקורבי ותלמידי רבינו הגר"א רבי מנשה מאיליה, כי הגר"א נשלח משמיא להכין את הדרך לביאת המשיח בדרך לימודו בתורה - "אשר לפי הנראה, לפי רוב המשך גלותנו שהיא קרוב לעקבות משיחנו, ושצריך לפנות דרך לפניו, דרך האמת, כפי שכתבתי, שעיקר השתדלותנו שנהיה כלי הכנה לקבל אורה וטובה [...] וכפי הנראה ששלח לנו ד', עיר וקדיש מן שמיא, הגאון המפורסם מוהר"א זצ"ל מוילנא שהחזיר עטרת התורה ליושנה, ע"פ דרכו דרך האמת והפשוט"^[1].

ענין זה, שהגר"א היה בחינת משה כמנחיל התורה ומבארה לדור אחרון, ועל כך שבחינת משה שבו מנעה בעדו מלהיכנס לא"י - על כך גם מסרו ממשיכי דרכו. רבי אליהו רגולר אב"ד קאליש - תלמיד מובהק לר"ח מוואלוז'ין - מסר - "כי ברור לו ממעשים, וכן מכת"י קדשו, כי הגאון נ"ע היה ניצוץ משה רבנו ע"ה, כי על כן לא נתנו לו רשות מן השמים ליכנס לאר"י"^[2]. אותו נימוק חידש רבי יצחק כהנא [תלמיד הגר"א ותלמיד חבר הגר"מ משקלוב], וזה לשונו בדברו אודות בחינת נשמת משה - "רק בו הראשון בזמן ובמעלה מכל חכמי של עדת ישראל, הוא מרע"ה בעל רע"מ, רק שלא גילה בה רק איזה תיבות כדרך הראשונים ז"ל, ובא רעהו וחקרו הוא רבנו הגאון הגר"א ז"ל האחרון בזמן והראשון במעלה בכל חכמי ישראל הראשונים ז"ל, כאשר כתבתי לעיל אשר לדעתי בביורו הוא מ"ש לעיל רה"ק האריז"ל אשר בכל דור נשלח נשמת משיח להאיר עיני ישראל בתורה לקיים 'כי לא תשכח מפי זרעו', וכבר כתבתי בשם רע"מ ורה"ג הגר"א אשר נשמת משיח הוא ממש נשמת מרע"ה, שהוא היה גואל הראשון והאחרון... ובזה יובן ש[הגר"א] לא היה יכול לבוא לא"י קודם הזמן, כמו מרע"ה לכפר על הדור בחו"ל"^[3].

בהדרכתו עסקו תלמידיו בעיקר בהלכות התלויות בארץ, בסוגיות בתלמוד ירושלמי, בסדרי זרעים, טהרות וקדשים, ובספרי קבלה.

הענין משתלב היטב כפתור ופרח עם מה שכתב הגר"א באדרת אליהו בפרשת עקב - "כל המצוה. אמרו בספרי שיעשו כל המצות בשלימות, ולמעלה נאמר 'שמיעה', והוא לימוד, שנא' 'עקב תשמעון', ועתה אמר תשמרון לעשות. ושמירה היא לחזור שיהיה תלמודו בידו. ולעשות. היא עשית המצוה בפועל. ואמר תשמרון לעשות. שיחזרו ע"מ לעשות. ואמר למען תחיון. כי עיקר קיום המצוות תלוי בארץ, רק עתה מחויב כל אדם לשנות ולידע עשית המצות אשר יצטרך לעשותם כשיבוא לארץ. וא"ת מה לנו לחזור כל הימים, כאשר נבוא לא"י אז נחזור לעשות, על זה אמר למען תחיון. בזכות שתחזרו ותלמדו בח"ל - 'ורביתם' - תפרו ותרכו בזכות התורה וירשתם את הארץ בזכותה. ולביאת הארץ צריך ג' דברים - א' - הכנה לצאת מח"ל. ב' הדרך אשר ילך. ג' הביאה לא"י. וכנגדן אמר למען תחיון ורביתם בשביל הכנה לצאת. ובאתם כנגד הדרך וירשתם כנגד הביאה". נמצאנו למדים, שבשביל לבוא לארץ ישראל צריך הכנה רבתא בידיעת כל התלמוד שיהיה שגור בפיו, ולימוד כל חלקי התורה. וכבר דיין הגאון רבי נתן פרידלנד תלמידו של הגר"י סלנטר^[4], שלכאורה דברי הגר"א תמוהים, שכתב שצריך הכנה ודרך ליכנס לארץ ישראל והלא כשמה רבינו אמר את הדברים הנ"ל היו בני ישראל סמוכים לעבר הירדן, ולא היו צריכים שום הכנה ושום דרך לילך, אלא לעבור את הנהר שרחבו חמישים אמה, ומסיק, שהם דברי נביאות מרבנו אליהו הנביא לדורותיו לצאת ולילך לארץ ישראל.

[1] בוהר חדש וישב, בתרגום: "וְאֵלֶּיךָ נִפְרַע מִקֵּם עַל יְדֵי מִיָּן אוֹתָן הַשְּׂנִיִּים שֶׁחֲקָרוּ מִסּוּף שָׁל שֶׁבַע עַל חֲמַא תִּיכֵם. בֵּא וְרָאָה, קִשְׁתִּמְנָה עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה שֶׁבַע פְּעָמִים לְכָל אֶחָד מֵאוֹתָם הַעֲשָׂרָה שֶׁמְכָרוּ אוֹתוֹ, וְצֵא לָךְ אֶלֶף וְחֲמִשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעִים. וְאֵלֶּיךָ תִּתְעוֹרֵר וְאֶלֶּיךָ לְיִשְׂרָאֵל כְּבִקֵּר שֶׁמִּתְחִיל לְהֵאִיר מֵעַט מֵעַט, עַד שֶׁבַע עֲשָׂרָה שְׁנִיִּים שֶׁהִסְתַּלַּק אוֹתוֹ

[2] כתבי ר' נתן פרידלנד ח"א עמ' 297.

[3] אלפי מנשה, סימן קעז ענ"ב.

[4] עליות אליהו. ווילנא תרמ"ז, דף לט ע"ב, הע' פו.

[5] תולדות יצחק, ח"ב, ירושלים תרמ"ד, דף קג ע"א. אנקדוטה מענינת ביותר לגבי ענין זה מצינו

שבה ארץ ישראל

וכקריאת יהושע וכלב כנגד המרגלים בשעתו הם מכריזים 'טובה הארץ' - טוב עפרה ואבניה, טוב תבואתה ופירותיה וירקותיה, טוב זכות אוריה, טוב השגת תורתה, טוב ריבוי מצותיה, טוב שהרת קדושותיה, טוב הליכות ד' אמותיה.

עליה כמו בימי עזרא וכורש

במכתב שפרסמו רוזני וילנא בשנת תקצ"ז, הם מכנים את עליית התלמידים לארץ ישראל "יסוד המעלה", ביטוי שנאמר אודות עלית בבל.

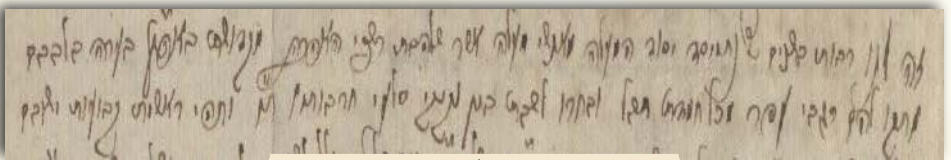
"זה לנו רבות בשנים שנתווסד יסוד המעלה מאנשי מעלה אשר שלהבת רשפי האהבה מקדושת אה"ק בערה בלבבם, ותיקר להם רגבי עפר מכל חמדות תבל ובחרו לשבת בין חגוי סלע חרבותיו ת"ו. ותהי ראשית קביעות ישובם באה"ק צפת ת"ו... משם עלו מקצתם ההרה ה' ירושלים".

וזו הפסוק המופיע בעליית עזרא - "כי באַחַד לחדש הראשון הוא יסד המַעֲלָה מִבְּבֶל וּבְאַחַד לחדש החמישי בא אֶל יְרוּשָׁלַם כִּי אֵהיו הַטּוֹבָה עֲלֵיו" (שולחן ערוך טו).

וכן כותב גם הגאון רבי מרדכי גימפל יפה, בן להגאון רבי דובער מאוטיאן תלמיד רבינו,

על הפסוק (דברים טו ז) "כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה" כתב הגר"א: "אוריה טוב, יפה נוף, אקלים מזוג, משובש כל הארץ. הפך מה שאמרו המרגלים שהוציאו דיבה רעה. ומה היא הרעה? ארץ אוכלת יושביה - אוריה רעה". ועל הפסוק "ומגד ארץ ומלואה" (דברים לג טו) כתב הגר"א: "ארץ ומלואה - היא פירות ארץ ישראל, שנאמר 'ומלא ברכת ה'... דבר אחר... ירכבה על במתי ארץ - זה התורה בכלל, כמו שאמרו שאין תורה כתורת ארץ ישראל"¹!. ובפרשת האזינו כתב - "וגילוי של תורה הוא בארץ, כמו שאמרו 'אוריה דא"י מחכים', וגם הנבואה אינה שורה אלא בא"י, וכו', וכמו שנאמר - מלכה ושריה בגויים אין תורה, גם נביאיה לא מצאו חזון מה' (איכה ג ט). אבל כשהיו ישראל בארץ היה גוי אחד. וכן לעתיד לבוא במהרה בימינו, אמן יהי רצון".

ובאגרת התלמידים משנת תק"ע הם משבחים ומפארים את ארץ ישראל באותם דברים - "אמת מה נהדר ישיבת הארץ הטובה, אמת מה נפלא חיבת ארצנו, אמת מה נאה קודש זיו הדר ישיבתה והליכתה שבתה וקימתה, שלותה ושלמותה, גם בחורבנה אין דמיונה בשממותה אין כמותה בשלוותה אין דכוותה".

מכתב רוזני וילנא משנת תקצ"ז

הגאון, "ודו"ק. והיינו, שהצדיק שמבחינת משיח בן יוסף שמעורר הגאולה במשך 17 שנים - הוא הגר"א, שנפטר כידוע בסוכות תקנ"ה. ומשנת תק"מ עד שנסתלק האי צדיק מתעוררת הגאולה. והדברים תואמים להפליא עם דברי התלמידים, שהחל משנת תק"מ עד סוף ימיו עסק רבנו הגר"א בלהכיין ולהשלים בני דורו, וכן רואים שהאמינו ברכם שהיה בבחינת משיח בן יוסף.

[יא] אדרת אליהו שם.

הצדיק, הדרגה של מו"ב. והו שכתוב (בראשית לו) 'יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את אחיו'. שהרי אז ירצה לעמד בפניו לפני מדרת הדין, שהרי נשלמו חטאי העולם, ואז (ענינים 6) 'היה בית יעקב אש ובית יוסף להכה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום'. בכת"ר ר' אברהם מרפל מתלמידי הגר"א "הזירותא דאברהם" על הזוהר (דפוס בנאף ספר הזוהר (מרגליות) עם פי' נילוי וזכר על ידי מוסד הכר קוק בשנת 1878) מעיר על דברי הזוהר הללו - "אולי רמו על פטירת

נכתב - "עתה עת לדבר על ענין הכתוב בעזרא אשר הצגנו בפתיחה, כי כמקרה אבותינו עת שבו אסירי התקוה לבצרון, עת העיר ה' את רוח כורש מלך פרס וכו'" [14]. ושם נכתב, שבניית החורבה היא אות ואבן דרך על נחמת ציון: "ועל דרך ירושלים לא נטה ללכת, כי מכשולים ומעצורים רבים היו גם סכנה איזומה עד מאד. עד דורנו זה חפץ ה' הצליח בידי הרבנים הגאונים הגדולים הצדיקים והקדושים ליסד ישוב מאחינו האשכנזים בעה"ק ירושלים. בשנת תקצ"ז נוסד הבית המדרש הראשון לקהל אשכנזים ונקרא בשם 'מנחם ציון' על משואות חורבת רבינו יהודא החסיד זי"ע. ובצדק נקרא השם 'מנחם ציון' להבית הזה, כאשר היום עינינו הרואות". ובחוברת היסוד של פתח תקוה נאמר - "וזכרו נא רוב התלאות אשר עברו על ראשי אבותינו הקדושים בשובם מבלל וגם עתה עת לעשות לה', כי ארצנו לפנינו ארץ חמדה טובה ורחבה, אך לא בעצלתים ולא בשפלות ידים, רק בלב אמיץ וחזק בה', ובה' נעשה חיל והוא יבוס צרינו וכו'" [15]. ■

והוא עצמו תלמיד וולוז'ין, כי "הגאון ר' חיים מוולוז'ין, בעזר גדולי הדור, החל ביסוד המעלה ליסד ישוב בארץ הקודש" [16].

בעת שקבלו את הרשיון לבנין החורבה, דימו זאת תלמידי הגר"א להכרות כורש לבנין הבית - "כי כה אמר ה' לבנות בית, דבר אשר לא שערום אבותינו ואבות אבותינו להנתן דת המלך על כל היהודים לחוק חורבות ירושלים, ה' אמר ותהי, וגדולה בזמנה". והוא כמשקל הנאמר בהכרות כורש: "כה אמר כרש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלים אשר ביהודה" (עזרא, א' 8). ואפשר, שהשמחה הגדולה שפרצה בירושלים באותו שנה עד שהרגישו שהגאולה ממשמשת ובאה היתה לנוכח דברי הגר"א, ולפיהם הגאולה תתחיל בפקידה כמו בזמן כורש. ואילו כשבנו ממישיכי דרכם של תלמידי הגר"א את שכונת מאה שערים ואת המושבה פתח תקוה, כבר כתבו מפורשות בחוברות התקנות, שהם במצב של עולי בבל

בעת שקבלו את הרשיון לבנין החורבה, דימו זאת תלמידי הגר"א להכרות כורש לבנין הבית - "כי כה אמר ה' לבנות בית, דבר אשר לא שערום אבותינו ואבות אבותינו להנתן דת המלך על כל היהודים לחוק חורבות ירושלים, ה' אמר ותהי, וגדולה בזמנה". והוא כמשקל הנאמר בהכרות כורש: "כה אמר כרש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלים אשר ביהודה" (עזרא, א' 8). ואפשר, שהשמחה הגדולה שפרצה בירושלים באותו שנה עד שהרגישו שהגאולה ממשמשת ובאה היתה לנוכח דברי הגר"א, ולפיהם הגאולה תתחיל בפקידה כמו בזמן כורש" [17]. ואילו כשבנו ממישיכי דרכם של תלמידי הגר"א את שכונת מאה שערים ואת המושבה פתח תקוה, כבר כתבו מפורשות בחוברות התקנות, שהם במצב של עולי בבל. בחוברת יסוד מאה שערים

[14] שיבת ציון, סלוצקי, ח"ב, עמוד 14.

[15] בביאורי הגר"א לתקו"ח (56"ג) בדה' "וימין מקרבת" כתב, וז"ל: "כמ"ש וברחמים גדולים אקבצך, שיפקון בסטרא דימינא. אבל בתחלה יתער בשמאלא, שמאלו תחת לראשי. והוא יהיה פקידה כמו שהיה בבית שני בימי כורש, ולא יצאו בו. ואחר כך יתער ימינא".

[16] ירושלים תרמ"ט.

[17] חוברת 'הברית והזכרון' לחברת 'אגודת מיסדי הישוב' פתח תקוה.

צפת פתאום תבנה

הרב מאיר גולדמינץ

[הלק ג]

הוא יכתוב ספר על מצוות התלויות בארץ, ספר שעתידי להקרא 'פאת השלחן'. הזכרנו גם, שהמגיפה היתה כה קשה, עד כי מספר חברי הקהילה הפרושית בצפת ירד מ-461 ל-188!

תוך כדי כך אותם קשיים, תוך כדי הסכנות והיסורים, הגיעה משפחת הלר לארץ ישראל, משפחה מורחבת בת שלושה דורות. הבערה העצומה של אהבת ארץ ישראל היוקדת בלבם, התגברה על כל מעכב ומכשול, ועל כל סכנה

במאמר הקודם כתבנו על תקופת היסורים בצפת, שנמשכה כשלושים שנה - מתקס"ט נאו תקע"ג ועד תר"א. קראנו על העליות הראשונות של תלמידי הבעש"ט והגר"א לארץ ישראל, על היסורים הנוראים שעברו באכדן הנפשות הרב במגפות, בפוגרומים, בגשמי הזעף ובחורבן הגדול של רעידת האדמה, על הכרזת החתם סופר ש"קנאת ירושלים עשתה זאת" והתחושה הנוראה, ולפיה הגיע הקץ לישוב היהודי בצפת, ועל הכרזתו של רבי אברהם מאברישט, בעל ה'בת עין', כי הוא יהיה החלל האחרון, ובמותו תסתיים תקופת היסורין, וכעת צפת תתחיל להשתקם ולהבנות מחדש.

ואכן, ביום י"ב בכסלו תר"א נפטר ה'בת עין', ומכאן ואילך צפת מתחילה תקופה חדשה.

רבי שמואל הלר

הזכרנו בפעם הקודמת, כי שליה ההשגחה העליונה להרים את צפת מאשפתות היה רבי שמואל הלר, מצאצאיו של התוספות יום טוב, וכעת נתחיל את הסיפור בו.

משפחת הלר הגיעה לארץ ישראל בשנת תקע"ד. כאמור בגליון הקודם, שנה זו לא היתה פשוטה כלל וכלל. היא חלה בעיצומה של מגפת הדבר הנוראה שהחלה בשנת תקע"ג והסתיימה רק בשעת תקע"ה. הזכרנו, שמשפחות שלמות נכחדו במגפה. גם רבי ישראל משקלוב אבד במגיפה את אשתו הראשונה וששה מילדיו, ולא נותרה לו לפליטה רק ביתו שיינדל, וגם היא חלתה קשות ונטתה למות. רבי ישראל נדר על מיטת חוליה, שאם תקום ותבריא ממחלתה,

ומחלה. הם הגיעו לארץ ישראל בבחינת 'חולת אהבה אני', והחלו לעסוק בתורה ובעבודה, וגם בעבודה ציבורית.

משפחת הלך הצטרפה לקהילה החסידיית בארץ ישראל [בעיקר בצפת ובטבריה], ועסקה רבות בקידום הישוב היהודי בארץ ישראל ובפיתוחו.

רבי שמואל הלר הגיע בילדותו לצפת ביחד עם הוריו, וכשגדל נשא אשה והקים משפחה.

צפת

מהלכם ומנהגיהם של כל תושבי צפת לגוניהם וסוגיהם, הן היהודים הן הערבים.

רבי שמואל הכיר את סגנונם של הפרושים- המתנגדים. הוא הכיר את גיוונם של חצרות החסידים, ואף למד את שפות הארץ, הן עברית והן... ערבית, וידע למצוא חן גם בעיני התושבים הערבים של צפת.

הוא פיתח מערכת קשרים ענפה עם הקהילות בגלות, ובהתאם לכך היה הדמות המוסכמת הממונה על חלוקת הכספים שהגיעו. הוא מצא מסילות ללבם של אנשי השלטון העות'מנים, לדבר על לבם בשפתם, ולהשתדל אצלם למען תושביה היהודים של ארץ ישראל. הוא הכיר את הקונסולים הזרים בארץ, וידע כיצד לישא פנים לכל אחד מהם, ולהסדר עם

האינטרסים של מדינותיהם. ואף עם תושבי הארץ הערבים הוא יצר דיאלוג פורה. הכרת שפתם, דתם, תרבותם, מנהגיהם, ויחסי הכבוד שלהם הביאו לו הערכה רבה בין הערבים, והוא ניצל זאת לטובת אחיו היהודים.

יתרון זה, של גדילתו בארץ ישראל, היווה כר פורה לשיתוף פעולה בין העדות, וליציאת אחדות בין הקהילות.

כאמור, רוב הרבנים שעלו ארצה עד אז באו עם סגנון הקהילה בה גדלו בחו"ל. לעומתם, רבי שמואל הלך גדל בארץ, בין סגנונות מגוונים. הוא ספג לקרבו את מנהגי העדות השונים, והנהגותו יכלה לחבר בין הדבקים, ולהיות עם ישראל "גוי אחד בארץ" [כחלומו של רבי מנחם מנדל מוויטבסק, אשר אודותיו סופר בגליון הקודם].

הוא איחד בין חסידים למתנגדים, בין אשכנזים לספרדים, ובין עולים מארצות שונות יחד עם הדור שהולך וגדל, ילידי הארץ. אחדות

ברעש הגדול של צפת נספו אשתו ושלושת ילדיו, ואף הוא עצמו כמעט נפל חלל. בשעה שרעדה האדמה, הוא ישב בבית המדרש ועסק בתורה. כאשר ראה כי כותלי בית המדרש נעים ונוטים ליפול, הוא נס על נפשו. אך בטרם הספיק לצאת מבית המדרש, בעומדו תחת מפתן השער, נפל עליו הבית, ורבי שמואל נקבר תחתיו עד חוטמו.

כפסע היה בינו לבין נפחת נשמתו. בחסדי ה', מצאו אותו למחרת והוציאו אותו מתחת לגל האבנים, וכך זכה כי נשמת חיים עדיין תהיה באפו. הוא קבל את חייו במתנה, אך גופו היה חבול, ידו נשברה, כולו שותת דם. במשך כחצי שנה שכב על ערש דווי, עד שרוב גופו התרפא, אך ידו נשארה שבורה ומעולם לא שבה לאיתנה.

בשנים הקרובות עוד

המשיך לשבת על התורה ועל העבודה, עד לפטירת רבו רבי אברהם אברישט, ואז נטל על עצמו את הנהגת הציבור.

רבי שמואל הלך חונן בכשרונות רבים. הוא היה מאוד פקח, והתורה עדנה אותו לדעת כיצד להתנהל עם בני אדם, הן יהודים והן שאינם בני ברית. היתה לו מעלה יחודית שלא היתה קיימת במנהגי הקהילה הקודמים - הוא גדל בארץ ישראל. גדולי ישראל אותם הזכרנו במאמרים הקודמים - הן החסידים והן הפרושים - גדלו בתורה בנכר, ואהבתם היוקדת לארץ ישראל העלתה אותם בעת שכבר היו תלמידי חכמים, והעמידו תלמידים הרבה בארצות הגלות. הם עלו ארצה בכגרותם, ובכח תורתם הנהיגו את הקהילה בארץ ישראל.

לעומתם, רבי שמואל הלך, כאמור, עלה ארצה בילדותו, כך שהוא גדל בארץ ישראל, הכיר את צפת ואת אורחות חייה, ולמד את

צרפתית ליהודים רבים מצפת ומטבריה, ורשם אותם כנתיני צרפת. הדגל הצרפתי, שהיה מונף על ביתו, שמש כמגן ליהודים רבים מהתנכלויותיהם של אנשי הממשל העות'מאני.

פעילות מיוחדת היתה לרב שמואל עבו בנוגע למעמדו של קבר הרשב"י. בנוסף לשיקום בתי הכנסת בצפת, שנחרבו ברעש האדמה, הוא בנה את המבנה מעל קבר הרשב"י, והחל מסורת של חגיגות שנמשכת עד היום. החל משנת תקצ"ג, החלו חגיגות ל"ג בעומר בעיר צפת, בהולכת ספר התורה של משפחת עבו מצפת למירון בשירים, ריקודים ורוב עם. הספר יצא מצפת בל"ב בעומר בשעות היום, והגיע למירון קודם הדלקת המדורה הגדולה בציון הרשב"י. ספר התורה הונח במירון עד לחג השבועות, ולאחר החג הוחזר לבית הכנסת בצפת, עד לערב ל"ג בעומר בשנה הבאה.

שיתוף הפעולה של רבי שמואל עבו עם רבני הקהילה האשכנזית ובראשם הרב שמואל הלר, הביאו לפריחה מחודשת של הקהילה המוכה בצפת, ובזכות זה היא הצליחה להשתקם. תורמים שהגיעו לעיר ובראשם משה מונטיפיורי, מאוד התפעלו מהחיבור בין הקהילות, וראו ב'שני הרב שמואל' כנציגיהם בעיר צפת.

זו היתה הן ברמה הקהילתית והן ברמה התורנית. פסקי ההלכה שלו והנהגתו התורנית את הציבור כללו ציטוטים מפוסקים מכל גוויי היהדות. הוא הביא מדבריהם של גדולי הפוסקים הן האשכנזים והן הספרדים, ואפילו הרבה להשען על הפסיקה הספרדית, כך שכל העדות בצפת הרגישו שהוא אינו מנהיג של קהילה מסוימת, אלא מנהיג את כל יהודי העיר.

בשיתוף הפעולה עם הקהילות השונות בעיר הוקמו בתי רפואה, בתי מלאכה, גידול אתרוגים ופיתוח כלכלי של העיר, יחד עם חיזוק הרוח התורנית.

רבי שמואל עבו

מי שהיה שותף פעיל אתו לאורך כל הדרך, היה רבי שמואל עבו, מרבני העדה הספרדית בעיר.

משפחת עבו עלתה ארצה מאלג'יריה בשנת תקע"ז [תוך כדי תקופת היסורים שעליה סופר בגליון הקודם], ואנשיה שמשו כמנהיגי הקהילה הספרדית בצפת.

בראש העולים עמד אבי המשפחה הרב שמואל עבו, אשר יסד שושלת משפחתית יחודית של מנהיגות ציבורית ופעילות רוחנית מיוחדת לצפת, למירון ולגליל כולו.

בגליון הקודם קראנו בקצרה על הקונסולים הזרים בארץ ועל פריסת חסותם על אזרחי מדינותיהם - דבר שסייע מאוד בעבודה מול השלטון העות'מאני. הגדיל לעשות רבי שמואל עבו, שבאמצעות קשריו עם השלטון הצרפתי, הצליח להתמנות למשרת הקונסול של ממשלת צרפת בגליל. משרתו זו היתה לעזר רב ליהודים, והיא ניצל אותה ככל יכולתו. הוא העניק חסות

רבי יעקב חי עבו, בנו של רבי שמואל

המושבות הראשונות

הצלחתם בהרמת העיר צפת היתה כה רבה, עד כי צפת היתה הראשונה להוציא מתוכה מושבות חקלאיות בארץ ישראל.

הג'רמק

חורבת ב"ק בג'רמק, הר מירון

יסוד המעלה, שנת ה'תרנ"א

ראש וראשון להתישבות החקלאית בארץ ישראל המתחדשת, הוא ללא ספק הג'רמק - ההתישבות בהר מירון שנבנתה על-ידי בני צפת רבי ישראל ב"ק ובנו רבי ניסן ב"ק. בגליון הקודם הזכרנו, שמשפחת ב"ק היתה מהמשפחות המפוארות והבונות את ארץ ישראל. הם עלו ארצה מהעיר ברדיצ'ב בשנת תקצ"א, ומאז לא נחו ולא שקטו, והתמסרו כל ימיהם לקדם את הישוב היהודי בארץ ישראל. הם הקימו בתי דפוס בצפת ובירושלים, הקימו שכונה יהודית מחוץ לחומות העיר העתיקה, ואף את בית הכנסת תפארת ישראל בירושלים שבין החומות. בנוסף לכל אלו, הם הקימו לראשונה בעת החדשה התישבות חקלאית יהודית בארץ ישראל, של שבי ציון השבים אל מולדתם.^[*]

יש לציין, שתלמידי הגר"א

חלמו במשך שנים רבות על הקמת התישבות חקלאית, ומסורת היתה בידם מהגאון מוילנא, שעל ידי הוצאת פירותיה הקדושים של ארץ ישראל נקרב את הגאולה. בפועל, דווקא משפחת ב"ק, מחסידי האדמו"ר מרוז'ין, הם אלו שהחלו בזריעה ובנטיעה.

בעודם גרים בצפת, יצאו לתור מקום בו לא נסתפק עוד כמגורים בארץ בלבד, אלא גם בהפרחת שממותיה, ואיוו להם לנחלה את הר מירון הסמוך, במעלה ההר גבוה מעל קבר רשב"י. הם הקימו את המקום בשנת תקצ"ד - הקימו בתים ונטעו עצים.

הקמת נקודת ישוב חדשה באותם ימים היתה מבצע בלתי-שגרתי כלל. לבנות מקום מן המסד ועד הטפחות ללא תשתיות וללא עזרה ממשלתית, בתנאים וביכולות של לפני כמאתיים שנה - היה זה אירוע שכמעט ולא היה דוגמתו - לא על-ידי יהודים, ואף לא על-ידי ערבים. ההיסטוריה של ארץ ישראל מלמדת, כי מאז הכיבוש הערבי של ארץ ישראל ועד לתחילת שיבת ציון, קמה על ידי הערבים בארץ ישראל רק עיר אחת חדשה - העיר רמלה. כל שאר מקומות הישוב היו התישבות על

[*] עד להקמת הג'רמק היו מעט חקלאים יהודים בארץ ישראל, כפי שכתבנו במאמר על פקיעין. הם היו 'מסתערים' - יהודים שמעולם לא גלו מן הארץ. לעומתם, היהודים ששבו מן הגלות, עסקו בעיקר בתורה ובעבודת ה', ורבים מהם התפרנסו מכספי החלוקה. החיזוש בהקמת הג'רמק ובמיישבות שבו אחריה היה, שהעולים ארצה מקימים גם הם התישבות חקלאית.

מי מרום / יסוד המעלה

את המקום הבא הקימו אנשי צפת בשנת תרל"ב [למעלה משלושים שנה לאחר חורבן הגירמק!]. הרב יעקב עבו [כנו של רבי שמואל] רכש יחד עם חברים אדמות ליד אגם החולה, ושם הקימו מושבה בשם 'מי מרום'. המקום 'מי מרום' מופיע בספר יהושע פרק יא כמקום בצפון ארץ כנען, בו התקיימה מלחמה בין צבא ישראל למלכי הצפון.

כעבור אחת עשרה שנים, בשנת תרמ"ג, נמכרו אדמות מי מרום לעולים ממזריטש. הם עלו להתיישבות במקום יחד עם חברים נוספים מבני צפת, וקראו את שם המקום 'יסוד המעלה'. שם זה נשאר כשם המושבה עד היום.

במסמכים הרשמיים בכל מקום נכתב, שיסוד המעלה הוקמה בשנת תרמ"ג - מה שנכון תחת השם 'יסוד המעלה'. אך ההתיישבות בפועל במקום החלה כבר בשנת תרל"ב.

גיא אוני

מקום מיוחד נוסף שהקימו בני צפת, הוקם כעבור כמעט יובל שנים, בחודש אייר תרל"ח. בני צפת הקימו אז את גיא-אוני, כיום ראש פינה. שלוש שנים קודם לכן רכש תושב צפת בשם אליעזר רוקח חלק מאדמות הכפר ג'עוני, ועל אדמות אלו הוקמה המושבה גיא אוני. מקימה היו בני צפת במובן המלא של המילה - בנים שכבר נולדו בעיר צפת. דור שני לעליה לארץ, שלא הסתפק במגורים בערים הקיימות, אלא חפץ להרחיב את ההתיישבות ולפרוץ קדימה [אם בנוסח הגר"א - "הרחיבי מקום אהלך", ואם בנוסח החסידים - "פרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה"].

ההתיישבות בגיא אוני היתה מלווה בקשיים. לתושבי המקום היה חסר הידע הנדרש לעבודת האדמה, וגם לא היה בידם הידע הנדרש לטיפול בבקר. נוספה על כך בצורת שפגעה

גבי התיישבות קודמת, וכל כפר ערבי שהיה אז בארץ ישראל - היה בנוי על גבי ישוב יהודי קדום.

יהודים גם הם נשארו בערים, גם כאשר היה קשה מנשוא. אפילו כאשר צפת נחרבה, ורבי ישראל משקלוב התיאש מהאפשרות לבנותה מחדש - בסופו של דבר תושביה לא הקימו עיר אחרת, אלא חזרו לבנותה מתוך גלי ההריסות. על רקע זה מובן, כי הקמת הגירמק באותה תקופה היה מעשה גבורה, שאין דומה לו ואין שווה לו.

ההתיישבות בהר מירון התפתחה, וכימי השיא שלה הגיעה לחמש עשרה משפחות. משה מונטיפיורי בקר שם עם יהודית אתו, ואף זכה להתכבד בסנדקאות של בנו בכורו של רבי ניסן ב"ק. הוא ראה את הדלות, ומאוד התפעל מהתחדשות החקלאות היהודית בארץ ישראל, ומקימון המתחדש של מצוות התלויות בארץ.

אולם למרות הרוח העזה שפעמה בקרב אותם יהודים מוסרי-נפש, הקשיים בסופו של דבר הכריעו אותם. רעידת האדמה של שנת תקצ"ז פגעה במקום, אמנם פחות מאשר בשאר הגליל, והם נאחזו באדמה למרות הקשיים. את המכה הסופית נתנה התפרעות הערבים בשנת ת"ר, שהרסו את המקום, שדדו את הרכוש, והמשפחות שגרו בגירמק נמלטו כדי להציל את נפשם.

הזכרנו בגליון הקודם, שבתקופה זו מוחמד עלי שליט מצרים כבש את ארץ ישראל מידי הטורקים, וכן הזכרנו את מרד הדרוזים והפלאחים, את המלחמה בין השלטון העות'מני לשלטון המצרי, עד שארץ ישראל חזרה לחסות תחת שלטונם של הטורקים. בין לבין היתה ארץ ישראל נתונה למלחמות, וחסרה את מוראה של מלכות. הפלאחים החריבו את הבתים בגירמק, והמקום נעזב.

את שרידי המקום אפשר לבקר בשביל טיולים היוצא מפסגת הר מירון.

בית הכנסת בראש פינה

ביבול, ומחלות שחסלו את העדר, ומתישבי גיא אוני עמדו בחוסר כל, והתמודדו מול רעב. בסופו של דבר, המתישבים הראשונים 'נשברו', מכרו את הקרקע לקבוצה אחרת [עולים מרומניה], ובשנת תרמ"ב שונה שמו של המקום ל'ראש פינה', שם העומד למושבה זו עד היום.

יש לציין, כי פתח תקוה עלתה על הקרקע כחודשיים אחר כך, בחודש תמוז תרל"ח, וזכתה שלא כדוין בתואר 'אם המושבות'. לאנשי צפת לא היו ה'קשרים' והפרסום המתאימים כדי לקבל את ההכרה, שזכות הראשונים שמורה להם, ואפילו פעמיים. נאמנם הנסיון הראשון להקמת פתח תקוה נעשה כבר בשנת תרל"ה ליד יריחו, כך שהיוזמה שלהם קדמה ליוזמה להקמת גיא אוני, אך עדיין למי מרום מגיעה זכות ראשונים].

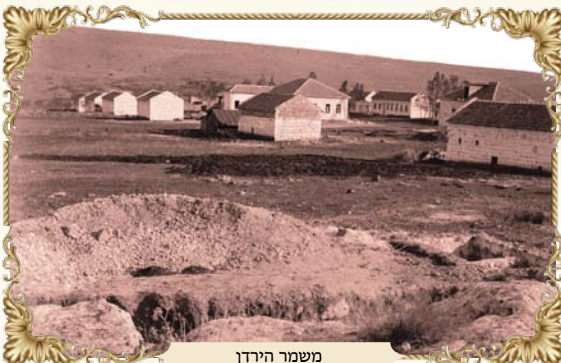

בני יהודה בשנת ה'תרצ"א

ובאו כולכם בברית יחד

גם אחרי פטירתם של הרב שמואל הלר [תרמ"ד] והרב שמואל עבו [תרל"ט], בהנהגת ממשיכי דרכם הן רבני אשכנז [בעיקר הרבנים למשפחת זילברמן], והן הרב יעקב עבו בן הרב שמואל שעמד בראש הקהילה הספרדית, המשיכה הקהילה הצפתית להיות מאוחדת, ובעקבות כך חזקה ומחזקת.

הקשרים של רבני צפת עם הערבים, הכרת שפתם ותרבותם, סייעה רבות להתישבות בכל הסביבה. הם סייעו ברכישת קרקעות, ומתוכם ובזכותם קמו מקומות ישוב רבים יחסית לאותה תקופה - יסוד המעלה [תרמ"ג], משמר הירדן [תרמ"ד], עין זיתים [תרנ"א]^[*], ובני יהודה [תרמ"ז].

משמר הירדן

[*] המושבה עין זיתים אינה הכפר עין זיתים, עליו ספרנו במאמר הקודם, ושאלוי נסו יהודי צפת בעת צרה וצוקה.

הישוב בצפת גדל בקדושה

הישוב היהודי בצפת הלך והתחזק. הגיעו יהודים רבים לעיר נוגם ערבים בעקבותיהם, כמו בכל מקום בארץ ישראל, ייחד עם תהליך שיבת ציון, הגיעו ארצה הרבה ערבים מחפשי עבודה, ונראה היה, כי העיר עלתה על דרך המלך. אמנם עדיין היו לה, לצפת, התמודדויות מיוחדות - קשיי תחבורה עקב העדר דרכים מסודרות, מחסור באדמות חקלאיות, מעט מאוד תעשייה וממילא הישענות על כספי החלוקה, ועוד. אך למול כל אלו היה גם יתרון בסגנונה של אוכלוסיית העיר. הגיעו אליה בעיקר יהודים שומרי תורה ומצוות, והחלוצים החילונים בחרו מקומות אחרים לגור בהם.

בצפת התישבו יהודים רבים יראיה, קבוצות חסידיות רבות, קהילות של פרושים, ויהודים של צורה - אנשי תורה ואנשי מעשה, שמילאו את העיר בתורה ויראת שמים. ההווי המיוחד של צפת, הקדושה והטהרה ששררו בה, תורת הסוד והמסתורין

שאפפו אותה - כל אלו העניקו כח משיכה מיוחד לסמטאותיה, והביאו יהודים רבים בעלי לב בוער לה' יתברך להימשך לאורה. [מהמפורסמים שבהם - רבי ישראל קרדונר, מהחיות הנוהמות בערות צפת, ברוך דוד כהנא ובנו נחמן, חסידי צאנז, שהקימו את בית המדרש של צאנז בעיר, ועוד צדיקים, קדושים וטהורים שקדו על התורה ועל העבודה, והקימו בתי כנסת ובתי מדרש בצפת].

כך התעלתה העיר צפת בתורה, ביראת שמים ובמספר תושביה, עד שהגיעה מלחמת העולם הראשונה, שהביאה בכנפיה מהפכה גדולה בעולם כולו ובמיוחד בארץ-ישראל, מהפכה שאודותיה נספר בע"ה בגליון הבא. ■

בני יהודה

יש לציין, כי מיקומה של המושבה בני יהודה הוא ברמת הגולן, רחוק מאוד מכל ישוב יהודי אחר. התושבים התמודדו עם תנאים קשים יותר מאשר כל מקום אחר. המושבה התישבה וננטשה כמה פעמים, עד לגדיעתה הסופית במאורעות תר"פ, ברציחתם של חלק מתושביה ומנוסתם של השאר.

המקום נשאר נטוש כמשך שנים רבות, עד שאחרי מלחמת ששת הימים, בשנת תשל"ב, הוקם במקום ישוב קהילתי, שב"ה הולך ופורח.

אפשר לומר על בני יהודה, שאף מאמץ לישוב הארץ אינו הולך וריקם. גם אם נראה שאין הצלחה, גם אם המקום ננטש, בסופו של דבר אותה נקודה זוכה לעדנה, והיסורים שארץ ישראל נקנית בהם, נותנים את פירותיהם כבוא את.

הכפר עין זיתים הוא כפר יהודי עתיק מימי קדם, לכל הפחות משלהי ימי הבית השני, והוא היה דומה לפקיעין, כמו כפרים נוספים בגליל, שזכו לרציפות הישוב היהודי כמעט לאורך כל שנות הגלות. לפני כמאתיים שנה, הערבים דחקו את רגלי היהודים מהכפר [כמו בכפרים נוספים בגליל], עד שהפך לכפר ערבי. הכפר נכבש על ידי צה"ל במלחמת העצמאות, בתיו הוחרבו, ותושביו עזבו את מדינת ישראל.

המושבה עין זיתים, לעומתו, הוקמה בסמוך לכפר בשנת תרנ"א על-ידי בני צפת. המושבה עמדה כפני קשיים, כמו כל המושבות באותה תקופה, וב"ה צלחה אותם. המושבה קיימת גם בימינו, היה ופורחת.

רבי נח גד ויינטרוב - פורץ הדרך לארץ ישראל

הרב שמואל יוסף שיינרמן

[פרק שני]

דווקא בארץ ישראל, וכפי שהאריך בכך רבות בספריו הקדושים.

סיפור מדהים סיפר לימים אחיינו ר'

ישראל יצחק כרמל ז"ל [אביו של הרב מנחם כרמל שהיה הבעלים של רשת בר כל], שלא ניתן להסבירו בדרך הטבע. "הייתי ילד כבן עשר, היה זה שנים ספורות לפני שפולין נהפכה למאכולת אש. אמי, שהיתה אחותו של רבי נח גד, שלחה אותי עם מעטפה גדולה לבית הדואר הסמוך על מנת לשלוח לפולין. כמובן, שקיימתי את מצוותה. התגוררנו אז בתל אביב, אני עומד מטרים ספורים לפני בית הדואר לחצות את הכביש, והנה אני רואה ממולי את דודי הצדיק רבי נח גד. 'לאן אתה הולך, ישראל יצחק', הוא שואל אותי במתק לשוננו. ספרתי לו,

שאמא שלחה אותי לבית הדואר לשלוח מכתב לפולין. רבי נח גד עם עיניו הבורקות והחכמות מתבונן בי, ואז, כמו רעם ביום בהיר, הוא אומר לי - 'ישראל יצחק, אם לא קשה לך, תביא לי את המכתב, אני אכנס לדואר לשלוח את המכתב. לך הביתה חזרה לאמא'. כל המשפחה חשבה שבכך תם הסיפור.

אבל לסיפור הזה - כך התברר מספר שנים לאחר מכן - היה המשך. כשעלו אחיו של רבי נח גד לארץ ישראל ממש ערב פרוץ השואה בשנת

אחת הדמויות המופלאות בעולם החסידות במאה השנים האחרונות, הוא הגאון הקדוש רבי נח גד ויינטרוב הירושלמי זצ"ל, שאלפים

מדברי התורה שרשם, ועשרות הספרים שחיבר והוציא לאור, מהווים מקור בלתי נדלה לדורשי חסידות.

עלייתו לארץ ישראל

לפני קרוב למאה שנים התבררה כנס ההצלה למשפחתו ולא לפנים רבים שדרבן לעלות לארץ, והוא גם זכה להמנות על יוזמיו של הישוב היהודי הראשון באזור גוש עציון - מגדל עדר. רבי נח גד אהב את ארץ ישראל כנפשו.

בגליון הקודם הבאנו

קיום לרמות אגדית ומרתקת זו, ששילב בתוכו גאונות, חסידות ואהבה עזה לארץ ישראל. בפרק זה נמשיך בתאור אותה דמות פלאית, מאנשי ההוד שזכו למסור נפשם על ישיבת הארץ.

הכם עדיף מנביא

בשנים שלפני השואה, התמקד רבי נח גד - מעבר לשקידתו והפצת דברי תורתו ותורת אביו - בפעולות רבות שנועדו להעלות את בני משפחתו לארץ הקודש. כמורכב נענה בחפץ לב לרבים מבני פולין שפנו אליו וראו בו מקור השראה לכך, שמקומו של כל יהודי הוא

רבי נח גד בצעירותו

קמפיין "תעמוזה" מתקנת "תשפ"ב כל ההתעוררות - בזכותך!

"לעשות פעלים לעורר אהבה וחמדה בלבות עם בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם, להיותם חושקים ומחמדין לארץ חמדה של אבותינו, ואש יקוד בקרבם לבוא ולירש את הארץ הקדושה... שיחדור בכל בית יהודי ושיפעיל כל נשמה יהודית למען ארץ ישראל... ובוזה ... יתוקן הקלקול, יוסתלק הקטיגור ויתגבר הסניגור ויום הישועה יבוא..."

(הרה"ק ר' יששכר שלמה טייטל זצ"ל הי"ד, אם הבנים שמחה, פרק ג' סוף אות ס"ג)

בזכות השתתפותכם ובשליחותכם בעז"ה נגיע לעשרות ריכוזים חרדיים ומאות בתי כנסת ונקודות הפצה, כעת גם בארה"ב ובקנדה - כל ההתעוררות שתבוא בעקבות כך - בזכותך!

שותף 100 < 340 לחודש
עלות הדפסה ומשלוח של 100 גליונות

שותף בכיר 170 לחודש
עלות הדפסה ומשלוח של 50 גליונות

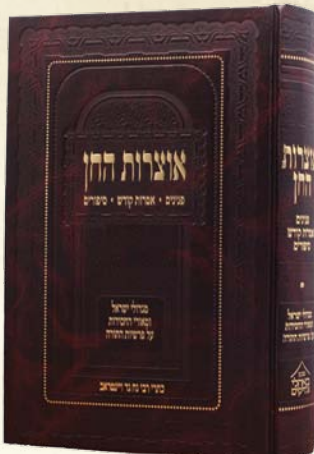
שותף 85 לחודש
עלות הדפסה ומשלוח של 25 גליונות

פרוץ בית כנסת 34 לחודש
עלות הדפסה ומשלוח של 10 גליונות

היה שותף, נשפיע יהודי!
דרך "נדרים פלוס" - אגודת קדושת ציון"
לדרכים נוספות להעברת תרומה:
053-3191618
KDST.SHUTAFIM@GMAIL.COM

תוצ"ו, התברר שרבי נח גד לא שלח את המכתב, אלא פתח את המכתב, קרע אותו לגזרים והשליכו ישר לאשפה. אחרתו של רבי נח גד כתבה לאחיה שבפולין לא לעלות לארץ ישראל עקב מצוקת הרעה הקשה ובעיות הקליטה. "אם חלילה המכתב היה מגיע ליעדו", אמרו אחיו של רבי נח גד - רבי אהרן ורבי יחיאל, שזכו להנצל בזכות פעילותו - "לא היה סיכוי בעולם שנעלה באותם הזמנים, בפרט לאחר כזה מכתב מאחותנו, והיינו מסודרים בפולין".

"אינני יודע
כיצד ידע דודי מהמכתב שהיה בגדר סוד, וכיצד בדיוק נקלע במקרה לרחוב בו הלכתי", סיפר לימים אחינו ישראל יצחק כרמל. "על דודי הצדיק רבי נח גד אין שאלות, עליו ראו במוחש את רוח הקודש ואת אמרת חז"ל - 'חכם עדיף מנביא'".

וזו לשונו של מכתב מרגש שקבל

רבי נח גד מאחיו רבי אליהו שלמה הי"ד בשנת תרפ"ח ארבע שנים לאחר שעלה לארץ ישראל - "אחי יקירי, שמעתי אשר הפרנסה אצלך עוד איננה בסדר, וירא אנכי שלא יעלה בלבך שום רושם ומחשבת חרטה על מה שעלית לארץ ישראל. הן אמת שיודע אני כך ומכיר אני אותך שרצונך והחלטתך עזה, וחס ושלום לא תחרט ולא היית ולא תהיה מאותם שיש להם חרטה על מעשיהם הטובים, אבל לחזק אותך באתי - תחזקנה ידיך, כי רבות עשית, וכמו שאמר בעז לרות (וי' 6-5) כשעזבה את ארץ מולדתה ותלך אל אשר לא ידעה תמול שלשום, גם אתה עזבת ארץ מולדתך ופרנסה שהיה לך ומכרת הכל בזיל הזול כדי לעלות לארץ ישראל...".

מפציר ברבו לא לעזוב את ארץ ישראל

רבי נח גד לא שקט, ועד שפרצה השואה האיומה, היה ניכר עליו, כי משימת חייו היא להעלות כמה שיותר יהודים

שיעזור לו לקבל את האישורים לעלות לארץ הקודש, והוא מספר לו במכתב, שלפני שכתב את המכתב פנה לרבי מענדל מסטריקוב שיכתוב לו מכתב המלצה לרבי נח גד כדי שייסע בהשגת האישורים, אולם הרבי מסטריקוב ענה לו – "אני מכיר היטב את רבי נח גד, שכולו בוער באהבת ישראל, ואני בטוח שיעזור לך לקבל את אשרי הכניסה לארץ ישראל גם ללא המלצתי".

הקמת הישוב ההרדי הראשון באזור גוש עציון

רבי נח גד היה מיוזמי וממקימי הישוב מגדל עדר באזור גוש עציון, שעלה על הקרקע בשנת תרפ"ו לפני 96 שנים. היתה זו למעשה ההתיישבות היהודית הראשונה באזור.

נכדו הרב שבת ויינטראוב אומר, כי "מדובר בפיסת היסטוריה של ממש. יהודים חרדים שהיו דלי אמצעים פעלו במסירות נפש ממש להקים ישוב בגוש עציון במגדל עדר המקראית, מתוך מטרה ברורה

לארץ ישראל, ובכח השכנוע שלו הצליח פעמים רבות. בשנת תרצ"ה, בעת ביקורו השני של רבי אלימלך מנחם מענדיל מסטריקוב זי"ע בארץ הקודש, הפציר רבי נח גד ברבו המובהק שלא יחזור לפולין, ושיעביר את חצר החסידות לארץ ישראל ביחד עם כל משפחת החצר... וכך מספר הרנ"ג בספרו 'שמועות חן': "הלכתי אל הלווית הרב מרדכי מנחם הלוי הבר יחד עם אדמו"ר רבי מנחם מגדל מסטריקוב ודברתי עמו אודות הנפט... ואמרת לי שיש לנפטר זכיה גדולה, שגם גדולים לא זכו לה – שנפטר בירושלים ויקבר בירושלים, ונענה לי בראשו. אמרתי לו, נו... והבין מכך שאיני מרוצה מזה שהוא נוסע חזרה לפולין. ואמר לי האדמו"ר, מה אני יכול לעשות שתלויים בי הרבה אנשים ובני משפחה, והלא אתה אמרת בעצמך שלא כל אדם זוכה

לזה". וממשיך רבי נח גד לספר – "ודברתי עמו אודות כך שישאר בארץ ישראל ארוכות וקצרות, ואמר לי לבסוף – "חדל לדבר מזה, כי ידעתי, בני, בעצמי גדולת ארץ ישראל ועשיתי כל מיני עצות איך להישאר פה, אבל חזרתי על כל צדי צדדים ואין לי לעת עתה עצה אחרת, והשי"ת ירחם עלינו". ואכן, רוב משפחתו של האדמו"ר נספתה בפולין בעת השואה האיומה, ורואים עד כמה למרחוק ראה רבי נח גד, שמש נלחם בכל כחו לעבות את הישוב היהודי בארץ ישראל.

באחד המכתבים הרבים שנמצאו בארכיונו, כותב לו חסיד מפולין מכתב בקשה,

"מדובר בפיסת היסטוריה של ממש. יהודים חרדים שהיו דלי אמצעים פעלו במסירות נפש ממש להקים ישוב בגוש עציון במגדל עדר המקראית, מתוך מטרה ברורה שיהודים שומרי תורה יישבו את ארץ ישראל לזיוון הגאולה. הם הסתמכו על הזוהר חק', שם כתוב שממקום שליד קבורת רחל תבוא הגאולה, וכן ממדרשי חז"ל, ולפיהם השם 'מגדל עדר' שכתוב בחומש בראשית (כ"ה)

(א) רומז לגאולה

ראשוני המתיישבים במגדל עדר

**קמפיין "תעמוזה"
מתקנת "תשפ"ב
כל התעוררות - בזכות!**

מס' גליונות	
100	לע"נ לאה מרים בת ר' ישראל
100	לע"נ ר' שמואל שמשון בן ר' ישראל
100	לע"נ ר' יהושע בן ר' יוסף
100	לע"נ ר' גרשם בן ר' אברהם
50	לעילוי נשמת האשה הצדקנית אילה והבה בת רבי ישראל ע"ה נלב"ע ג' אלול תשע"ט
50	לע"נ יצחק יוסף בן אברהם שלמה
30	לע"נ כ"ק מרן האדמו"ר רבי יוחנן בן רבי משה זצ"ל מעילוי
25	לזכר נשמת הרה"ח חיים שמואל מאיר בן הרה"ח יצחק פיניס ז"ל - הונצח על ידי נכדו.
25	לע"נ ר' אברהם ב"ר משה דב' ז"ל נלב"ע ז' כסלו תשע"ט
25	לע"נ ראש ישיבת 'לב נבי', הרב יששכר אריה ליב בן הרב אברהם יהושע העשיל וינברג זצ"ל
18	לאקומי שכינתא מעפרא
18	לע"נ צבי בן דוד יוסף שטארך הי"ד
18	לע"נ הנה פעסל בת יצחק דובער שטארך (לבת וויס) הי"ד ולע"נ הבה, איש ארץ ישראל: מאיר אהרון בן ניסים זייטנר ז"ל
15	להצלחת מיכל בת דפנה ציפורה
15	להצלחת משה כהנא ומשפחתו שיוכו לעלות ולהשתקע בארצנו הקדושה
15	לע"נ בן ציון קרום בן אורייה, לע"נ יחזקאל בן רחומה, לע"נ אלעזר מכלוף בן רחומה
15	לע"נ ר' שלמה בן ר' יוסף ולרפואת יעקב חונא בן מלכה חיה
15	לרפואת משה חיים בן ציפיה
15	לע"נ בן ציון קרום בן אורייה, לע"נ יחזקאל בן רחומה, לע"נ אלעזר מכלוף בן רחומה
15	לע"נ ר' שלמה בן ר' יוסף ולרפואת יעקב חונא בן מלכה חיה
12	להצלחת עם ישראל
10	הקדשה להשבת משפט התורה, וחייבו כל יראי ה' מכל היצורים.
10	להצלחת נפתלי בן אהובה
10	לזכות קיבוץ כל נדחי ישראל במהרה בימינו
10	למציאת זיווג הגון עבור ורד בת ניקול
10	לע"נ הרב יעקב עקיבא רבני צבי, דורש ציון עיר המשובחה
10	לע"נ חיה שרה בת ר' שמואל בן ציון ע"ה
10	לע"נ רחל בת הנה
10	רפואה שלמה. אהבה בת דיצה לאה.
10	שיבה יב"ד ומשפחתו לעלות ולהשתקע בקרוב בארצנו הקדושה
10	לע"נ ר' חיים ברוך יהודה בן דוד צבי ז"ל
10	לרפואת מנצא בת אתנר דבורה

חיה שותף, נשפיע יחד!

דרכ "נדרים פלוס" - "אגודת קדושת ציון"
לדרכים נוספות להעברת תרומה:
053-3191618
KDST.SHUTAFIM@GMAIL.COM

שיהודים שומרי תורה יישבו את ארץ ישראל לזירוז הגאולה. הם הסתמכו על הזוהר הק', שם כתוב שממקום שליד קבורת רחל תבוא הגאולה, וכן ממדרשי חז"ל, ולפיהם השם 'מגדל עדר' שכתוב בחומש בראשית (ב' 6) רומז לגאולה.

אגודת "זכרון דוד" הוקמה בשנת תרפ"ו, כאשר הרנ"ג ויינטראוב היה הרוח החיה ומי שנתן את הרוח לא רק ללמוד את תורת ארץ ישראל, אלא שיהודים יראי שמים המקפידים על קלה כבחמורה יקימו את הישובים בארץ ישראל.

הישוב עצמו עלה לקרקע בחורף שנת תרפ"ז, והוא ממוקם כעשרים קילומטרים מירושלים, על אם הדרך לחברון. הישוב התקיים במשך שנתיים, כשתושביו חיו בתנאים קשים וסבלו ממצוקות מים ומחסור בקרקע חקלאית.

מסמכים שנחשפו לפני שנה בגנוז המדינה מעלים, כי מדובר היה בתוכנית להקמת ישוב גדול. כך, למשל, במסמך ל'מעלת מושל גליל ירושלים', עליו חתום הרב נח גד ויינטראוב, מפרטים חברי אגודת 'זכרון דוד' ובראשם הרנ"ג ויינטראוב, כי היות וחלקו את מגדל עדר למאה וחמישים מגרשים, הם מבקשים אישור לתוכנית (ראה ליוס).

למרות כל הקשיים שהזכרנו, הישוב שרד והמשך להתקיים, אבל את פרעות תרפ"ט לא הצליחו לשרוד, והישוב ננטש רגע לפני שהפרועים ימ"ש יפגעו במשפחתו.

בפרוץ המאורעות בחודש אב תרפ"ט, נותרו במקום פחות ממנין אנשים. כל השאר נטשו את הישוב עוד לפני הפרעות, עקב הידיעות המוקדמות שהגיעו.

דו"ח ומשקה מתורת רבותי

כאשר הגיע הצדיק מאוטווצק שבפולין - רבי שמעון שלום מאמשינוב זי"ע - לביקור בארץ ישראל שנמשך קרוב לשנה בשנת תרצ"ד, היה זה רבי נח גד שהיה צמוד אליו לכל אשר היה הולך ורושם את דברי התורה ששמע ממנו בחדרו ובעריכת השולחנות, והיה מסתופף כל העת בצלו, ורק מדברי תורה אלו שרשם נוצר ספר שלם בשם 'אמרות טהורות', שנותר לפליטה. למזכרת נותרה גם תמונה מאותם ימים של הרה"ק רבי מאיר'ל מאמשינוב זי"ע (סבו של האדמו"ר שליט"א) משוחח עם רבי נח גד בחול המועד בירושלים, כשרבי נח גד הולך בבגדי לבן וחבוש שטריימל.

לאחר שעלה הכורת על כל הקהילות היהודיות בפולין והושמדו מיליונים מאחינו בני ישראל הי"ד על ידי הצורך

יהודים מתפללים בשער הכותנה, תרמ"ט

"שעריך הם דופקים"

ותיקין בשער הכותנה בערבי שבתות

ב"ה זכינו שמזה כמה שנים מתקיים בכל יום שישי מניין שחרית כותיקין בשער הר בית קדשינו, בהשתתפות עשרות אברכים ובני ישיבות, כהמשך למנהג ארץ ישראל שתוקן בימי הגאונים. בשנים האחרונות המניין מתקיים בשער הכותנה - המקום הנגיח הקרוב ביותר לקודש הקדשים מחוץ להר הבית, הידוע כמסוגל לישועה ומאות שנים שנהגו בני ירושלים לשפוך שיחם בו, לאחר תפילת שחרית נאמר סדר תפילה קצר בנוסח שתיקנו הגאונים לומר במקום זה. הציבור מוזמן בברכה להצטרף למניין מיוחד זה עם הנץ החמה, כמנהג ישראל מזה אלף שנה. ויה"ר שתישמע שוועתינו ונוכה לראות במהרה בבנין ביהמ"ק

"נוראות תענינו בעמדינו מזל שער

סלחתי נקשיב בבואינו בשער"

("מתוך פיוט שתיקנו הגאונים לומר בשערי הר הבית.")

// כיבוד מוגש לאחר התפילה // המעמד מאובטח ע"י הרשויות, ומותנה בשמירה על נהלי קורונה

לבידורים: 054-842-3801

קמפיין "תעמוזה" מתקנת "תשפ"ב השותפים שלנו כותבים

א- לתרום לחיבור כל החלקים עד לקיום כלל רצון ה'.

ב- להעמיד שלמות של כל חלקי רצון ה' בחיבור א.ק., ירושלים.

הדבר חיוני שיהודים חרדים - עם דקדוק ההלכה ואהבת התורה שיש בהם - יאמצו את המושג של כיבוש ויישוב הארץ כמובנו המלא. זכות גדולה היא עבורי להיות שותף ב'קדושת ציון'!

- הרב דניאל מייזס, רמת בית שמש.

החיבור בין ציבור יראי ה' וארץ הקודש הינו טבעי ומובהק.

העמקת ההכרות עם קדושת הארץ המובטחת לא תמיד נמצאת בסדרי הלימוד,

וממילא, כפועל יוצא - הקשר עם ארץ הקודש רפוי לעיתים קרובות.

'קדושת ציון' ממלאת רכיב חשוב ביותר בתודעה ובהעמקת הקשר התורני עם ארץ הקודש.

כאיש ציבור שמשתדל הערב והשכם לבנות את קומת הרוח בארצנו,

שנלחם על הארץ כפשוטו - אני מוצא את 'קדושת ציון' כארגון כבעל משמעות אדירה וחשובה לחיזוק ציבור יראי ה' ולחיזוק הקשר עם ארצנו.

בברכה,

אלעד צדיקוב - חבר מועצת העיר הוצליה.

היה שותף, נשפיע יחד!

ד"ר "נדרים פלוס" - "אגודת קדושת ציון"

לדרכים נוספות להעברת תרומה:

053-3191618

KDST.SHUTAFIM@GMAIL.COM

הנאצי ימ"ש - וביניהם רבותינו הק' מצוקי ארץ מארץ פולין אשר יחד אתם נחרבו חצרות החסידות - ראה רבי נח גד את מטרת חייו לשקם ולחזק את עולם החסידות בארץ ישראל על כל חצרותיה וגונויה. רבי נח גד פעל ככל שביכולתו, כדי שאותן חצרות קודש שנחרבו, יוקמו לתחיה בארצות החיים, בארץ ישראל. רבי נח גד עודד ודרבן את חבריו שיטלו על עצמם את ההנהגה וימשיכו ביתר שאת לנהל ביד רמה את צאן מרעיתם בדרך החסידות. בטללי תחיה ואמרי נועם היה מחזקם ומעודדם, וכותב את דברי תורתם בספריו הרבים, כדי להנחיל את מורשת החסידות לדורות הבאים.

כשנה לאחר עלייתו לארץ הקודש בשנת תרפ"ה, החל להדפיס ולהפיץ את תורת אביו הגדול הרה"ק רבי יעקב דוד מראדומסק וצ"ל, בסדרת הספרים 'מימי הירדן', 'אבני המקום', 'מכלל מציון', הגדה של פסח 'נאוה תהילה', 'מטע אהלים עם פרי מטעו', כאשר הוא משלב בהם את דברי תורתו והסכמותיהם של גאוני דורו.

בשנת תש"ב החל רבי נח גד להוציא אל הפועל תכנית שרקם במשך שנים רבות - הדפסת סדרת קונטרסים הנושאים את שמו לפי סדר ה'אלף בית', הלא הם 'ספרי החן' שמאגדים בתוכם אוצרות בלתי נדלים של דברי תורה וחסידות ששמע מפי מקורות מוסמכים משולבים ברעיונותיו וחיידושי הנפלאים. עד לשנת תשי"ג הספיק להוציא לאור ארבעים וארבעה קונטרסים 'מלאי חן'.

במהלך אותן שנים הוציא לאור גם את ספריו על חגי ומועדי ישראל, שבת וראש חודש. בכך לא הסתיימה עבודתו והוא הניף ידו שוב בחמשת ספריו על המגילות: 'רזי לי על שיר השירים'; 'שער בועז' על מגילת רות; 'אלישיב' על מגילת איכה; 'אש המזבח' על מגילת קהלת; 'עורה כבודי' על מגילת אסתר. בשנת תשי"ג החל רבי נח גד בסדרת ספרים חדשה על סדר פרשיות התורה, בשם "דביר הגן" יקבנו. ברם, לא זכה לסיימה אלא עד פרשת וארא - ונסתלק לעולמו באמצע עבודתו. מכון 'באהלי צדיקים' בראשות נכדו הרב שבתי ויינטראוב פועל בימים אלו לההדיר את כל ספריו וכתביו בכל מכמני התורה של רבי נח גד ויינטראוב, לאור הביקוש הרב בקרב כל שכבות הציבור. ■

בפרק השלישי והאחרון בסדרה בגליון הבא יובא אודות פעילותו הציבורית של הרב נח גד ויינטראוב, אשר גם בה ניכר היה במוחש כיצד אהבת העם והארץ בערו בלבו עד בלי די.

תעוררו את האהבה!

את שיבת השכינה לציון ברחמים. מעתה אין שום תרוץ בעולם על ישיבת חו"ל. כאילו אין לו אזה.

אמנם הכותב הציב את יסודותיו רק על דברי שני מאורי האומה בדורנו – מרן החזון איש זי"ע והה"ק בעל נתיבות שלום זי"ע. אבל הדברים אינם צריכים ראייה. הלא כל מי שאינו עיוור רואה את זה בחוש. ומי ששואל 'מאן יימר?' – ענה לו – 'אימר אתה! אתה לא רואה מה קורה?'

ואם רבים מאד מגדולי ישראל [אשר דבריהם מובאים תדיר בגליונות 'קדושת ציון'] אמרו כך לפני כל-כך הרבה שנים, כשהיה זה רק מצב של אתחלתא דאתחלתא – מי יכול להתעקש היום?

אמת, הדברים אינם מתפתחים בקצב שהיינו רוצים ולא בצורה שהיינו רוצים. ויש הרבה קושיות על התהליך. יש לזכור, כי יש מנהיג לבירה, והוא לא חייב לנו תשובות מדוע הבירה עדיין דולקת. אבל את רצונו ית' חייבים לקיים. כל התורה כולה ודברי הנביאים וחז"ל מלאים מפה אל פה, שזה רצונו ית', שעם ישראל יתחבר עם ארץ-ישראל.

אלא שגם התשובה השניה, שהכותב הנ"ל מיאן לבנות עליה – גם היא אמת פשוטה וברורה – 'אין דנים אפשר משאי אפשר'. בכל הדורות מאז גלה ישראל מארצנו היה פשוט 'אי אפשר' לעלות לארץ-ישראל. וגם כשזה התאפשר ליחידים ממש תוך קשיים מרובים ולפעמים גובלים בפיקוח נפש נוכפי שבאמת היה, ואכמ"ל, אבל ודאי ודאי לא לציבור. והבינו כל קדוש קמאי, שעדיין אין הזמן ראוי. אבל בזמננו הרי זה 'אפשר'. ולא רק שאפשר, אלא שכל התנאים הגשמיים והרוחניים צועקים – 'קומו ונעלה'. היאך יושבים מנגד ומחפשים תירוצים?

קראתי את מאמרו המצוין של הרב משנה מלוביצקי שליט"א בגליון הקודם, ושפתיים יישק. הגיע הזמן לדבר אל יושבי החושך מבלי להתגונן ומבלי להתחנן. לתקוף! מה לכם יושבים דשנים ורעננים על אדמת נכר בזמן שארץ חמדתנו משוש כל הארץ פורשת את כנפיה, כאם שמחכה לעולליה שנקרעו ממנה זמן כה רב. הלא רוץ נרוץ בכל כחנה להתחבק ולשוב לחיק השכינה הקדושה. הגיע הזמן להפוך את היוצרות – לא אנחנו יושבי ארץ הקודש הם 'לא בסדר', חשודים בצינונות למחצה לשליש ולרביע, ולכל הפחות במחשבה. לא!! אתם, יושבי מונסי ולייקווד, הנכם חשודים בעבודה זרה למחצה לשליש ולרביע. ולכל הפחות במחשבה. עבודה זרה – הכוונה שעבודת ה' שלכם היא זרה לתכליתה, שהיא עשיית נחת רוח לאבינו שבשמים. מה לכם מעכבים את ביאת המשיח? סינא לכו בני בכל!

אלא שהרב מלוביצקי מתמודד עם ה'טענה' – איפה היו כל קדושי קדם מהאמוראים הקדושים ועד לתלמידי הבעש"ט הק', שישבו בכל חייהם בארצות החושך ולא עבדו ח"ו ח"ו לע"ז.

התשובה שנתנה היא התשובה הנכונה, ואי אפשר להתווכח עליה. עד לדור זה בעוונותינו הרבים, קדושת ארץ-ישראל והשראת השכינה שבה עברו למרכזי התורה בכבל, בספרד, בצרפת, בפולין וכו' אצל צדיקי וקדושי האומה. עד כאן! נחמו נחמו עמי יאמר איהיכם. הנחמה החלקית עד עתה של הקב"ה לעמו לאחר השואה האיומה היתה חזרת השכינה לחמדת תבל – פריחת התורה בישיבות הקדושות, פריחת יראת שמים וחסידות, דבקות ושמחה בקב"ה ובמצוותיו בחצרות החסידים ובכל מרכזי היהדות בארץ הקודש היא מעבר לנתפס בשכל. ורואים בחוש

קמפיין "תעמוּלָה" מתקנת "תשפ"ב השותפים שלנו כותבים

אני לא 'תורם' לקדושת ציון, אני רק מקוה שמה שאני נותן - נחשב לי שאני משלם את חלקי - משה מ, קרית גת. חשוב לצרף את אחינו החרדים בארץ ובחו"ל למאבק על ארץ ישראל ברוח תורתם והוראתם של גדולי ישראל - ש.מ.

גם אם יש דעות שונות בנוגע לתהליך שיבת ציון ברמה המעשית והמדינית, חובתנו כיהודים מאמינים להשתוקק ולשאוף לקיומן המלא של הנבואות בדבר היעוד שלנו כעם בארצו להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש ואור לגויים בכל תחומי החיים - הגשמיים והרוחניים כאחד.

חובה זו אינה בגדר השתוקקות ותפילה גרידא, אלא היא הגורם הישיר ואולי גם היחיד להגשמת חזון הנביאים וחזרת השכינה למקומה, כמאמר חז"ל - 'אין כלל ישראל רואין סימן לטובה עד שיבקשו מלכות שמים, מלכות בית דוד ובנין ביהמ"ק".

'קדושת ציון' לקחה על עצמה את המשימה החשובה לעורר את השאיפה אצל כל יהודי ברמת הביקוש העכשווית ביותר, ולא להשאיר אותה כחלום ציפיה רחוק שנפגשים איתו בין דפי סידור התפילה - משום כך חובתנו להיות חלק ממשימה חשובה זו בכל דרך אפשרית - פ.פ., פסגת זאב, ירושלים.

היה שותף, נשפיע יחד!

דרך "נדרים פלוס" - "אגודת קדושת ציון"
לדרכים נוספות להעברת תרומה:
053-3191618
KDST.SHUTAFIM@GMAIL.COM

הדברים עמוקים יותר. יש לזכור, שהקב"ה השביע את בני ישראל לא לעלות בחומה ולא לדחוק את הקץ - 'אם תעוררו את האהבה' - '**עד שתחפץ**'. [נשימו לב - הפסוק מכנה את השיבה לארץ-ישראל בתואר 'אהבה'. זה שווה יותר מכל השכנועים]. יש כאן הוראה חזקה - '**עד שתחפץ**'. דא עקא - היאך נדע מתי תחפץ? נח מאד ליושבי כבל לקבוע - רק כשנראה עני רוכב על חמור ושופר גדול ישמע בכל העולם. [אל דאגה - גם אז יהיו מי שיאמרו, שקול השופר זה מעשי ידי... ועוד אחד מהנסיגות הגדולים של עקבתא דמשיחא, ואסור להתפתות...].

אבל יש עוד סימן מובהק של 'תחפץ', והיא ה'אפשר'. את ה'אפשר' הזה לא יצר שום בשר ודם, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו. אין שום דרך להבין ולהשיג את מה שמתפתח כאן בשנים האחרונות. רק להקשיב ולשמוע את צעקת ה'תחפץ' - בואו ותעירו ותעוררו את האהבה, כי חפצתי בכם!

זאת התשובה הפשוטה והאמיתית לשאלה מדוע בכל הדרות לא עלו - כי לא היה אפשר. וממילא לא היתה זו עת שתחפץ. וממילא גם היה אסור בשבועה חמורה [לציבור, כמוכן, בחומה]. הם שמעו את דבר ה' - אל תעלו, כי אינני בקרבכם, ולא - תנגפו וגו'.

אבל היום - געוואלד! היום?! השכינה הקדושה מצפה ומשתוקקת לשיבת בניה ברינה.

סוף סוף הגיעה עת ה'תחפץ. תעירו ותעוררו את האהבה!

קמפיין "תעמוּלָה" מתקנת "תשפ"ב כל ההתעוררות - בזכותך!

קבל את גליון 'קדושת ציון' המודפס בדיוור ישיר לבית! היה שותף במפעל 'קדושת ציון' באחד מהמסלולים השונים (נקודת הפצה בארץ - 55 ₪ לחודש, או הפצת 10/25/50/100 גליונות גם בחו"ל ב-340 ₪ / 170 ₪ / 85 ₪ / 34 ₪ לחודש), ותוכל לקבל בקביעות את הגליון המודפס ישירות לביתך. לפרטים ולמסירת כתובת לקבלת הגליון: KDST.SHUTAFIM@GMAIL.COM או בטלפון 053-3191618.

לשותפות עשוי: דרך "נדרים פלוס" - "אגודת קדושת ציון"
להעברה בנקאית: 'קדושת ציון' - בנק מזרחי (20 סניף 459 מספר חשבון 109491

עיונים בדרכי העבודה

הרב אליהו ברים

[פרק לג]

- **"סיכום** נפלא בראשי פרקים... תוכל לפרט כיצד התובנה שלנו נוגעת בנקודה של הקנאה?"

"כן! למעשה, הקנאה מבוססת על התחושה, ולפיה הצלחה של השני רלוונטית לגבי - בין אם היא מחייבת אותי להעלות רמה או למצער רק מדגישה לי את מקומי הנחות לעומתו. ולכן, כאשר ברור לי שמה שעושה או אומר השני אינו משנה אותי וגם לא משנה לי, אין מקום לקנאה להתעורר, אחר שאני יכול להיות שמח בחלקי ובתפקידי. אמרתי טוב?"

- **"טוב** מאוד. יפה. ולמה תרצה להמשיך?"

"אשמח להתברר במידה נוספת."

- **"באיזו** מידה?"

"אני מניח שכדאי להתקדם לפי סדר של קשר בין המידות, אבל אותי דווקא מסקרן לברר את מידת ה'כעס'. איך הכעס קשור לתובנה המדוברת שלנו. למרות שזה לא ממש קשור לקנאה בה עסקנו. בסדר?"

- **"בסדר** גמור! ראשית אולי אפתיע אותך, אך לעניות דעתי הקנאה והכעס קשורות מאוד. גם אם אולי לא בהופעה החיצונית שלהן, בשורש הנפשי שלהן הן קשורות מאוד, אולי אפילו הכי קרובות."

"מעניין..."

קנאה, כעס, רוגז, חימה

- **"כן.** על הקשר ביניהן מורה הפסוק שכבר הזכרנו בשיחה הקודמת. 'הם קנאוני בלא א'כעסוני בהבליהם'. או פסוק נוסף - 'כי קנאה חמת גבר', ועוד רבים. הבה נגדיר בעזרת ה'. ובכן, הביטוי 'כעס' לא מופיע במקרא פעמים רבות. באותן מקומות שבו הוא מוזכר, אין הכוונה בהכרח לכעס, כמו שאנו מכנים אתו. מה שאנחנו מכנים 'כעס',

"עברו עברו בשערים פנו דרך העם סלו סלו המסלה סקלו מאבן הרימו גם על העמים."
(ישעיהו כג')

"שבעה שמות יש לו ל'יצה'ר... ישעיהו קראו מכשוף, שנאמר (מ'): 'ואמר סלו סלו פנו דרך הרימו מכשוף מדרך עמי', יחזקאל קראו אבן..."
(סוכה נג')

- **"שלום** לך שוב, בן-ציון!"

"שלום לך שוב, ר' אליהו! זה זמן רב מאז נפגשנו לשיחה ראויה לשמה!"

- **"אכן.** מה' מצעדי גבר. הוא זה שקובע מה יהיה ומתי יהיה... למעשה זו השיחה הראשונה שלנו בשנה זו... הזדמנות להתחלה חדשה... במה תרצה לעסוק היום?"

"אני רוצה להמשיך בנושא בו עסקנו. התחלנו באמירה כללית, האומרת שהתובנה בה עסקנו רבות, הלוא היא ההבנה שמה שאומרים עלי או חושבים עלי האחרים, למעשה אינו מעלה ואינו מוריד ממצבי האמיתי. למרות שזה נשמע פשוט או אפילו כמטופש, זו למעשה ההרגשה של רוב ככל האנשים באופן טבעי. האמירה שלך הייתה, שהתובנה הזו עומדת בשורש לכל המידות הרעות 'החברתיות'. משם יצאנו לביורר מה הן בדיוק 'מידות רעות', ובעצם לביורר מהו בעצם גדר ה'רע' ו'הטוב'. משם המשכנו לתחילתו של ביורר ממוקד של ענייני המידות. פתחת במידת ה'קנאה', שהיא, כמו שהראית, איזו שהיא נקודה פנימית של 'אכפתיות', חוסר יכולת להשאר אדיש למציאות מסוימת שמתרחשת. הראית כיצד הקנאה היא 'חוץ לשורת השכל והחכמה', וגם הבהרת את הנקודה, בה התובנה שלנו יכולה לשמוט את הבסיס להרגשת הקנאה הרעה בזולת. נמשיך?"

קמפיין "תעמוזה" מתקנת "תשפ"ב" השותפים שלנו כותבים

יש כל כך הרבה דברים חשובים שאפשר לכל יהודי לעשות, ובאמת אין לאף אחד כח לעשות פעולות על כל דבר שלדעתו זה דבר חשוב. ב"ה שיש אגודת 'קדושת ציון', שמעוררים את הציבור לאהבת וחבת הארץ, ומשמעותה של א"י, וידוע, שדבר זה יביא את גאולתנו, כמאמר הכתוב - "אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד - כירצו עבדיך את אבניה", וכמו שפירש הכוזרי, שהזמן של הגאולה תלוי בזה שלכל ישראל יאהב את ארץ ישראל. ולכן ב"ה שקיימת אגודת 'קדושת ציון', שמעוררים את העניין בגדול, ואני מרגיש זכות גדולה לתרום, כי ב"ה יש לי שותפות בדבר הגדול הזה שהובטחנו בכתובים, שזה יביא לגאולה שלמה בב"א.

- מ.מ.א.

מפני שהמפעל שלכם מפיץ ציונות ללא עיוותים - אמת ה'. - ש.פ.

אהבת ה' - ח.מ.א., ירושלים

אני תורם כדי לקחת חלק ביישוב ארץ ישראל וצמיחת הגאולה
- ברוך יהודה לעבאוויטש, ירושלים.

והמבין ויורד בדעתו לסוף קדושת א"י וקדושת נפשו ימסור נפשו וכל הונו רק לעלות ולראות [חתם סופר פ' שלח] - ב.מ., ירושלים.

היה שותף, נשפיע יהודי!

דרך "נדרים פלוס" - אגודת קדושת ציון"
לדרכים נוספות להעברת תרומה:
053-3191618
KDST.SHUTAFIM@GMAIL.COM

מצב שבו האדם 'מתרחח' ומגיב בצורה תוקפנית בלתי נשלטת - זהו הרגש שבא בעקבות הכעס. הוא הנקרא 'חימה'. מידת הכעס נקראת בחז"ל, וגם בלשוננו, 'רגזנות'. פירוש המילה 'רוגז' הוא חוסר מנוחה. וכאן הציבור לקנאה. כזכור, הגדרנו את הקנאה כ'נגיעה בנקודה רגישה אצלנו שמעוררת אותנו שלא לשתוק. שמשוהו מקומם אותי'. גם שורש הכעס הוא כזה. אלא שהנגיעה היא בנקודה שונה במקצת, הגוררת אחריה, כמוכּן, תגובה שונה."

"נו, אז מה ההגדרה?"

- "ננסה לנסח בצורה מדויקת. בוא נתחיל ממקום אחר. מה גורם לכעס לבוא? באיזה מצב אדם כועס?"

"לא חסר... מקובל לומר שאדם כועס כאשר עוברים על רצונו."

**מידת הכעס נקראת
בחז"ל, וגם בלשוננו,
'רגזנות'. פירוש המילה
'רוגז' הוא חוסר מנוחה**

**כעס עניינו חוסר יכולת
להשאר שליו ורגוע כלפי
התנהגות שגורמת לי
תחושה של השפלה וזלזול**

- "יפה. יש לזה מקור, ואפילו רמז במס"י, במשפט - "יש רגז... הוא הנכעס על כל דבר שיעשו נגד רצונו" (פסוקים ד"ה ודלני עמס). אך ננסה לבדוק את הדברים. נקח דוגמא מהחיים. יש לך דוגמא למצב בו עלה בך כעס?"

"כן... לא מזמן... קבעתי עם חבר ללכת יחד לחתונה. חכיתי לו במקום היעוד בשעה

היעודה והוא לא הופיע. בתחילה הייתי עדיין רגוע. קורה. כאשר המשיך הזמן לעבור והוא עדיין לא הופיע, התחילה להתפתח אצלי טרונגיה כלפיו. 'מה זה? רציתי כבר לצאת, רציתי להגיע מוקדם'. והנה הופיע החבר באיחור, ובגללו הפסדתי את האוטובוס והגעתי באיחור."

- "יפה. מקרה מצוי. מה קרה אחר כך?"

"הערת לי לו בעדינות, שהוא לא בסדר בכך שאיחר. הוא הגיב בביטול. 'מה אתה לחוץ, אפשר לחשוב מה הפסדת'. כאן כבר ממש התרגזתי. 'סליחה?! זו חוצפה! קבענו שנצא יחד, אני טרחת, ויתרתי על דברים שחשובים לי כדי לעמוד בדיבורי, ואילו אתה התרשלת, ואפילו לא מרגיש עם זה שום בעיה! הוא הרגיש שלא בנוח והסביר לי שלא התרשל, אלא שהתעכב שלא באשמתו מסיבה מוצדקת. זה לא הרגיע אותי. רק אחרי שספר לי מה עכב אותו והבנתי שבאמת לא הייתה לו ברירה, נרגעתי. אך עדיין עצבן אותי שהוא הגיב לי

כלל! הוא ביטל את רצונך כאילו אתה כלום! זו תחושה קשה של השפלה. בתחילה נסית לשכנע את עצמך שהוא אינו מתעלם ממך, אלא זה מקרה שקרה לו. מכיוון שאתה אדם עדין וטוב, הערת לו בעדינות מתוך רצון שיכיר בכך שגרם לך לעוגמת נפש, גם אם לא במתכוון, ו'יאשר' שאכן הוא לא מזלזל בך בכך שביטל את רצונך. אך מה קרה עכשיו?

כאשר הגיב לך בביטול, ואף זלזל בך באומרו שלא גרם לך כל צער אלא זו רק קפדנות שלך - גברה חמתך. זה כבר זלזול ברור, ואולי אף מכוון. וכאן נראה בכיורו המהלך של הכעס. הגבת לו - 'זו חוצפה!' כאומר, יש לי כבוד! יש לי רצון! מאין הרשות לבטל את רצוני כאילו אני לא חשוב! כאן הוא הבין, שעליו לפייס אותך. מה הוא עשה? הסביר שלא התרשל אלא היה אנוס. מה מנחם בזה? זה נוגע בדיוק בנקודה הזו! מה שבעצם הוא אומר זה שהוא אינו מזלזל בך ואינו מבטל את רצונך כאילו אינו, אלא הוא מחשיב אותך ואת רצונך, אלא דבר שלא קשור בכך הוא זה שגרם לו שלא לעשות את רצונך. כאשר אכן השתכנעת שכך היה הדבר, שככה חמתך. אלא שהיה כאן זלזול נוסף, בכך שכינה אותך 'לחוך' והתכחש לצער שגרם לך, שזו הרגשת השפלה בפני עצמה. רק כאשר הכיר בכך שציער אותך והתנצל בפניך, שזהו מעשה של השפלה שהשפיל את עצמו בכך שהכיר באשמתו ובהתנהגותו הלא מכבדת כלפיך - אז כבר הכל חזר למקומו והתפייסת. אם הוא מכיר בכבודי ובחשיבות של רצוני - אכן אין טעם להמשיך לכעוס. מה אתה אומר?"

אתה הוא מה שאתה ומי שאתה. ואם יאמרו עליך כך או אחרת, אין זה נוגע למה שאתה באמת כלל! ואם אתה לא באמת מושפל ממה שעשית לך חברך, מצד האמת אין מקום לנסות להתגונן ולקומם את כבודך שהושפל!

"מדהיב! דבר דבור על אופניו! אז מה ההגדרה שאתה מוציא מכאן?"

- **"כמו שאמרתי.** או אם נשתמש בנוסח דומה למה שהשתמשנו בהגדרת הקנאה - כעס עניינו חוסר יכולת להשאר שליו ורגוע כלפי התנהגות שגורמת לי תחושה של השפלה וזלזול. הכעס גורר תגובה תוקפנית שהיא ה'חמה', מתוך

בזלזול, כאילו הוא לא עשה לי שוב דבר. הסברתי לו שהיה לי ממש חשוב לבוא בזמן, וזה לא סתם שהייתי לחוץ. רק אז הוא הבין והתנצל."

- **"מציין.** בוא ננתח כעת את המקרה הזה וננסה להבין ממנו את הנקודה של הכעס. האם המקרה הזה עונה על ההגדרה של 'ביטול הרצון'?"

"לכאורה כן! רציתי להגיע לחתונה בזמן ולא נעשה רצוני."

- **"אם כן,** מדוע התפייסת כאשר הוא הסביר לך את הסיבה המוצדקת לאיחור? וכי כעת לא התבטל הרצון? בהמשך, כאשר הערת לו בעדינות והוא הגיב בביטול, ממש התרגזת. מדוע?

הרצון שלך שוב התבטל? מה קרה כאשר הוא הבין שאכן גרם לך צער אונזק והתנצל? מה הרגיע אותך? הרי המצב אותו מצב, הרצון שלך לבוא בזמן לא יצא לפועל. אם אכן הנושא הוא ביטול הרצון, מה יועיל זה שהוא מכיר במה שעשית לך? עוד נקודה - שים לב לתגובה שלך. 'זו חוצפה!' זוהי תגובה אופיינית למקרה של כעס. מדוע?"

"בני!"
- **"מה אתה מציע?"**

"שמעתי הגדרה אחרת לכעס, דומה למה שאמרתי. התסכול שיש בין הרצוי למצוי גורם לכעס. זה מתאים?"

- **"מה אתה אומר?** נראה לי שאותן שאלות שייכות גם כך!"
"נו, אז מה אתה אומר?"

כעס - תקומה מהשפלה

- **"בעזרת ה'.** נראה לי שההגדרה לכעס היא 'תגובה רגשית תוקפנית בעקבות הרגשה של השפלה'. מה אתה אומר? בוא נבחן את ההגדרה לעומת המקרה שהבאת. אתה רצית להגיע לחתונה מוקדם. האיחור של חברך, לפי הנתונים שעמדו לפניך בתחילה, התפרש כאילו הוא לא ראה אותך

קמפיין "תעמוזה" מתקנת "תשפ"ב" השותפים שלנו כותבים

אני מתפעל ונהנה מהפעילות המדהימה והנדירה של הארגון והמטרה החשובה והנעלה שכל חיי הייתה משאלת ליבי, ושעוד ועוד יהודים יבינו את ערך הענין, במיוחד מאחר והורי עלו מחו"ל ולא מפסיקים להודות לה' על הזכות להגיע לא"י, ללמוד ולהתפלל ולחיות את החיים כיחודי ללא חת ופחד. וזכינו להוולד כאן, יש לנו בכלל צד להתלונן? או להצטער? תודה לכם על כל הפעילות! אשריכם, ישלם ה' פועלכם!

- ר.ד., נתיבות.

כשנתקלתי בגליונות

שהם ממש הפלא

ופלא ומלא תוכן,

לא רק שמצאתי

את המקום שמבטא

את כל המסרים האלו

באופן כ"כ בהיר וברור,

אלא יותר מכך,

מצאתי שאיני היחיד בזה,

אלא ברוך ה'

יש ציבור יהודים גדול

שחי עם המציאות,

להכיר ולראות את חסדי ה',

את דברי הנביאים הקדושים

שמתממשים ומתקיימים

לפני עינינו

- שרולי ב., בורו פארק.

היה שותף, נשפיע יהודי!

דרך "נדרים פלוס" - "אגודת קדושת ציון"

לדרכים נוספות להעברת תרומה:

053-3191618

KDST.SHUTAFIM@GMAIL.COM

רצון של הנפש לקומם את כבודה המושפל, ולכן היא תגיב בצורה משפילה כלפי גורם ההשפלה. מובן? אפשר לראות זאת בין בני אדם. כמוכן, אדם ניכר ככעסו, ויש עוצמות ואופנים שונים של תגובה, אך תמיד יהיה בו מאפיין של השפלה לשני. במקרה החמור ביותר תהיה התגובה תקיפה ממשית וגופנית של הגורם לתחושת ההשפלה, עד כדי רציחתו, שזו היא כמוכן ההשפלה הגדולה ביותר הקיימת... במקרים חמורים פחות תהיה זו הכאה גופנית, שגם היא השפלה גדולה והוראת עליונות, במקרים עדינים יותר יהיו גידופים ודברי השפלה בתגובה להתנהגות המשפילה. שים לב, שאפילו במקרים המתוקנים יותר, מה שמכנה הרמח"ל 'עודהו ישמור עברתו' - המחשבות של העברה השמורה הזו תהיינה מחשבות השפלה כלפי מושא העברה. ואפילו במקרה שאדם רוצה לפייס את עצמו, הוא נוטה למחשבות 'זכות' כלפי הפוגע, שאינן אלא מחשבות השפלה כלפיו. כדוגמת 'טוב, מה כבר אפשר לצפות ממנו', או 'מי הוא בכלל שאתיחס לדברים שלו', 'עזוב, סתם טיפש/ תינוקי/ גאוותן/ לא ראוי ליחס' וכדומה. לא מוכר לך? דוק ותשכח."

ע"מ מי אתה כועס?

"נכון... נראה שההגדרה שלך מתאימה לכלל המהלך של הכעס, אבל מה תגיד לגבי מקרים בהם לא היה אדם שגרם לביטול הרצון, אלא המציאות היא שגרמה לכך. לדוגמא, מצב בו רצייתי לנסוע לטיול, ובדיוק ביום בו רצייתי לנסוע, מזג האוויר לא אפשר זאת. גם כאן מתעורר כעס ותסכול, למרות שאין כאן מי שאפשר ליחס לו התנהגות שגורמת להשפלה שלי? זאת אומרת, שהכעס יכול להופיע גם ללא השפלה, רק בעקבות ביטול הרצון!"

- "שאלה יפה. ראשית, יש מקום לחלק בין תסכול לבין כעס. תסכול אינו כעס. תסכול היא התחושה הקשה של חוסר האונים הנגרמת מחוסר הצלחה. גם בתסכול ישנה ההרגשה המשפילה כאילו אני לא יכול ולא מצליח, אך היא אינה מופנית כלפי גורם מסוים. סתם ההרגשה של חולשה ואפסות, שגם היא אינה ההרגשה נעימה. התסכול הופך לכעס כאשר הוא מופנה כלפי משהו או מישהו שנתפס כאשם בתחושה הקשה הזו. כעס הוא תמיד 'על' זולת. אין כעס 'סתם' על אף אחד. אך מכיוון שתחושת חוסר האונים, החולשה והאפסות היא תחושה קשה, נוטה האדם להאשים בה גורם מסוים אף שאינו קשור, ובו לתלות את תחושת ההשפלה. כך במקרה אותו תיארת, יכול אדם רק להיות עצוב ומאוכזב מכך שרצונו התבטל. וזה בסדר. אך אם יתחיל להאשים בזה את

במתכוון, ביכולתך לדון אותו לכף זכות, שגם אם אכן כך הדבר, הרי אינך יודע מה גרם לו לעשות לך כך, ועד כמה הוא מושפע ממה שעובר עליו בלי קשר אליך.

אך מעל לכל אלו, בנקודה העמוקה ביותר עומדת התובנה שלנו. מה זאת אומרת 'הוא השפיל אותך'? האם באמת הוא השפיל אותך? האם באמת נעשית שפל יותר ממה שהיית? לא! הרי אמרנו! אתה הוא מה שאתה ומי שאתה כלפי מה שאתה בוחן ובודק את עצמך בלבד! ואם יאמרו עליך כך או אחרת, אין זה נוגע למה שאתה באמת כלל! זו רק הרגשה! לא המציאות! ואם אתה לא באמת מושפל ממה שעשה לך חברך, מצד האמת אין מקום לנסות להתגונן ולקומם את כבודך שהושפל! שום דבר לא הושפל! מה שהיית הוא מה שנשאר... מובן?"

"נבון..."

- **יובעת** נבוא להבין עוד מספר נקודות בנושא הכעס. ידוע הוא, כי 'הכעס הוא ענף הגאווה' (עמי קדושה חלק 3 שער 7, וראה חלק 6 שער 3 'סוד האש'), וכן דברי הרמח"ל במס"י (סוף פיק כג) - "העניו בהכרח לא יבוא לידי כעס". על פי דברינו הדבר מובן מאוד. כאשר הכבוד חשוב מאוד לאדם, הוא מועד לכעס כלפי כל דבר! שהרי כל דבר שלא נעשה כרצונו גורם לו לתחושת השפלה! לעומת זאת, העניו - המוותר על כבודו מעיקרא - בהכרח לא יבוא לידי כעס, שהרי אין דבר שגורם לו לתחושת השפלה! [מלבד זאת שאדם במדרגת הענווה מקבל את כל מה שקורה לו כרצון ה', כנ"ל]. ובדומה לכך, ישנם גם אנשים שאינם באים לידי כעס מפני שהם לוקים במידת ה'שפלות' [נעזרת ה' נרחיב בה כאשר נטסק במידת הגאווה], מה שנקרא בשפתנו 'חוסר בערך עצמי', מאחר שהם מלכתחילה מרגישים עצמם שפלים וחסרי כבוד, עד שאינם מרגישים שהזולת צריך להתייחס לרצון שלהם... וממילא אינם מרגישים תחושת השפלה כאשר עוברים על רצונם..."

"זה מובן..."

- **יפה**. העניין הובהר?"

כן... ישנה עוד נקודה שברצוני לברר, אך נראה שנאלץ לחכות לפעם הבאה."

'המציאות המעצבנת' או 'את מזג האויר החצוף' - כאן התסכול אכן הופך לכעס. כעס על המציאות המשפילה שדורסת אותו ולא מתחשבת בו... אולי זה נשמע מגוחך, ולמען האמת זה אכן מגוחך, אך זה מצוי מאוד..."

"אה! זה ממש מה שכתוב - 'המפזר מעותיו בחמתו'... שיהיה בעיניך כעובד עבודה זרה! הוא פורק את התסכול, או בלשונו - 'מוציא את העצבים' על דבר שלא קשור בכלל..."

- **"נבון!** אם אתה זוכר, הזכרנו את המאמר הזה כאשר עסקנו בעניין הרגש (פיק 10). אדם מרגיש מושפל מסיבה כלשהי, וכדי לרומם את הנפש, הוא עושה מעשה תוקפני כלפי מה שנמצא בידו באותה שעה, ובכך הנפש באה לידי רגיעה! היא המחיישה לעצמה שהיא חזקה ותקיפה ולא מושפלת! כמוכן, שזהו מעשה שהוא 'חוץ לשורת השכל והחכמה', ואינו אלא הליכה אחרי עצת היצר הרע, הרוצה להשחית ולקלקל. זהו 'זר שיש בגופו של אדם' המטה אותו למעשים של נזק כדי להרגיש עוצמה והתרוממות... שאינה אלא שקר."

"ומה הפתרון לכעס?"

לא הושפלת!

- **"כאן** אנחנו מגיעים לתובנה שלנו. אך קודם לכן נזכיר דרכים נוספות למנוע את הכעס. ראשית, האמונה! כאשר אדם יודע, שכל מה שקורה לו הוא אך ורק מה', אם אינו נוטה לכעוס על ה' - דבר שעלול לקרות כאשר אדם אמנם מאמין שה' עושה הכל, אך אינו בטוח שהכל לטובתו - אז האמונה שהכל לטובתו תעזור לו, שלא ירגיש שנגרם לו דבר משפיל שמבטל את רצונו, אלא הוא יכול לקבל את מה שקורה בשמחה ובהבנה, שאם זה מה שרוצה ה' - הרי שגם אני רוצה בזה, ואין מקום לכעס. כענין דוד ושמעי בן גרא הידוע. דבר נוסף הוא ענין 'אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו', שהרי אינך יכול לדעת מה באמת גרם להתנהגות של הזולת כלפיך, ואינך יודע בוודאות שמטרתו היתה להתעלם ממך ולבטל את רצונך, ואם בכל זאת אתה נוטה לחשוב שאתה יודע את כוונתו, והוא אכן רוצה להשפיל אותך ולפגוע בך

- "אולי תיתן לי להתכונן... מה העניין?"

"אה... במידת הקנאה הבהרת שיש חלק שאינו מוגדר כמידה רעה, ואפילו שימוש חיובי ישנו במידה הזו. זה נכון גם לגבי כעס? וגם, עניין אותי האם יש לך מקור שמבאר את הדברים כמו שבארת."

- "טוב. השאלה הראשונה היא פתח להרחבה שאין לנו כאן המקום לכך. נצטרך להמשיך בזה בפעם הבאה. ואז גם נוכל לראות את המקור לדברים שאמרת. מקור מענין מאוד! מדאורייתא! ממש מפורש בתורה..."

"מעניין... טוב, סקרנת אותי! אני כבר מחכה לפעם הבאה... ברשותך אסכם מה שאמרנו. מידת ה'כעס' או בכינויה השני 'רוגז', היא כינוי למהלך הנפשי שגורם לחוסר שלוה, מה שנקרא בלשוננו 'רוגע', חוסר יכולת להישאר שליו כלפי התנהגות שמתפרשת לנפש כזלזול. או על ידי ביזוי מפורש ולרוב בעקבות ביטול הרצון של האדם בחוסר התחשבות על-ידי הזולת. הנפש חשה תחושת השפלה, ומגיבה בצורה בלתי נשלטת של תוקפנות, שמטרתה לרומם את הנפש מהשפלתה, על ידי השפלת הזולת שגרם לתחושת ההשפלה. זה נשמע לי ניסוח מסובך... הלאה. כאשר הפוגע מכיר בהתנהגותו ומתנצל עליה, או לחילופין אם מתברר שביטול הרצון היה באונס וכדומה, סרה תחושת ההשפלה, וממילא סר גם הכעס. לכן, במצב בו אדם נמנע מלפרש את מעשי הזולת כמעשים שנעשים נגדו, בין אם על ידי כך שאינו דן את השני ובין על ידי כך שדן אותו לזכות, שאין כוונת המעשה לזלזול בו - לא יתעורר בו הכעס. כמו-כן, אם אדם מייחס את מעשה ההשפלה של השני כבא מידי שמים, ולטובתו, גם אז לא יכעס על השני, כי איננו אשם, כאילו לא הוא עשה את המעשה המשפיל. גם כאשר אדם מוותר מראש על כבודו, אם מתוך ענווה ואם מתוך שפלות - גם הוא לא יבוא ליד כעס, מאחר שאינו חש השפלה. וביתר עומק, התובנה שלנו, שלמעשה תחושת ההשפלה אינה אלא חוויה ולא מציאות, דמיון ולא אמת. כאשר למעשה איני חש השפלה, וזאת מתוך הידיעה, שלמעשה לא הושפתי ולא השתנתי במאום, אין לנפש צורך להתקומם מההשפלה, וממילא אין מקום לכעס. נפלא מאוד! יישר כוח!"

- "ברוך ה'! נראה לי שהיה כאן בירור טוב שקובע ברכה לעצמו, ובעזרת ה' נמשיך בפעם הבאה לברר עוד מספר נקודות בענין."

"בעזרת ה' כל טוב!"

קמפיין "תעמוזה" מתקנת "תשפ"ב השותפים שלנו כותבים

אני תורם לעקור את השפעת הציונות החילונית, שהצליחו לצערנו להחזיר בתוכנו החרדים את המחשבה, ולפיה קדושת ואהבת ארץ ישראל היא דבר חולין ח"ו עפ"ל, ובאים לעקור דבר מהתורה - הרבה מצוות עשה וכל סדר זרעים במשניות ופסוקים מפורשים בשבח וקדושת ארה"ק, ולהיפך עונש המרגלים וכו'. וכמה מגוחך הדבר, שאותם הקורעים את העלונים של קדושת ציון באשמת 'ציונות' - הם עצמם מושפעים ומשרתים את אותם 'ציונים' ששונאים את הארץ וקדושתה בפרט, ולכן מחפשים להכניס גויים וערכים לטמא את ארה"ק ולמסור להם חלקים מא"י, ולאחרונה הגדילו למסור בידם את השליטה על הממשלה בארץ, וכל מטרתם לעקור את האמונה שא"י נתנה בקדושתה לעם ישראל בלבד ע"י הקב"ה

- משה ל, מודיעין עילית.

משום שאני מזדהה עם מטרות הארגון - חיים פ, ירושלים.

אלו ערכים נכונים וחשובים, שבזכות 'קדושת ציון' הם כבר לא קול קורא במדבר - ש.ב., בית שמש.

היה שותף, נשפיע יחד!

ד"ר "נדרים פלוס" - "אגודת קדושת ציון"
לדרכים נוספות להעברת תרומה:
053-3191618
KDST.SHUTAFIM@GMAIL.COM

ארץ חדש על ציון תאיר

ספר ארץ ישראל

מעלותיה מצוותיה וסגולותיה

מאה ועשרה ערכים באגדה בהלכה ובדרש בענייניה של ארץ הקודש

קולמוס
הפצת ספרים שעובדת.

072-2441660

להשיג
במחיר
הספריים